

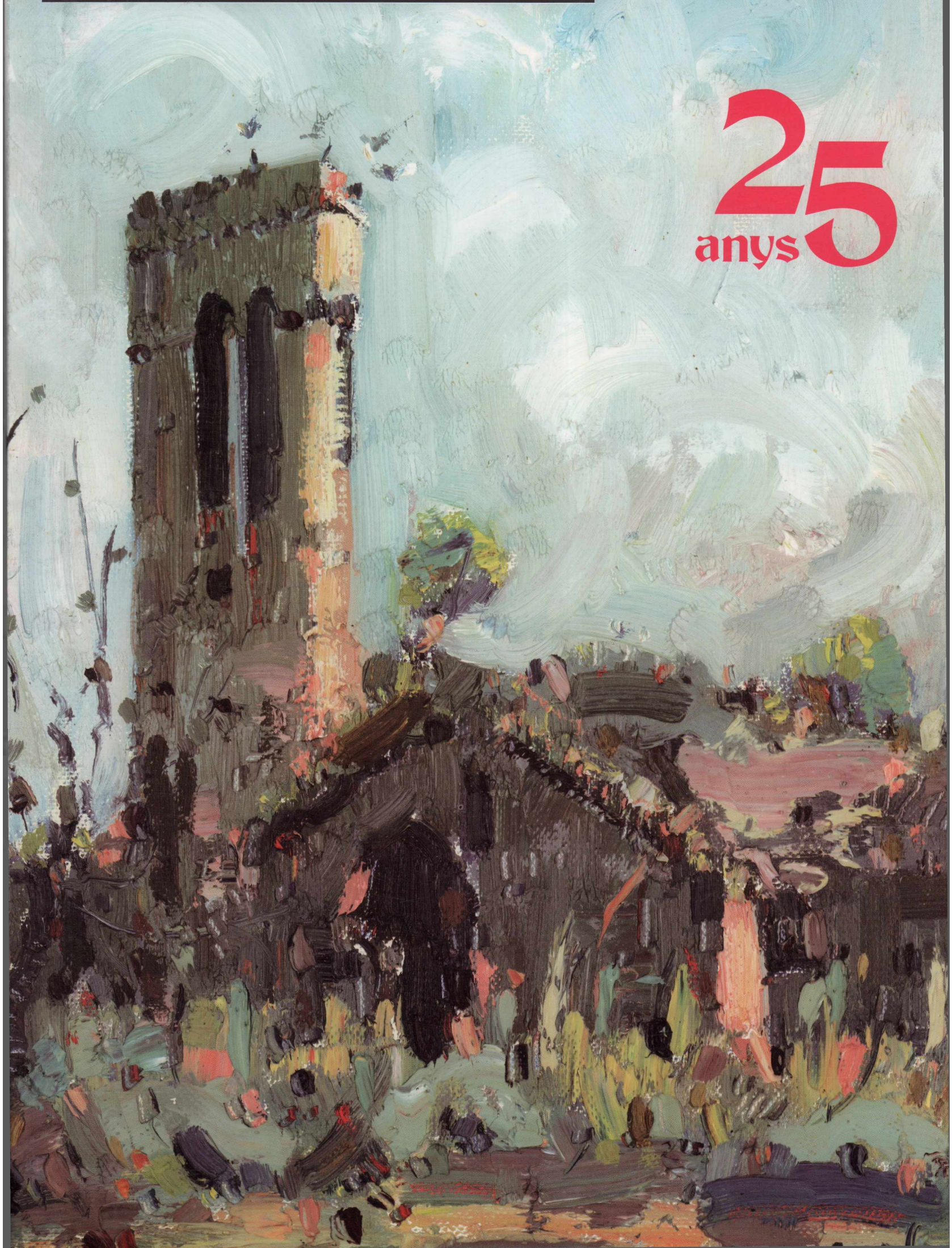
artil·letres

Núm. 46

CASTELLAR DEL VALLÈS

Setembre 2011 - 11 €

25  
anys



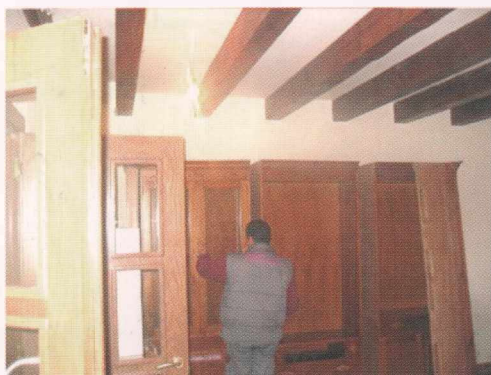
# Mudanzas Pu<sup>ma</sup>

## ELS DESITJA UNA BONA FESTA MAJOR



El nostre equip de personal de contacte  
resoldrà els seus dubtes  
i l'assessorarà en qualsevol  
problema que a vostè se li presenti

Oferim també experts operaris  
en les feines de muntatge  
i desmuntatge de tot tipus de mobles



L'embalatge també requereix  
d'una extensa gamma  
de mides en caixes, armaris,  
rober portàtil,  
caixes per a cristalleria...

Guardamobles  
Mudances completes  
Mudances econòmiques  
Traslats a tot Espanya  
Servei de fusteria  
Servei d'elevador



**Telèfon d'atenció al client 93 723 55 94**

[www.mudanzaspuma.com](http://www.mudanzaspuma.com) - [info@mudanzaspuma.com](mailto:info@mudanzaspuma.com)

Miquel DescLOT

## Setembre a Malta



**Dona dormint** (c. 3000 a C.). Procegent de l'hipogeu de Hal Saflieni. (Museu Arqueològic, Valletta, Malta)

*Pel setembre del 2010, la institució Literature Across Frontiers va organitzar un taller de traducció literària a Valletta, a l'illa de Malta, on vam coincidir escriptors de diverses procedències i llengües per coneixe'ns i traduir-nos mútuament. Érem el portuguès Valter Hugo Mãe, el sicilià Biagio Guerrera, l'egipci Youssef Rakha i els maltesos Nadjia Mifsud, Pierre Mejlak, Gużè Stagno i, a tall d'amfitrió, Adrian Grima. I jo mateix.*

*Avui publico una petita mostra poètica d'aquella experiència. No hi he inclòs, per manca d'espai, les narracions dels prosistes traduïts en aquella ocasió.*

## Vella dorment

*Museu Arqueològic, Valletta, Malta (cap al 3000 a. C.)*

La gegantona jeu en son calcari  
sobre la màrfega de temps suspès,  
alliberada dels treballs de roca  
que li engruixien braços i malucs.  
La dona pasta somnis de terrissa  
per conservar-hi olives i ametllons,  
matrona vetlladora de la terra  
sense collars pintats ni braçalets.  
La mare bressa el defallir dels ossos  
i ajeu el ventre gràvid en l'oblit,  
conforta les mamelles aclofades,  
somriu en la certesa del repòs.  
La vella dorm la nostra mort en pedra  
fins que un petó la desintegri en pols.

MIQUEL DESCLOT

## Çama çama

(així es diu el joc maltès en el qual un banyista crida, en llançar-se a l'aigua, "çama çama" (pronunciat "txama txama", seguit del nom d'un amic de la colla. L'amic ha de fer llavors el mateix)

juguem a  
çama çama  
hores i hores saltant  
cridant  
xipollejant  
fent el ximplet  
espantant el sol  
de primer noies amb noies  
fins que van arribar ells  
els nois  
que feien d'homes

saltem  
cridant  
xipollejant  
burxant-nos l'un a l'altre  
çama çama  
si t'atrapo t'enfonso  
çama çama  
no em facis riure... m'ofegaré  
çama çama  
aquesta esquitxa! aquesta esquitxa!

la mar ha refrescat  
les ones són més altes  
les roques són més fosques  
alguns s'avorreixen  
d'altres estan cansats  
d'altres tenen tard  
i només quedem  
tu i jo  
—una noia i un noi —  
atrapats en aquest joc frenètic  
saltant  
nedant  
bleixant  
palpant  
—esgarrinxats  
relliscant  
tremolant

çama çama

on ets?

NADJA MIFSUD

## platja

passejo peus nus  
per la platja  
que és el nostre amor  
a estones  
la sorra calenta i fina  
m'acarona els dits dels peus  
i em relaxo  
a vegades  
els còdols  
em fan torçar el peu  
i ensopego  
... o quasi

NADJA MIFSUD

## porta

la porta  
la pots fer petar  
una, dues, tres vegades si vols  
però si continues  
un dia  
acabarà per sortir de polleguera...

... el meu cor també

NADJA MIFSUD

## Jugant

jugàvem a caure en  
braços l'un de l'altre, com feien  
les actrius a les pel·lícules d'en marlon  
brando, i aleshores sospiràvem i rèiem  
sense saber que acostumàvem el cor al  
dolor. volíem l'amor l'un per a l'altre  
sense indecisions, com si la desgràcia ens  
escaigués i, veient pel·lícules, crèiem  
que el pit era tot en moviment i no  
sabíem que la vida es podia aturar un  
dia. fins i tot et vaig dir que em feien mal  
els braços i que, tot i ser jo un noi, la  
fatiga arribava i s'instal·lava al meu  
pou de por. tu reies i queies una vegada  
i una altra amb l'esperança de creure només en  
el més immediat. quan les pel·lícules s'acabaven,  
quan ens adonàvem que el món era  
fet de distància i de tant de temps buit, tu  
et tornaves molt femenina i abandonada i jo  
en sofria encara més. eres tan  
diferent de mi com si ja haguessis  
marxat i jo no fos més que un lloc oblidat  
sense més importància en el teu camí. Solies  
dir que si moríem plegats  
aniríem plegats al paradís i em retreies  
que estigués trist d'una altra manera, una manera  
més perdurable, lenta, covarda. jo  
t'estimava i estava convençut que estimar era  
afaïçonar el cos al perill. jo queia  
als teus braços, tu et feies  
uns bigotis a la cara com si fossis en  
marlon brando. jo, que et descobria com qui  
descobris fantasies a l'infern, no  
volia que em besés en marlon brando i  
entrava en una combustió modesta que, a cada  
batec del cor, m'il·luminava la  
cara com un llum que falla

la mare solia dir, valter vés amb compte, no  
juguis així, et trencaràs una cama,  
et trencaràs el cap, et trencaràs  
el cor. i tenia raó, tot va ser veritat

VALTER HUGO MÂE

## esplendorosa bombolla de sang

tots els monstres tenen el teu  
nom, de més o menys boques, grosses  
o petites potes a milers, sang rajant o  
líquens desfets, tots els monstres tenen  
el teu nom i l'ofici de perseguir-me. entren  
a través meu al món assolellat dels  
homes, usen la meva incúria

jo sóc  
una esplendorosa bombolla de sang, un  
ésser que vola en el cor

i cada monstre vindrà a dir que m'estima i  
sabrà convence'm de suportar els seus  
tentacles, d'apreciar fins els petons als  
orificis mucosos per on expel·leix la  
llengua i serà capaç de fer-me estimar el  
bracejar nocturn dels seus gestos

i jo diré el teu nom i mai no  
m'equivocaré

VALTER HUGO MÃE

# Pedra

Pedra

Pedra que talla

Pedra que fuma que crema

Pedra que m'ha tallat

Pedra fixa allà on era

jo hi anava saltant

i saltant me n'anava

petit

i allà era

Pedra fixa allà on era

i jo la mirava

com si la Pedra pogués mirar

jo era allà

com si la Pedra pogués parlar

Pedra

Pedra que s'agita

i jo em deia, per què? per què no parla?

potser perquè no parla amb mi? (jo de petit)

on és? on és aquesta Pedra quan no la miro?

on és? on va la Pedra? la Pedra on va?

Pedra

Pedra fixa allà on era

i jo la volia abraçar

com si la Pedra pogués abraçar

com si fos carn

com si pogués entrar tot en aquesta Pedra

i així em vaig tallar

*mira, la sang, mira*

*ves si és calenta, si és calenta aquesta Pedra*

una cosa calenta hauria de ser tendra

com és que aquesta Pedra és dura?

jo de petit que mirava com si la Pedra pogués mirar

amb aquells ulls que tenia, on han anat a parar aquells ulls?

Pedra

Pedra que s'agita

s'agita en l'aigua

on és? on és la mà que et llançava? on és?

on t'ha portat volant, rodolant per l'aigua?

Pedra

Pedra que s'agita

Pedra que talla

Pedra que fuma que crema

que ningú no la volia i jo sí

que ningú no la volia i jo sí encara

com si ella pogués parlar

com si ella pogués plorar

com jo que era petit

i plorava

BIAGIO GUERRERA

## Esperit del vent

Esperit del vent  
Esperit de la mare  
Esperit que corre  
i no té pau  
Esperit de la nit  
Esperit del vi  
Esperit que corre  
en aquest jardí

hi ha ocells d'or que canten  
i el temps s'atura encantat...  
hi ha ocells d'or que canten  
i el temps s'atura encantat...

Esperit de la nit  
Esperit infant  
per ser-te a prop  
ensenyam aquest cant

BIAGIO GUERRERA

## It-tragedja tal-iljunfantli ried jidhol f'gagġa ta' l-għasafar

Smajt ġrajja mhux tas-soltu,  
tingħad mix-xjuħ kultant,  
li f'gagġa tal-għasafar,  
ried jidhol iljunfant.

Allura dan qatagħha  
li jfettaħ naqra l-bieb.  
U hareg mus għall-gagġa,  
u bih fetaħha ktieb.

Kuntent dan hejja ruħu  
biex fiha jmidd riglejha;  
'zda f'daqqa waħda 'nduna  
bi hsieb li daħal hdejh.

Dil-gagġa kienet gagġa,  
imm' issa zgur m'għadhiex.  
Għax gagġa tkun tingħalaq,  
u din ma tagħlaqhiex

X'gost fiha tidhol f'gagġa,  
qagħad jhewden l-iljunfant,  
jekk din m'għadhiex li kienet,  
jekk tkun fettaħtha tant?

Bix-xewqa baqa' mwebbel,  
iljieli ma jorqodx;  
u hassu qisu f'gagġa  
li minnha ma toħroġx.

Adrian Grima

## La tragèdia de l'elefant que somiava entrar a la gàbia d'un ocell

Vet aquí l'estranya història  
que es contava en temps antic  
d'un elefant que anhelava  
entrar en gàbia d'ocellic.

L'elefant vol eixamplar-ne  
l'entrada, tot tabalot,  
i amb l'ajut d'una navalla  
n'arrenca més d'un barrot.

Vet aquí que ja es prepara  
a posar-hi un peu a dins,  
quan l'aturen tot de sobte  
certs pensaments sibil·lins.

Sí, la gàbia era una gàbia,  
però ara no ho és pas,  
que una gàbia pot tancar-se  
i ara aquest no és el cas.

¿Quina gràcia té una gàbia  
—rumiava, amoïnada—,  
si no és el que abans era  
de tant com se l'ha eixamplat?

Aquest somni nit i dia  
sempre més el va obsessionar:  
se sentia en una gàbia  
i no en podia sortir.

Adrian Grima

**Franz Kafka**  
**Informe per a una acadèmia**

**Traducció: Feliu Formosa**



Il·lustríssims senyors acadèmics:

Em concedeixen l'honor d'invitar-me a presentar davant aquesta Acadèmia un informe sobre els meus antecedents simiescos.

En aquest sentit, no puc, per desgràcia, correspondre a la seva invitació. Gairebé cinc anys em separen de la meva condició simiesca, un temps potser curt si el mesurem amb el calendari, però infinitament llarg per passar-hi al galop com jo ho he fet, acompanyat a temporades per persones eminents, per consells, aplaudiments i música d'orquestra, però bàsicament sol, perquè tot aquest acompanyament s'ha mantingut, per tal de veure-ho clar, a l'altra banda de la barrera. El resultat obtingut hauria estat impossible si hagués volgut aferrar-me tossudament als meus orígens, als meus records de joventut. La renúncia a tota mena de tossuderia va ser la norma suprema que em vaig imposar; jo, mico lliure, em vaig sotmetre a aquest jou. Això, però, va fer que els records, per la seva banda, quedessin anul·lats per sempre més. Encara que, d'entrada, si els homes ho haguessin volgut, m'hauria estat possible tornar enrere per la porta gran que el cel forma sobre la terra, aquesta porta es va anar tornant baixa i estreta al compàs de l'evolució que em fustigava cap endavant; em sentia més còmode i resguardat dins el món dels éssers humans; la ventada que bufava darrere meu des del meu passat, es va anar calmant, avui és tan sols un corrent d'aire que em refresca els talons; i el forat llunyà a través del qual m'arriba i pel qual vaig passar jo fa molt de temps, s'ha tornat tan petit que, fins i tot en el cas que tingués prou forces i voluntat per tornar-hi corrents, no podria passar-hi sense que se m'arrenqués la pell a tires. Per dir-ho amb tota franquesa, encara que a mi em plau de triar metàfores per a aquesta mena de coses..., per dir-ho amb tota franquesa: la seva condició de micos, senyors, si és que tenen una cosa així en el seu passat, no pot quedar tan lluny de vostès com la meva ho queda de mi. I el pessigolleig al taló, el té tothom que camina sobre la terra: des del petit ximpanzé fins al gran Aquil·les. En el sentit més estricte, però, potser sí que podré respondre a la seva demanda, i ho faré fins i tot amb molt de gust. La primera cosa que vaig aprendre va ser: l'encaixada de mà, l'encaixada és prova de franquesa; ara que em trobo ja al punt culminant de la meva carrera, a aquella primera encaixada puc afegir la paraula franca. No aportarà res d'essencialment nou per a l'Acadèmia i quedarà molt per sota d'allò que se'm demana i que no puc dir ni amb la més bona voluntat... tanmateix, mostrarà la línia directriu a través de la qual un antic mico es va introduir dins el món dels humans i s'hi va instal·lar. Amb tot, és ben cert que no els podria contar ni les insignificances que segueixen, si no estigués completament segur de mi mateix, si no hagués refermat d'una manera incommovible la meva posició a tots els grans teatres de varietats del món civilitzat.

Sóc originari de la Costa d'Or. Per saber com vaig ser capturat, m'haig de refiar d'informacions d'altra gent. Una expedició de caça de l'empresa Hagenbeck —per cert que, des d'aleshores, he buidat amb el meu director

més d'una ampolla de vi negre— estava a l'aguait entre les mates de la riba, quan, cap al vespre, jo m'hi vaig acostar a beure amb tota una colla de semblants meus. Van disparar: jo vaig ser l'únic que van encertar; vaig rebre dos trets.

Un a la galta. Era lleu, però em va deixar una gran cicatriu pelada i roja, que em va valdre el nom repugnant, del tot impropï, tret literalment d'un altre simi, de Pere el Roig, com si aquesta taca roja a la galta fos l'única cosa que em diferenciés d'aquell mico ensinistrat que es deia Pere, un mico més o menys conegut, que se'n va anar a l'altre barri no fa gaire. Això, sigui dit de passada.

El segon tret em va encertar a la part de sota l'anca. Era greu, i per culpa d'ell, encara avui ranquejo una mica. Darrerament, en un article d'un d'aquests deu mil gossos perdiguers que s'esbraven parlant de mi als diaris, he llegit que la meva naturalesa simiesca encara no està del tot reprimida; la prova fóra que, quan rebo visites, m'agrada sempre abaixar-me els pantalons per ensenyar l'orifici d'entrada de la bala. A aquest subjecte, li haurien d'arrencar a trets, un per un, els cinc ditets de la mà que fa servir per escriure. Jo, jo em puc treure els pantalons davant de qui em vingui de gust; no hi veurà altra cosa que un pelatge ben cuidat i la cicatriu deixada per un —triarem aquí, amb una finalitat precisa, una paraula precisa però que no ha de donar lloc a malentesos— la cicatriu deixada per un tret infamant. Tot és a la llum pública, no hi ha res a amagar; tractant-se de la veritat, qualsevol persona d'àmplies mires deixaria de banda les més refinades maneres. Ara, si fos el pixatinters en qüestió qui s'abaixés els pantalons quan rep visita, la cosa tindria tot un altre caire, i considero una prova de seny que no ho faci. Però llavors, que tampoc no em vingui a empenyar amb les seves delicadeses.

Després d'aquells trets em vaig despertar —i aquí comencen a sorgir gradualment els meus propis records— dins una gàbia a l'entrepont del vapor de Hagenbeck. No era una gàbia amb reixes clavades a un caixó, o sigui que el caixó formava la quarta paret. Tot plegat massa baix per poder-hi estar dret i massa estret per poder-s'hi asseure. Per això m'hi ajupia amb els genolls doblegats, que sempre em tremolaven, i a més, com que els primers temps probablement no volia veure ningú i restar sempre a les fosques, doncs m'estava de cara al caixó, mentre que per darrere, els barrots de la gàbia se'm clavaven a la carn. Aquesta manera de guardar els animals salvatges es considera avantatjosa durant els primers temps, i avui, després de la meva experiència, no puc negar que, des del punt de vista dels humans, això és efectivament cert.

Però aleshores, en això, jo no hi pensava. Per primera vegada a la vida em trobava sense sortida; almenys no n'hi havia cap de directa; directament davant meu hi havia el caixó, amb les seves fustes ben acoblades l'una amb l'altra. És cert, però, que entre les fustes hi havia un forat que les travessava de banda a banda i que jo, quan el vaig descobrir per primera vegada, vaig saludar amb el xiscle joiós de la irreflexió; però aquell forat no arribava ni

de lluny a la mida suficient per fer-hi passar ni tan sols la cua, i ni amb totes les forces d'un simi era possible eixamplar-lo.

Com em van dir després, jo devia fer molt poc de soroll, i d'això se'n va treure la conclusió que, o bé defalliria aviat, o bé, si aconseguia de sobreviure als primers temps crítics, seria molt apte per a l'ensinistrament. Vaig sobreviure a aquests temps. Gemegar sordament, buscar-me dolorosament les puces, llepar amb desmenjament un coco, donar cops de crani a la paret del caixó, reganyar les dents quan se m'acostava algú: vet aquí les primeres ocupacions de la nova vida. I enmig de tot plegat, una única sensació: no hi ha sortida. Naturalment, allò que aleshores sentia com a mico, només ho puc transcriure avui amb paraules humanes i, com a conseqüència, ho desfiguro. Però encara que ja no pugui copsar la vella veritat simiesca, almenys aquesta veritat es troba dins el sentit general de la meva descripció, d'això no hi ha cap dubte.

Tantes sortides com havia tingut fins aleshores, i ara ja no en tenia ni una. Estava ben enxampat. Si m'haguessin clavat amb claus, la meva llibertat d'acció no hauria quedat pas més reduïda. I això, per què? Encara que et gratis fins a encetar-te la carn entre els dits dels peus, no hi trobaràs explicació. Encara que amb els lloms facis pressió contra el barrot de la gàbia fins que gairebé se't parteixi en dos trossos, no hi trobaràs explicació. No tenia sortida, però em calia trobar-ne, perquè sense sortida no podia viure. Sempre contra aquella paret del caixó..., és innegable que hi hauria deixat la pell. Però els micos, a l'empresa Hagenbeck, tots van de cara a la paret del caixó..., així doncs, vaig deixar de ser mico. Un procés mental ben clar i bonic, que em devia sorgir d'alguna manera de la panxa, perquè els micos pensen amb la panxa.

Tinc por que no s'entengui exactament allò que jo entenc per sortida. Utilitzo aquest mot en el seu sentit més habitual i plenari. Deliberadament no tinc llibertat. No em refereixo a aquest gran sentiment de llibertat en tots sentits. Com a mico, potser l'he conegut, i he tingut relació amb persones que n'han sentit l'enyorança. Pel que fa a mi, però, ni aleshores ni ara he reclamat mai llibertat. Amb això de la llibertat —sigui dit de passada— massa sovint hi ha enganys entre la gent. I així com la llibertat compta entre els sentiments més sublims, també l'engany consegüent és dels més sublims. Sovint als locals de *varietés*, abans de fer la meva aparició, he vist alguna parella d'artistes que, vora el sostre, s'afanyaven allà dalt al trapezi. Es balancejaven, es gronxaven, saltaven, volaven l'un als braços de l'altre, l'un aguantava l'altre pels cabells amb les dents. “També això és llibertat humana”, pensava jo, “un moviment d'autodomini”. Oh burla de la sagrada naturalesa! No hi hauria edifici que resists les riallades de la família simiesca davant un aspecte semblant.

No, de llibertat no en volia. Només una sortida; a la dreta, a l'esquerra, allí on fos. No reclamava altra cosa; encara que aquesta sortida també fos un engany; si la meva reclamació era petita, l'engany no fóra gaire més gros. Anar endavant! Anar endavant! Tot menys estar-se quiet amb els braços alçats, enganxat a la paret del caixó.

Avui ho veig clar: sense la màxima tranquil·litat interior, mai no hauria pogut escapar. I potser, efectivament, dec tot el que sóc a la tranquil·litat que, després dels primers dies, em va envair dins el vaixell. Aquesta pau la dec, d'altra banda, a la tripulació.

Són bona gent, malgrat tot. Encara avui em plau de recordar el so dels seus passos feixucs, un so que ressonava aleshores dins el meu endormiscament. Tenien el costum de fer qualsevol feina amb una lentitud extrema. Si un es volia fregar els ulls, alçava la mà com si fos un pes mort. Les bromes que feien eren grolleres, però cordials. El seu riure es barrejava sempre amb una tos que sonava perillosa però que no significava res. A la boca hi tenien sempre alguna cosa per escopir, i tan els feia on l'escopien. Sempre es queixaven que les meves puces els saltaven damunt; però no per això es van enfadar mai seriosament amb mi; sabien perfectament que a la meua pell s'hi criaven puces i que les puces són saltadores; s'hi conformaven. Quan estaven lliures de servei, de vegades alguns s'asseien en semicercle al meu voltant, a penes parlaven, sinó que només es remugaven coses els uns als altres; fumaven les seves pipes, mig estirats als caixons; es donaven cops als genolls, així que jo feia el més petit moviment; i de tant en tant n'hi havia un que agafava un bastó i em feia pessigolles als llocs on em donava més gust. Si avui em convidessin a fer un viatge en aquell barco, segur que declinaria la invitació, però també és segur que no serien únicament records desagradables els que em vindrien allà a l'entrepont.

La pau que vaig arribar a tenir enmig d'aquella gent em va impedir sobretot qualsevol intent de fuga. Si ho miro des de la perspectiva actual, em sembla que mínimament vaig pressentir que em calia trobar una sortida, si volia viure, però que aquesta sortida no la trobaria fugint. No sé ara si la fuga és possible, però em sembla que sí; per a un mico, la fuga sempre ha de ser possible. Amb les meves dents actuals, haig de vigilar fins i tot en una cosa tan simple com trencar nous, però aleshores, segur que amb el temps hauria pogut rosegat el pany de la porta. No ho vaig fer. Què hi hauria guanyat? Amb prou feines hauria tret el cap a l'exterior, que ja m'haurien tornat a enxampar i m'haurien tancat en una gàbia encara pitjor; o bé m'hauria pogut refugiar inadvertidament amb altres animals, per exemple amb les serps gegants que tenia davant meu, i deixar-me abraçar per elles fins a exhalar l'últim sospir; o potser fins i tot hauria aconseguit arribar d'amagat a la coberta i saltar per la borda; aleshores m'hauria gronxat una estoneta a les aigües del gran oceà i m'hauria ofegat. Són accions desesperades. Els càlculs que feia no eren pas tan humans, però sota la influència de l'ambient que m'envoltava, em conduïa com si fes aquests càlculs.

No feia càlculs, però sí que observava amb tota tranquil·litat. Veia aquells homes anar i venir, sempre les mateixes cares, els mateixos moviments; sovint em semblava que n'hi havia un de sol. Aquest home, o aquests homes, es movien, doncs, sense destorbs. Un gran projecte sorgia dintre meu. Ningú no em va prometre que, si arribava a ser igual que ells, se m'obriria la reixa. No solen fer-se aquesta mena de promeses per a unes accions aparentment irrealitzables. Però si aquestes accions es duen a terme, apareixen a poste-

riori les promeses, justament allí on abans les buscàvem inútilment. De fet, aquells homes no tenien res, en ells mateixos, que em seduís gaire. Si fos molt l'ampolla del seu cos i tornant-la a alçar amb embranzida, la buida d'una tirada, amb el cos tirat enrere, en una actitud exageradament didàctica. Jo, extenuat per una exigència tan desmesurada, no el puc seguir, penjo de les reixes, afeblit, mentre ell acaba la lliçó teòrica fregant-se la panxa amb un somriure sorneguer.

Tot just llavors comença l'exercici pràctic. Com si no estigués prou cansat del teòric! Sí, massa cansat. Però és el meu destí. Amb tot agafo tan bé com sé l'ampolla que m'allarguen; la destapo tremolós; el fet d'aconseguir-ho em dona noves forces; algo l'ampolla, que a penes es distingeix de la que fa de model, me la poso a la boca... i la llenço amb repugnància; amb repugnància, malgrat que és buida i només l'omple aquella pudor, la llenço a terra amb repugnància, per desesperació del meu mestre i per més gran desesperació de mi mateix: ni amb ell ni amb mi no em reconcilia el fet que, després de llençar l'ampolla, no oblidó fregar-me la panxa a la perfecció, tot fent un somriure sorneguer.

Així transcorrien massa sovint les lliçons. I en honor del meu mestre, haig de dir que no s'enfadava amb mi, és cert que de vegades, sostenia la pipa encesa a tocar de la meva pell, fins que el pèl començava a encendre's en alguna zona on jo tenia molta dificultat per arribar, però, després, ell mateix ho tornava a apagar amb la seva mà bona i enorme; no s'enutjava amb mi, s'adonava que tots dos, des del mateix bàndol, lluitàvem contra la natura simiesca, i que a mi em tocava la part pitjor.

Després, però, quin triomf, tant per ell com per mi, quan un vespre, davant una gran rotllana d'espectadors —potser es tractava d'una festa, sonava un gramòfon, un oficial es passejava entre la gent— quan jo, aquell vespre, justament sense que ho veiés ningú, vaig agafar una ampolla d'aiguardent que algú havia deixat per descuit vora la meva gàbia, la vaig destapar tal com ho havia après, davant l'espectació creixent de tota la colla, me la vaig dur a la boca i, sense cap vacil·lació, sense fer ganyotes, com un bevedor experimentat, fent girar els ulls ben oberts i amb un clapoteig de gola, me la vaig beure fins a deixar-la ben buida del tot. Vaig llançar l'ampolla, ja no com un desesperat, sinó com un artista; em vaig oblidar, això sí, de fregar-me la panxa; en canvi, però, com que no podia fer altra cosa, com que m'hi sentia irresistiblement impulsat, com que els sentits em bullien... en un mot: vaig cridar "Ei!", em va sortir un so humà. Amb aquest crit, vaig entrar d'un salt dins la comunitat humana, i el seu eco: "Escolteu, parla!", el vaig sentir com una besada en tot el seu cos amarat de suor.

Ho repeteixo: no em seduïa imitar els éssers humans; els imitava perquè buscava una sortida, per cap altre motiu. D'altra banda, ben poc havia aconseguit encara amb aquell triomf. La veu em va tornar a fallar immediatament, van caldre mesos perquè em tornés a venir; l'aversion contra l'ampolla d'aiguardent va reaparèixer encara amb més intensitat. Tanmateix, la direcció a seguir l'havia trobada d'una vegada per totes.

Quan, a Hamburg, em van posar en mans del primer domador, no vaig

trigar a descobrir les dues possibilitats que s'obrien davant meu: parc zoològic o local de varietats. No vaig dubtar. Em vaig dir: dedica totes les teves forces a entrar dins les varietats; aquesta és la sortida. El parc zoològic no és més que una altra gàbia. Si hi entres, estàs perdut.

I vaig aprendre, senyors. Ah, quan cal aprendre, aprenem; aprenem, quan volem una sortida; aprenem d'una manera despietada. Ens vigilem nosaltres mateixos amb la tralla; ens esquincem la carn a la més mínima resistència. La condició simiesca em va abandonar d'una manera vertiginosa, més que de pressa, fins al punt que el meu primer mestre gairebé es va tornar simiesc ell mateix, no va trigar a deixar les lliçons i el van haver d'internar en un sanatori. Per sort, en va sortir aviat.

Però jo vaig cremar molts mestres; fins i tot uns quants mestres alhora. Quan ja estava més segur de les meves facultats, quan l'opinió pública seguia els meus progressos, quan el futur em començava a somriure, jo mateix em triava els professors, els feia instal·lar en cinc cambres consecutives i aprenia amb tots alhora saltant sense interrupció d'una cambra a l'altra.

Quins progressos! Aquesta irrupció des de totes bandes dels raigs de llum del coneixement dins el cervell que es desperta! No ho nego: em feia feliç. Però també confesso que no ho sobreestimava, ni aleshores, ni encara molt menys avui. Gràcies a uns esforços que fins ara no s'han tornat a repetir damunt la terra, he assolit la formació cultural mitjana d'un europeu. Això, en si mateix, potser no representa pràcticament res, però sí que és alguna cosa en la mesura que em va ajudar a sortir de la gàbia i em va proporcionar aquesta sortida singular, aquesta sortida humana. Hi ha una magnífica dita alemanya: ficar-se entre els matolls; això és el que he fet, m'he ficat entre els matolls. No em quedava altre camí, tot pressuposant sempre que la llibertat no podria ser triada.

Si miro en perspectiva la meua evolució i el seu objectiu fins al present, ni em queixo ni estic satisfet. Amb les mans a les butxaques dels pantalons, l'ampolla de vi damunt la taula, mig estirat, mig assegut al balancí, miro per la finestra. Si em ve una visita, la rebo com cal. El meu empresari seu a l'antesala: si truco, ve i escolta allò que li haig de dir. Al vespre gairebé sempre hi ha funció, i tinc uns èxits que ja són difícilment superables. Si, molt entrada la nit, arribo a casa després d'haver assistit a banquets, a societats científiques, a tertúlies agradables, m'espera una petita ximpanzé semi-ensinistrada, i m'ho passo bé amb ella a la manera simiesca. De dia no la vull veure, perquè té l'esguard foll de la bèstia desorientada per l'ensinistrament, només jo me n'adono i no ho puc suportar.

En conjunt, però, he aconseguit allò que volia aconseguir. I no em diguin que no valia la pena. D'altra banda, no vull el judici dels humans, només vull difondre uns coneixements, només informo, i també a vostès, il·lustríssims senyors acadèmics, no he fet res més que informar-los.

... ..  
... ..  
... ..

... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..

... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..

... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..

... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..

... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..

... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..

... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..

... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..  
... ..



# Els llibres d'artista d'Aurora Matarín



Aurora Matarín al seu estudi de l'Airesol

Cada any, per Sant Jordi, l'artista Aurora Matarín fa un llibre. Generalment són homenatges a poetes que han estat importants per ella, com ara Joan Brossa, Salvador Espriu, Miquel Martí i Pol o Maria Mercè Marçal. En tria versos, a voltes només una frase, i amb la seva pintura sembla que vulgui esbossar deliciosament l'existència de les coses en la seva nua presència. La seva manera de treballar amb les poesies la podríem comparar al que el poeta Rimbaud anomenava "Il·luminacions". Són poemes que tenen un caràcter de "flash", d'esclat en el sentit que contenen una gran intensitat expressiva malgrat posseir un caràcter espontani.

S'entén que el llibre d'artista té la funció de la construcció de sentit, que és una estructura relacional que integrant pintura i poesia els atorga un significat de conjunt. Un poema no es llegeix de la mateixa manera si està sol que si està associat a una imatge pictòrica. Aquesta companyonia entre imatge i lletra és una invitació a mirar el

poema i a llegir la imatge de manera que les possibilitats sinestèsiques s'intensifiquen. Endemés hi ha la lectura en si, la seqüència que estableix el format del llibre. Aquest és un recorregut intel·lectual absolutament genuí, aportat originalment per l'autora que modifica el sentit dels poemes en funció del lloc i l'acompanyant que se'ls dona en el llibre.

Per Aurora Matarín la pintura, un cop està en relació a un text, no és un document i tampoc una il·lustració, perquè no depèn de la realitat i tampoc del text poètic que l'acompanya, la pintura no té el referent fora de si mateixa, sinó que és autosignificant. Quan composa el llibre, Aurora Matarín no només treballa els mots en tant que referents d'un contingut intel·lectual, sinó que tracta la poesia a manera d'imatge, i dona forma a les paraules variant-ne la ubicació dins la pàgina del llibre. És un treball gràfic que incorpora en el sentit de la poesia l'espai del paper i la fusió amb la pintura que ja és espai pla per natura.

Els blancs del paper es converteixen en mots i es produeix un alentiment en l'acte de lectura. Es tracta del que el poeta Mallarmé anomenava un "espaïament de la lectura."

A aquest ús visual del poema, cal ajuntar-hi el musical, si bé no en el sentit tradicional que diu que els mots sonen, sinó en un sentit més global de l'espai del poema en qualitat de pentagrama i la ubicació dels mots en ell produint una partitura musical. Un lector que llegeixi els llibres d'Aurora Matarín s'adonarà que, segons la direcció de lectura que prengui, l'entonació puja o baixa, i el seu pensament es retrau i es perllonga, es dibuixa a si mateix musicalment.

En els llibres d'artista d'Aurora Matarín, el text i la imatge són paral·lels i es llegeixen junts. És una temptativa de simultaneïtat amb contrastos de colors que habituen l'ull a llegir d'una sola mirada el conjunt d'un poema, tal com un director d'orquestra llegeix d'un sol cop d'ull les notes superposades en la partitura, tal com veiem d'un sol cop d'ull els elements plàstics i impresos d'un cartell. Aurora Matarín es mou en la tradició de l'*ut pictura poesis* (com la pintura la poesia); en

els seus llibres hi ressona l'eco de Leonardo da Vinci, Lessing, Delacroix o el mateix Baudelaire. És la idea del cal·ligrama, del poema que és allò que representa, a la manera d'un pictograma cal·ligràfic xinès.

Són llibres camaleònics; a vegades tenen cos tipogràfic, a vegades prenen cos en forma de dibuix, a vegades adquireixen el cos de la fotografia gràcies a un collage o a algun fotomuntatge. Els tres mitjans d'expressió, literatura, pintura i fotografia, s'encaixen els uns als altres configurant una possibilitat d'expressió hereva del simultanisme dels Delaunay. Passant les pàgines d'aquest llibre es manifesta una actitud cinematogràfica, hi ha reversibilitat, passatge alternat d'un punt a l'altre, endavant i endarreres, salts, de manera que aquest moment aturat que és l'instant de la lectura conté tot un món. I de manera que tots aquests instants junts un cop es constitueixen com a llibre configuren una reunió de mons possibles.

DRA. ANNA PUJADAS  
(professora d'Eina/UAB)



*La llavor* (2006)



*Homenatge a Miquel Martí Pol (2001)*



En la Terra mort



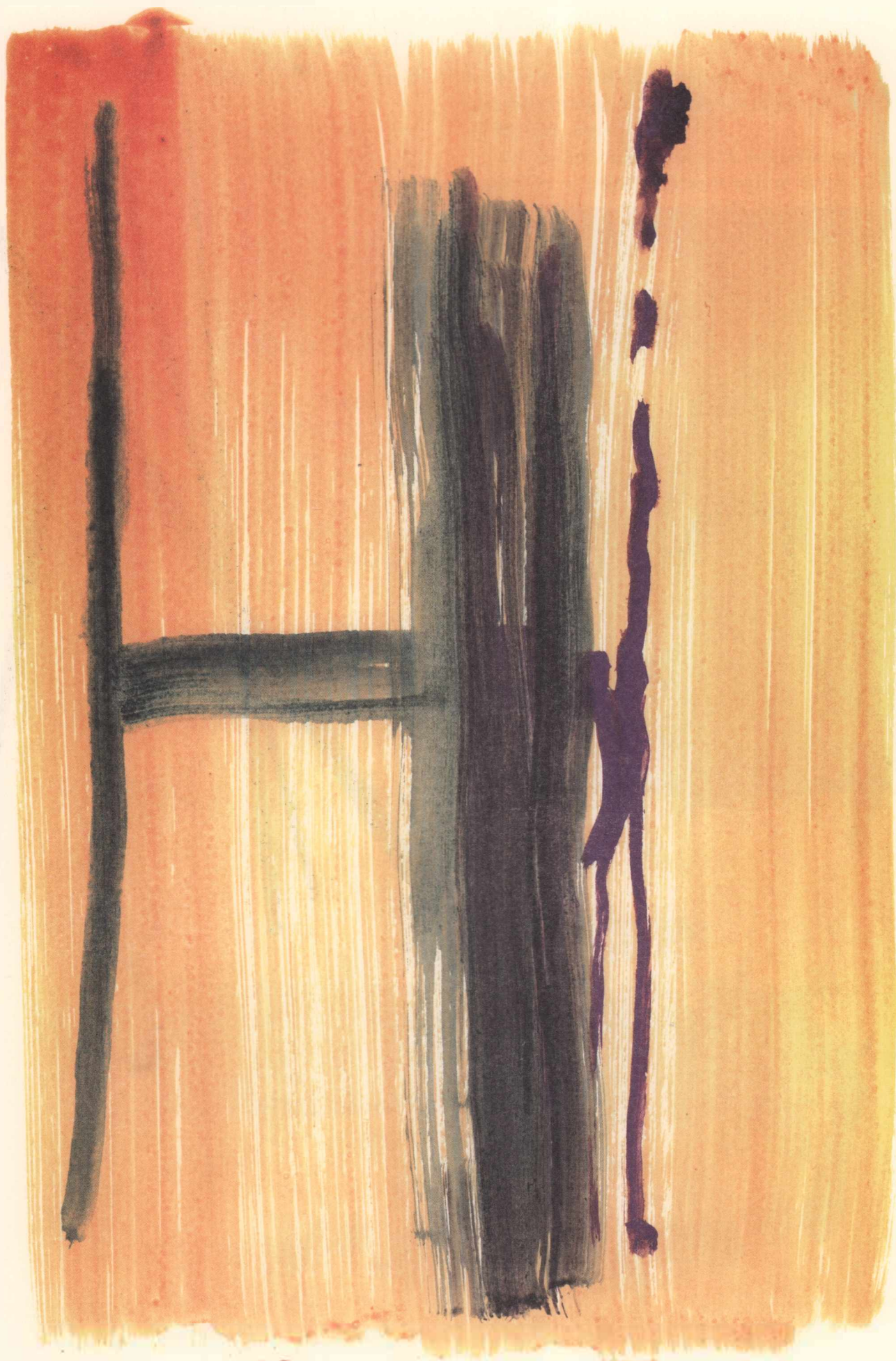
Salvador Espriu, *Les hores* (2002)



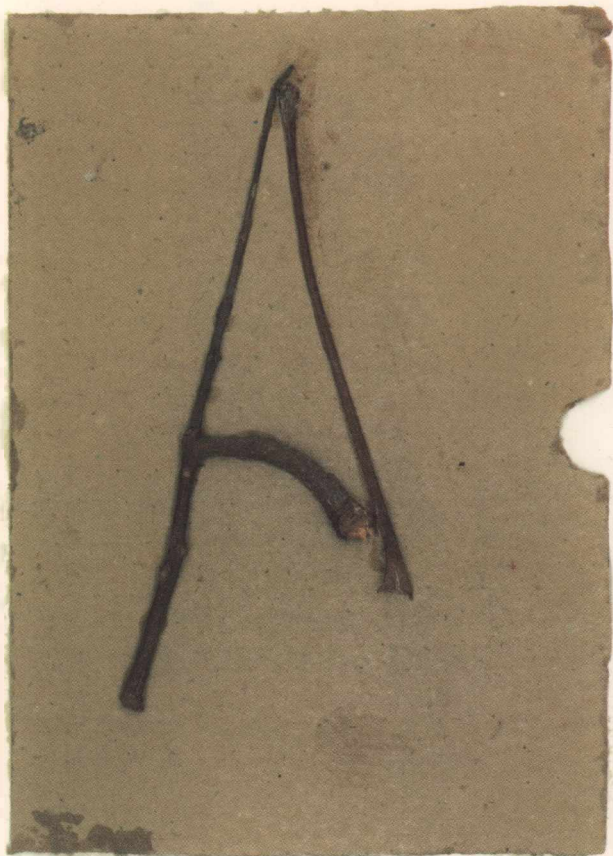
Salvador Espriu, *Cementiri de Sinera* (2000)



Maria Mercè Marçal, *Cau de llunes* (2007)

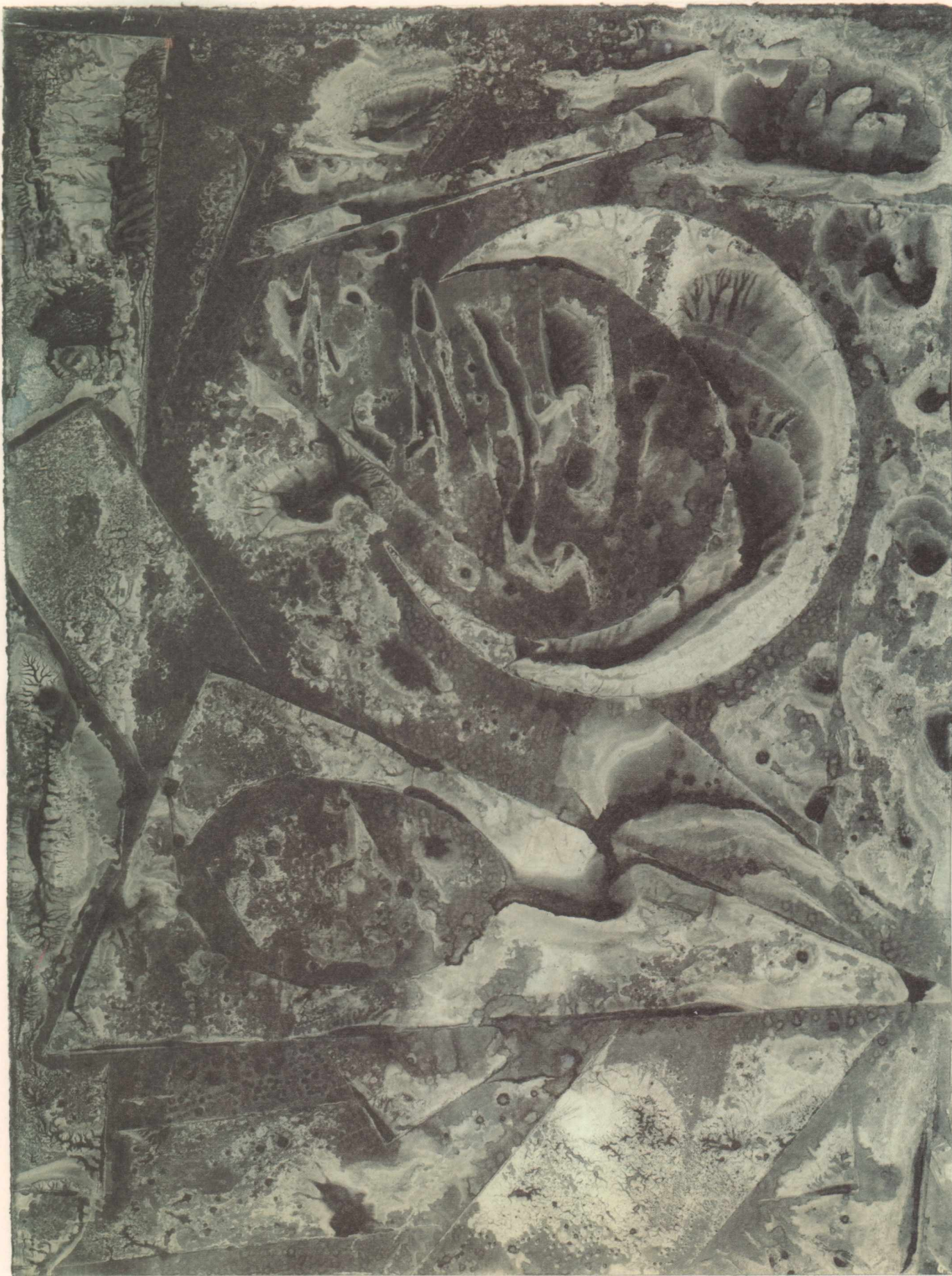


Maria Mercè Marçal, *Raó del cos* (2007)



*Homenatge a Joan Brossa (2010)*





Aurora M. 2004

**Els Angelus de Dalí (2004)**

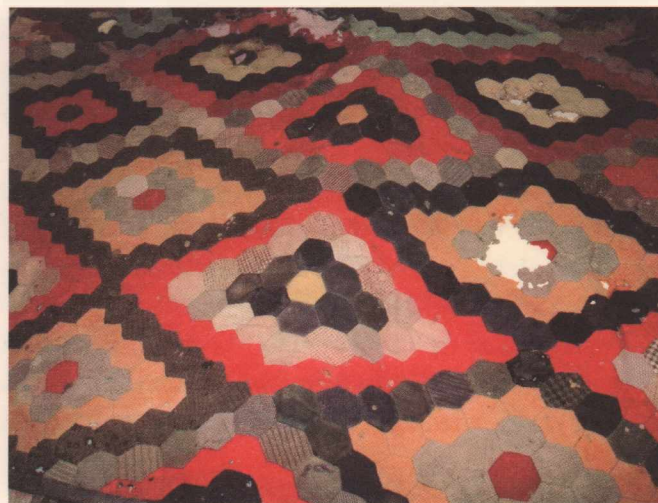
Jacint Torrents

## Encontres, figures i paisatges (VI)

El Cantal (França) - La Rioja



Tournemire



Almazuelas, s. XVIII

## El Cantal rude i tendre

D'ençà que vaig sentir de jovenet els “Chants d'Auvergne” de Joseph Canteloube (1879–1957), vaig quedar seduït per aquest topònim: l'Alvèrnia. El nom d'un lloc ignot ens pot ser durant anys una referència mítica, un *locus ad explorandum*, que com més desconegut ens és més ens atrau. Sentir en occità, aquesta llengua germana de la Romània, els cants dels pastors, dels ramaders i dels pagesos de les “terres altes”, com ells anomenen encara avui el Massís Central de França, em va produir la sensació que en aquell lloc, l'Alvèrnia, podria retrobar unes formes de vida “originals”, vull dir més a prop dels orígens. I que el departament del Cantal, dins l'Alvèrnia, un dels més pobres de França, potser seria un racó on la natura, per l'abruptesa del paisatge, no hauria encara estat alterada del tot per la cultura. Vull dir, aquesta mena de cultura que, en comptes de conservar la terra i convida-hi sàviament, això que ara en diuen “ser sostenible”, l'empastifa de ciment, plàstic i mal gust.

I l'arribada a Sant Flor (*Saint-Flour*), el divendres abans de Rams, no podia ser més afortunada. S'hi celebrava la fira anual per escollir la “Miss Montbéliarde” de França. A les *allées Pompidou*, sota els plataners pelats pel rigorós clima i per les volves de neu del mes de març, hi havia uns immensos envelats blancs, on les candidates esperaven el seu torn per a la desfilada. Quan se les convocava per l'altaveu, uns diligents nois amb camisa blanca, corbata i birret les acompanyaven fent-los alguna moixaina, i a les més reticents fins i tot una empenta a les anques. Les presentaven empolainades i netes, que feien goig, ni un bri de pols sobre la pell vellutada. T'hauries delit per tocar-les, si no fos que et podien etzibar una coça. Entraven a l'envelat on el presentador en proclamava les qualitats, les mides, la productivitat. Allí es congregava una afició de cabaret: homes de totes les edats, més que dones, que aplaudien quan entrava la representant de la seva regió. Elles feien un parell de voltes amb pas elegant i senyorívol, movent-se sinuosament, sota els flaixos de les digitals i els udols de la gentada.

Va guanyar la número 112, la Ségolène (quin nom, i fins on arriba la fama dels polítics, valga'ns Déu!), de la regió del Jura. Una vaca dòcil, ben

fornida i grossa, amb un braguer impressionant, de considerable producció lletera; aspecte, segons van dir, molt valorat pel jurat. La van fer pujar per una rampa damunt un cadafal guarnit amb llorers i enramades, mentre ressonava un himne marcial i estrident, i uns canons de fireta li llençaven confetti. El públic de ramaders i pagesos comentava l'encert, i els propietaris de l'animal rebien els trofeus. La bèstia, que van coronar amb una diadema de flors i cintes entre les banyes, s'ho mirava amb indiferència, *brandant languidament la llarga cua*, com la vaca cega del poeta.

La Ségolène, un bon paradigma de la raça Montbéliarde, és blanca i amb grosses taques de color avellana. És més aparatosa que la vaca dels elevats i extensos prats dels Alps, la vaca de l'Abondance, un raça majestuosa que és digna de ser vista en les seves pastures. A l'endemà, els seus amos, allotjats al Grand Hotel de l'Europe, davant mateix del firal, un hotel —malgrat el nom— d'allò més tronat, celebraven el triomf, mentre la premsa local duia en portada la foto de la Ségolène. M'assabento que aquestes vaques de llet són oriündes del cantó de Berna i que s'han anat incorporant a la ramaderia francesa i europea des del segle XVIII, de la mà dels mennonites, una secta cristiana rigorista, amarada d'usos i costums vuitcentistes. El cristianisme, a diferència de les difuminades espiritualitats orientals, sempre ha anat lligat a una o altra manera de treballar: els monjos de la Borgonya feien bon vi, els cristians vells de les valls suïsses, escindits de Roma el 1870, rellotges i formatges, que eren noliejats al port de Gènova, i moltes congregacions de monges endolcien Europa amb pastisseries refinades i delicats brodats. El treball: no és pas poca cosa a l'hora de civilitzar el personal!

Com que ens hostatjàvem en aquest rústec Grand Hotel de l'Europe, al costat dels traficants del vacum, teníem la sort d'observar directament els costums dels senyors de la cabana francesa. Gent adinerada, amb enormes tràilers per traslladar còmodament el bestiar d'un cap a l'altre de França. A Sant Flor no hi havia distraccions, fora d'un cinema que obria els caps de setmana i un hotelet de llums vermells i vidres fumats que obria de nits en un racó amagat del carrer principal, desert aquests dies pel fred, les pluges i la neu. I la gent s'estava al restaurant de l'hotel prenent pernod i sopant amb bona gana el menú del *terroir*. El vi del país no val gran cosa i no us

el recomanen enlloc, cosa extremadament dura per a un francès, però d'una honradesa que s'agraeix. El producte del país, com és de suposar, és el formatge: el cantal, el salers, el blau d'Alvèrnia...

Fullejant al vespre els diaris a la barra del bar de l'hotel, vaig entrar en conversa amb un ramader de galtes vermelles i cabell vermellós i rinxolat.

—I què, doncs, a punt per tornar a casa? Els vostres transports fan goig de mirar, i les vaques hi ha d'anar ben acomboiades, oi?

—És la llei, *monsieur*. Com les hem de tractar, si no? Són el nostre *modus vivendi*. Sapigueu que, ja fa uns quants anys, abans de la crisi de les vaques boges, l'Església Anglicana va fer un document sobre el tracte i el trasllat del vacuum. Si se n'hagués fet cas, no hauria passat el que va passar! Però a Europa tothom se'n riu, dels capellans... I sovint diuen coses molt assenyades. Pensi si no n'han de tenir, d'experiència, d'ençà de tot allò de l'arca de Noè...

Encuriosit per aquesta preocupació eclesial envers les coses que realment ens interessin, a l'endemà me'n vaig a cal bisbe, a la catedral, que és a tocar. Sant Flor és una vila petita, d'uns 6.000 habitants, situada la part vella damunt un turó basàltic —l'Alvèrnia és terra de volcans—, i la part nova a la vall, a redós del riu Ander. Com molts enclavaments de la ruralia francesa, té el que considero essencial per a una vida amable amb un *minimum* de dignitat i distraccions: un riu d'aigües netes amb un pont valent; un sots-prefecte per al paperam oficial; una catedral amb un bisbe acollidor i assenyat; una escola d'occità, un parell de museus per a conservar les andròmines i la història del país, una llibreria, un teatre-cinema i una gran esplanada voltada de plataners per al mercat i les fires. Un hotelet senzill acull els viatjants de comerç i, a la plaça porxada, hi ha un cafè i una braseria. Què més es pot demanar per anar passant?

Em trobo el bisbe, monsenyor Bruno Grua, pantalons de pana i jersei de coll rodó, amb un grup de parroquians fent anar escombres i aspiradors per la nau central de la catedral per tenir-ho tot ben polit per a les celebracions pasquals. La catedral gòtica està impregnada per un potent conglomerat d'olors ramaderes: vaca, ovella i cavall. Els olors de la natura. Els bisbats de muntanya solen tenir pocs recursos. I acabo de llegir als diaris que, en aquest, de disset parròquies n'han

fet una, que inclou la catedral, i que tindrà cinc *relais*, cinc punts d'encontre, per manca de capellans. Això és molt comú a França en els darrers vint anys. Ja es veu que, al catolicisme francès, la laïcitat el va forçar a espavilar-se. Els bisbes francesos duen corbata, llegeixen, van al cine i dialoguen amb la gent. Són cultes i intel·ligents. Prenen decisions assenyades. Els laics han assumit tasques abans reservades a la clerecia: acolliment, algunes celebracions, acompanyaments, ensenyament... Són pocs, però ben avinguts. I, quan toca fer dissabte, tothom agafa el drap de la pols.

—Com veieu aquest país i els paisans, senyor bisbe? —que li dic, mentre em fa aguantar un recollidor que se li enreda al pectoral.

—Veureu, encara no fa dos anys que sóc aquí. I us puc dir que aquest país és alhora bell i rude. El clima és dur, la terra aspra i difícil de treballar, el poblament dispers, el jovent se'n va, és difícil aplegar les persones, unir-les, però aquesta gent s'estima les terres altes del Cantal. Són homes i dones que tot s'ho pensen dues vegades. Però, com el formatge del país, quan n'has llevat la crosta, en surt una pasta flonja i una ànima tendra. Feu una volta per la muntanya, parleu amb la gent i ja m'ho direu...

Fem cas del consell i enfilem cap a la muntanya. El temps és fred, rigorós. Un fort vent ens rebot al rostre les vertiginoses volves de neu. Amb raó les llargues capes de pastor i els barrets d'ala ampla que hem vist a la botiga són d'un gruixut feltre grisós i amb esclavina. Al lluny es veu el Mont Dóra (*Mont Doré*) i, emblanquinada, la serralada blavissa. Ara la neu s'ha transformat en pluja i arribem a Calentes-Agudes (*Chaudes-Aigues*), on plou prou perquè tan sols baixem a comprovar que la font termal que forneix de calefacció a tot el poble des de la primeria del segle XIV brolla a més de 80°. Gairebé ens escaldem! I a partir d'aquí el paisatge esdevé un seguit de fagedes immenses, despullades, cobertes de líquens. Pels cels atapeïts i grisos volen milans solitaris amb la seva cua esplèndida. Damunt els elevats —som a més de 1.000 metres— prats immensos i sota el polsim d'una pluja fina saltironegen parelles de corbs. I les garses van i vénen. Xerrotegen felices.

Les vaques montbéliardes i d'altres races mengen el farratge disposat a les pallisses cobertes. Als camps hi ha bales de palla embolicades amb plàstics precintats o sota lones impermeables. Perquè el fort vent no les faci voleiar s'aguanten sota

pneumàtics vells d'automòbils. No podia ser d'altra manera: per dinamitzar la regió l'any 1889 els germans Michelin van instal·lar la seva fàbrica de pneumàtics acabats d'inventar a Clarmont d'Alvèrnia (*Clermont-Ferrand*). Els rius, que per al país són petits, per a nosaltres són ben grans: el Bès, l'Allier, el Truyère, navegable entre gorges que no són tan estretes com les del Tarn, l'Alagnon que crea una vall extensa i fèrtil... I arribem al viaducte de ferro colat de Garabit, de l'enginyer Eiffel. Al segle XIX, per millorar les comunicacions i salvar els obstacles d'una zona tan accidentada, se n'hi van fer molts. De segur que aquest és el més bonic. Pintat de vermell Gauguin emmaduixat permet el pas de la línia Besièrs-París sobre el Truyère, salvant més de mig quilòmetre de barrancada.

Ens endinsem una mica en l'Alt Loira i fem un àpat a Saugues, alta terra de llops mítics, al restaurant de la senyora Moussier. El menú és avui força carregat amb cremes i mantegues, calòric, consistent. A l'hora de demanar el vi, la senyora Moussier ens diu que no l'agafem del país, que les darreres anyades no han estat gaire bones, i prenem una copa d'un Costers del Llenguadoc força bo. Al restaurant s'hi celebra un dinar familiar amb una àvia envoltada de família. Fan diversos regals a l'homenatjada, entre els quals una gran fotografia emmarcada amb tota la descendència, i se la mira amb una mica d'aprehensió. La dona sembla atabalada per l'enrenou, les moixaines i els petons de la tribu. No riuen gaire. Quan es volen fer una foto de conjunt, m'ho vénen a demanar a mi.

—*Avec plaisir!* —els dic. I fan una mica de terrabastall movent cadires per disposar-se com en una foto oficial de la Unió Europea. Els grans van encorbatats, les senyores amb joies i xals. El jovent segueix aquesta moda dels pantalons que sembla que hagin de caure i que no sé per quin estrany enginy no ho fan. Els nois duen camises de tons indescriptibles i erràtics en la seva gamma de foscors. Les noies, tot i el fred, ensenyen les espatlles nues, amb tatuatges enigmàtics. Una

senyora que no és pas jove té els pits, voluminosos, a punt d'erupció volcànica. La brusa florejada els tiba per tots cantons. Potser això els fa pensar que és l'hora d'anar a munyir les vaques. I em diuen que dispari, dispari, mentre van dient *cheese, cheese*, en anglès. Fugen corrents i no em donen ni les gràcies. Deu ser aquesta mena de caràcter muntanyenc? L'àvia, que camina patimpatam, i que sembla que té ganes de marxar sola, quan passa per davant la nostra taula em fa un discret, evanescent, efímer somrís. És com el país: rude i tendra. Al Cantal sota el vent i la neu s'hi amaga sempre l'herba flonja i verda.

Tornant a Sant Flor, dissabte de Rams al vespre, veiem com els grans camions que traginen el vacuum van tornant cap a les seves terres, de tot França. Aparquem just davant d'un petit bust de Georges Pompidou a les *Allés* que porten el seu nom, prop d'un antic gran convent avui dedicat a altres destinacions. Georges Pompidou, fill del Cantal, va ser elegit President de la República quan era diputat per Sant Flor. Ben mirat, el Centre Pompidou de París, un prisma de formigó, tubs de colors i vidre, no té cap forma que recordi aquests paisatges arrodonits, verds, esponjats. El primer cop que vaig estar en aquest centre, em va impressionar: era un lloc de lectura, de nous mitjans de comunicació, de documentació cultural, d'exposicions... La darrera vegada, al cap de trenta anys, en vaig sortir amb el convenciment que, vist com va tot, i amb tants centres culturals com es vulgui, per a tenir una veritable cultura n'hi hauria d'haver prou que sabéssim estar una bona estona cada dia dins una cambra silenciosa, amb una cadira, una taula i un llibre. I, de tant en tant, trobar un mestre bo i savi... Pau de Tars, Sèneca, Confuci, Jal?l al-D?n R?m?, Montaigne... o l'alvernès Pascal, a qui no hauríem de desoir quan ens adverteix, potser exagerant una mica, que *tota la desgràcia dels homes ve d'una sola cosa, que és de no saber romandre en repòs en una cambra*. Té una mica de raó, però, de fer-li cas, ens perdríem el plaer del viatge, amb els seus encontres, figures i paisatges.

## Vi, retalls i llengua a la Rioja

### Un *criancilla* a Pradillo

Som a Pradillo, a la vall riojana de Cameros Nuevos. Un poblet, segons ens diuen, que no passa dels setanta habitants, situat en una carretera solitària que duu a Sòria per uns paratges mig deserts. Aquí, en Jesús, que és el tècnic de turisme d'aquestes terres, amb l'oficina situada dins de l'anomenat Hórreo de Pradillo, ens ha facilitat el contacte amb Lola Barasoain al molí de Sorzano perquè ens rebi aquesta tarda. Mentre fem temps, i perquè n'és l'hora, anem a dinar a Los Cucharones, una fonda del mateix poble.

La mestressa es diu María Jesús i és una dona potent i bregada. Té la fonda plena d'homes que beuen vi repenjats al taulell. A les taules hi ha alguns comensals. De la breu enumeració de plats que ens ha fet li demanem una amanida i un bistec. *Pero, ¡cómo!, ¿ivan a despreciar ustedes el arroz a la cazuela que acabo de cocinar: con costillas de jabalí y verduras!?* Cedim de gust al suggeriment imperatiu de la cuinera. Quan es defensen les pròpies conviccions amb aquesta fe, cal retre's a l'esperança d'alguna cosa bona. I, per beure, mirant de no disgustar-la, li diem que ens porti el vi que vulgui, vostè mateixa. *Pero tendrá que ser fresco* —ens adverteix—. *Miren ustedes: soy la primera mujer que entró en la Cofradía del Vino de Rioja, y, a “éstos”* —ens diu assenyalant els homes del taulell, amb aires de superioritat—, *contra mis principios* —remarca—, *les tengo que servir un criancilla fresco, salido del frigorífico. Si no...* La Maria Jesús té un cap ben estructurat, i sap practicar la tolerància amb qui no pensa com ella. *Sí, no pateixi, porti'ns el vi i ja s'anirà temperant...*

L'arròs ens transmet la comprensible exaltació de la cuinera en fer-lo i defensar-lo. I la copa de vi fresquet ho arrodoneix, i de quina manera! He observat que el vi negre, sobretot si és un vi jove, en molts llocs, també en les *maisons du vin* de França, el gran país productor de vi, se serveix directament de la nevera o d'un celler, on 'ha de mantenir a no més de dotze graus. Un cop posat a taula, va aconseguint la temperatura que li pertoca: dotze, setze, divuit graus. Mai et porten un vi a “temperatura ambient”, com es diu ara.

Perquè, quina pot ser una temperatura tan elàstica com la temperatura de l'ambient on es beu el vi? ¿25 o 30 graus positius a l'estiu, si som a casa nostra, o 20 o 30 graus negatius si som a Sibèria? La temperatura ideal és la d'un celler fosc, silenciós i fresquet. El meu avi tenia un parell de bótes al celler de casa. En una hi havia vi negre que anava directe al porró i es bevia fresquet, i en l'altra el vi ranci de les festes, que també arribava a taula en bones condicions d'aroma i gust, dins d'una bonica ampolla amb tap de vidre.

La Maria Jesús ens acaba venent un parell d'ampolles del seu *criancilla*, que ens embolica amb uns fulls del diari “La Rioja”, i marxem fent-nos petons i abraçades. El seu fill, des de la cuina, més enllà del taulell, ens saluda amb la mà. Els homes del taulell, que ens han estat observant, ens miren de reüll. Al poble, havent dinat, hi ha un silenci absolut. No se sent ni la piuladissa d'un ocell. Som al pic de l'estiu. Un gat es passeja calmament pel mig de la carretera deserta. La brisa de les muntanyes de Cameros, en aquesta hora fosques i tristes, suavitza una mica la calor. Som a més de 800 metres sobre el nivell del mar. I anem baixant d'aquesta terra despoblada per la forta emigració cap a Amèrica que ha patit des de mitjans del segle XIX, com es pot veure al museu dedicat a l'emigració de Torrecilla en Cameros. D'aquí és aquella cançó tradicional d'una altra migració temporal i periòdica, la de la transhumància.

*Ya se van los pastores  
ya se van marchando,  
ya se queda la sierra  
triste y callando.*

*Ya se van los pastores  
para Extremadura,  
ya se queda la sierra  
triste y oscura.*

*Más de cuatro zagalas  
quedan llorando.*

### Almazuelas a Sorzano

Lola Barasoain s'està en l'antic molí del poble de Sorzano, a la vora del riu Molinar. Voltat d'una bona vegetació verdejant, hi arribem a través d'un

caminet alegre, un cop travessat el pont. El conjunt del molí el formen diverses construccions que fan d'alberg rural, de casa de colònies, de taller on es fan cursos sobre l'art de l'*almazuela* i algunes activitats d'educació ambiental i d'interioritat. Algunes façanes estan pintades de colors caldera o amb blauet, i donen un to naïf i enjogassat a l'entorn. Hi ha hortènsies plenes d'ufana ran de paret. I testos amb molt de verd. Aquesta navarresa seriosa i amable de la vall del Roncal va estudiar disseny a París els anys 60, i va ser durant un temps model d'alta costura de Givenchy a París, gràcies al seu cos alt i prim. Fins que, a principis dels 70, es va instal·lar en aquestes terres, per dur, amb la seva família, una vida dedicada a treballs antropològics i artesanals, també al silenci i a la simplicitat del contacte amb la natura.

L'any 2002 la van visitar aquí, a Sorzano, els especialistes en arts i tradicions populars del Museu de Nova York, interessants per les seves descobertes i els seus treballs. Ha fet nombroses exposicions i seminaris. I és fundadora de l'Asociación Española de Patchwork, amb seu a Barcelona. El patchwork és l'equivalent modern de l'*almazuela*, paraula que, segons sembla, pot venir de l'àrab *almacolla* (cobrellit, catifa per a fer les pregàries, flassada), paraula usual a la Castella del segle X. Les *almazuelas* es troben documentades a partir del segle XVII a la Rioja i Lola Barasoain ens ensenya valuoses peces antigues que ha anat recollint en les seves recerques. Així com patchwork és un anglicisme que vol dir "treball enganxat, mosaic", i és una artesanía tèxtil, l'*almazuela* és un art fruit del reciclatge de vestits i roba vella, és a dir de la pobresa i del seny. Probablement en català se n'hauria de dir "retalleries". Aquestes peces, de vegades bellament decorades amb brodats, s'usaven com a flassades, estovalles, cobertors de baguls o cadires, i quan eren velles com a mantes per a les cavalleries.

Lola Barasoain manté, tot i els anys, la bellesa i l'elegància. El seu rostre reflecteix la profunditat que li ha donat viure com a ermitana amb la seva família, durant una bona colla d'anys, en el santuari de Lomo de Orios, a 1.400 metres d'altura, en el parc natural de la serra de Cebollera, lloc d'hiverns de neu i solitud. Ens ensenya les instal·lacions de l'antic molí, que ja és esmentat l'any 1070 com a *molino de Solarana* en un document de Sanç i Placència, reis de Pamplona. Després

veiem el taller on treballa, on fa cursos, i on té exposades peces de segles passats. Ens explica amb precisió l'art de cosir i relligar i donar forma a aquestes peces que tant de goig fan, i les seves aventures per trobar-les. A la bona gent d'aquestes valls i muntanyes li feia vergonya mostrar-les. Fer peces de roba amb pedaços, fins i tot amb la roba militar de quan els nois venien de fer el soldat, volia dir ser pobres. I costava que li ensenyessin els materials que tenien. Un cop ella ho valorava i els convencia del seu interès sincer, la gent s'obria i li explicava com els havia fet, quins mestratges i tradicions havia seguit i els usos que els donaven.

Ara Lola Barasoain ensenya la tècnica de l'*almazuela* a molts grups d'aprenentes que dormen durant uns dies en les lliteres de la casa de colònies. "Les més ben organitzades són les catalanes", ens diu, "vénen amb els seus tàpers, porten molt de menjar ja fet, i fins i tot xampany...!" Lola Barasoain està en contra dels secretismes que solen fer-se al voltant d'aquestes arts en algunes agrupacions. Per a ella la tradició és un fet cultural, que consisteix a traspassar a les generacions que ens vénen al darrere el llegat que hem rebut del qui ens han passat al davant. El mot llatí *traditio* ve de *tradere*, que vol dir lliurar, donar, entregar. Sense la transmissió de les tradicions perdriem les nostres arrels en la història i cada ésser humà hauria de començar de nou l'aprenentatge de la vida. Lola Barasoain estima aquest país i la seva gent. I, estimant-los, els ha fet descobrir un aspecte molt important de la seva història i dels seus costums antics. Els ha donat el millor d'ella mateixa.

#### La llengua castellana des de Suso i Yuso

Des de San Millán de la Cogolla, és a dir des de Yuso, el monestir de baix, un minibús ens porta fins a Suso, el monestir de dalt, on va començar a fer vida eremítica aquest sant Emilià del segle V. *Aemilianus* era un pastor cristià d'aquestes terres —la majoria de gent de muntanya encara vivia en el paganisme— que, a vint anys, com molts altres, desencisat dels efectes de l'establiment del cristianisme com a religió oficial de l'imperi romà, va optar per una vida més exigent i discreta.

La tarda acaba de començar i tot pujant veiem a baix les messes daurades sota un sol aturat i po-

tent. La vegetació del camí és exuberant i gloriosa. Som als peus de la serra de la Demanda, que separa la Meseta de la vall de l'Ebre. En escriure això, em miro les fotos en blanc i negre que hi vaig fer l'any 1975, quan s'hi podia pujar en cotxe. I enyoro el meu amic Joaquim Trias, traspasat no fa gaire. Anàvem a la recerca del romànic castellà. Vam pujar aquí dalt. No hi havia ningú. Ens vam embadalir en la contemplació de la vall de la Cogolla i la d'aquestes pedres. Amb tenda de campanya vam fer un recorregut de set dies per terres castellanques, amb el meu Dyane 6 acabat d'estrenar. En aquells temps no hi havia gaires guies de viatges. Dúiem els volums de *Castilla la Vieja* (1968) de Dionisio Ridruejo i l'encisador *Viejas historias de Castilla la Vieja* (1964) de Miguel Delibes. No sé si en castellà tornaran mai més a florir dues plomes de la categoria literària i lingüística d'aquests autors.

Ara a Suso ens rep un guia que ens explica quatre coses sobre les coves del cenobi, l'altar antiquíssim, les dues naus esbiaixades de l'església, i els bellíssims arcs de ferradura, tan primitius, que les separen. A fora, a l'atri, sota la porxada, les tombes dels mítics set Infants de Lara, i grafitis visigòtics i romànics als carreus. Per sort, cap d'actual. Des d'aquesta encertada galeria es domina un paisatge de silencis encalmats, que no altera ni la sonora piuladissa dels ocells amagats en la boscúria.

El guia ens parla de Gonzalo de Berceo (s. XIII), fill del poble d'aquest nom, que és també aquí sota, als peus de la serra. Primer escriptor de la llengua castellana, gran artífex, home senzill, longeu i savi, de qui sobretot molts admirem l'enunciat de la seva poètica: escriure en una llengua clara, la llengua del poble; cosa que bé val —diu amb molta raó— un vas de bon vi.

*Qiero fer una prosa en romanz paladino,  
en gal suele el pueblo hablar con so vezino,  
ca no so tan letrado por fer otro latino:  
bien valdra, como creo, un vaso de bon vino.*

Vull fer una prosa (= poema) en llengua popular,

en aquella que el poble sol parlar al seu veí,  
car no sóc tan lletrat com per a fer-ne una en llatí:

(això) bé valdrà, segons crec, un vas de bon vi.

De Suso baixem a Yuso. El monestir de San Millán de la Cogolla és ara un monumental conjunt renaixentista i barroc. Quan el visitem, l'església està en procés de restauració. A la nau hi ha excavacions, bastides i grans pedaços de plàstics que oculten els murs i les voltes. Visitem la sagristia bellament decorada amb frescos i ens deixen veure, protegits de la llum, els antics i pesants llibres de cor dels monjos.

El monestir conserva la memòria de les Gloses Emilianenses, un dels primers testimonis escrits, de mitjans del segle X, en romanç navarro-ara-gonès i també en èuscar. Menéndez Pidal va sostenir que aquell romanç, era la matriu del castellà. D'aleshores ençà es considera, d'una forma més simbòlica que científica, que a Yuso té lloc el "naixement" de la llengua castellana escrita. I el 1977 se n'hi va celebrar el Mil·lenari. En aquella ocasió el filòleg i acadèmic espanyol Emilio Alarcos Llorach va fer aquí, a Yuso, una defensa apassionada de la superioritat i de la imprescindibilitat del castellà, si es volia ser universal i modern, perquè *no estamos ya en los tiempos de la cultura localista de campanario [...]* Si el *hombre actual de nuestro país, con todas sus variedades y divergencias, tiene algo que decir en el mundo, ha de decirlo en español*. Moltes gràcies!

El discurs arrogant de la supremacia —intrínseca i extrínseca— d'aquesta llengua ve d'Antonio de Nebrija, al temps dels Reis Catòlics, passa per Menéndez Pidal (1869-1968), i ha arribat fins avui a gairebé tots els especialistes (Manuel Alvar, Zamora Vicente, Lázaro Carreter, Amado Alonso, Gregorio Salvador,...). Són unes quantes idees fixes que constitueixen el que podríem anomenar "la lingüística al servei de la política": 1) El castellà és a Espanya la llengua nacional al servei de la unitat nacional, 2) ha de ser imposada als pobles vençuts i subjugats, 3) ha d'arribar a ser una llengua universal, 4) ha de ser la inductora d'un imperi espiritual, i 5) l'opció pel castellà comportarà a les nacions vençudes, que són inferiors, aconseguir riquesa i accedir a una cultura superior, encara que l'abandó de la llengua pròpia els sigui dolorós.

Per contradir aquesta darrera fantasia, n'hi hauria d'haver prou de saber que la colonització de tot el continent americà va comportar, entre 1492 i 1620, ultra l'espoli de les riqueses naturals, trenta milions d'indígenes massacrats, i moltes

llengües extingides i minorades. Un holocaust. Una catàstrofe demogràfica i cultural. Que en va generar un altre: l'esclavisme i el tràfic d'africans per fornir de mà d'obra les terres sense gent del "Nou Món".

I encara ara, després de cinc-cents anys, l'Amèrica on es va imposar el castellà es manté en la pobresa. Aprofitant les crisis econòmiques, darrerament hi ha retornat el saqueig espanyol de la mà de les grans companyies (Telefònica, Agbar, Banc Santander, BBVA, NH Hoteles, Acesa, Repsol, Gas Natural, Dragados, Endesa...), amb la inestimable col·laboració de dictadors i de polítics populistes d'aquells països i també la de l'*Instituto Cervantes*. Aquest organisme, que rep d'aquestes empreses generoses subvencions, vol ser-ne la cara culta i amable, a l'empara del prestigi de la literatura castellana del Segle d'Or. Perquè, tristament, aquesta llengua, com la fe i les armes, ha estat posada al servei del domini i de l'opressió. *Siempre la lengua fue compañera del imperio*, va escriure Nebrija al segle XV. I encara hi som. Per veure si ja no ens en recordaven, l'any 2001 el cap d'estat espanyol falsejava descaradament la realitat: *Nunca fue la nuestra, lengua de imposición, sino de encuentro*; a nadie se le obligó nunca a hablar en castellano: fueron los pueblos más diversos quienes hicieron suyo por voluntad libérrima, el idioma de Cervantes. Una massacre ètnica i esperen que tothom s'ho cregui!

La progressió d'aquesta antiga —i gairebé genètica— ideologia (llengua única i dominant, en qualsevol terra on hi hagi un espanyol), s'ha explicitat darrerament sense complexos ni dissimulacions en la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya (juliol 2011). La protesta catalana fou clamorosa, però sense resultats. En canvi, quan es va voler fer de

l'anglès la llengua vehicular de l'ensenyament (1977) a Puerto Rico (Estat Lliure Associat als Estats Units), les protestes a Espanya van ser sonades i van triomfar. I és que una cosa és trepitjar tu i una altra que et trepitgin. Aleshores aquí els diaris van parlar d'imperialisme, opressió, racisme i etnocidi, amb grans clams i drames. Si ho fa qualsevol poble de llengua oprimida, subtilment o per la força, per la llengua espanyola, el menyspreen dient-li nacionalista, tancat, egoista, inculte, sense futur... El nacionalisme lingüístic espanyol mereix ser analitzat amb rigor i posat al descobert com ho fa Juan Carlos Moreno Cabrera, un dels pocs lingüistes espanyols solvents i no contaminats per la política en els seus llibres *El nacionalismo lingüístico. Una ideología destructiva* (Ed. Península, 2008) i *La dignidad e igualdad de las lenguas. Crítica de la discriminación lingüística* (Alianza Ed., 2000).

Marxem de San Millán de la Cogolla. Passem per davant de Berceo. Adéu al paisatge encalmat i als extensos camps de blat, clapejats per boscos verds. No sé què diria el bon Gonzalo de Berceo, però sí que em vénen al cap uns versos d'auto-crítica hispànica i d'esperança que, amb paraules dures, el poeta i pensador José Maria Valverde (1926-1996), home honest i lúcid, compromès amb la realitat d'Hispanoamèrica, encabia en el seu poema *Vida es esperanza* (1971):

*Siervos dispersos, rumiando, lo más, un pasado de mito,  
bajo los ojos de Dios, los de lengua española, ¿qué somos?  
¿Qué hemos dejado en su libro, qué cuentas, qué penas?  
Si algo supimos cantar de su gloria en el mundo,  
mucho pecamos alzando la cruz como espada /.../  
Se amontona la cólera sacra de pueblos y pueblos.  
Y algo se mueve también, con palabra española,  
y suena a menudo: «esto no puede seguir así» /.../  
Y hasta si fuera a valer para un poco de paz y justicia,  
más valdría borrar nuestra lengua, nuestro ser, nuestra historia.*

Josefina Llauradó

# El món al revés

Dibuix: Rita Culla



És fosc, gairebé de nit, i no fa lluna. El vent bufa enfadat. Els arbres del parc estan inquiets, moguts, esvalotats. Se sent un gemec, ferida oberta, com si una rella rompés la terra des de dins. Xiscladissa d'ocells, enrenou d'ales. Els roures cauen, l'un sobre l'altre, empesos per la força que puja del si de la Terra. Les branques fan com un ventall, ales obertes; semblen ocellots prehistòrics caiguts del cel. Les arrels s'alcen: pluja de terra, de fulles seques, d'herbes, de cucs i cuques, les falenes, tocades, no alcen el vol.

L'avet gegant del jardí tremola, com si el gegant del pi el sacsegés fort per descalçar-lo. Cau i esquerdada el mur: trencadissa de vidres; barrots de ferro i cascots de runa volen per l'aire. Cap ull s'adona del fardell fosc que s'aboca a la finestra, que surt a fora i que corre pel brancam de l'avet i pel tronc fins arribar a les arrels que són amunt. De pressa, salta i avança per l'enteixinat verd que fan els arbres, lluny dels camins de terra. El soroll de l'alarma trenca la remor bullent de l'arbreda. S'encenen els focus. La claror mostra l'espectacle: dantesc. El fardell, a recer de les ombres, s'endinsa per la boscúria que se l'empassa i n'esborra el traç.

Pel passadís se senten passes freturoses i el soroll brusc de les espières que els zeladors obren i tanquen. Una infermera els acompanya. S'aturen davant d'una cel·la, obren i tanquen l'espiell: "La bruixa no hi és!" Soroll de claus. Corre el forrellat, s'obre la porta. Els interns paren l'orella, ments malaltes fan càbales. Els dos zeladors i la infermera queden muts, clavats al terra, el que veuen els ulls i el que senten a flor de pell és l'ambient d'un malson, i els fa basarda.

És de nit, no fa lluna i el vent bufa enfadat; lluny se sent una enraonadissa de fulles i branques. Comença a ploure i les gotes gruixudes cauen i piquen fort a terra, enrabiades. Fa olor de fred humit carregat de bosc. Una força hostil que ve de l'exterior omple la cambra.

—Tanqueu, tanqueu la porta! —mana la infermera.

\*\*\*\*\*

Estava asseguda a la taula de la cuina. Una veïna acabava de trucar als Mossos. Aviat els tindria a casa, els Mossos. "Més val que pensis què els diràs." "Tant se val el que els digui, no em creuran pas." "Encara que no et creguin, alguna cosa els has de dir." Vaig fer memòria i vaig pensar que tot havia començat amb el desig de ser mare. Feia un parell d'anys que havia guanyat les oposicions, tenia una plaça en propietat a l'hospital on treballava. Havia aconseguit situ-

ar-me i ara volia ser mare; no tenia parella ni volia tenir-ne. Em van donar una nena, venia de lluny. Quan em van donar la Sara, ningú no em va dir que tenia mare, però. El que em van explicar va ser que havien viscut juntes en una cabana petita i isolada, enmig d'una arbreda fosca i humida que creixia en una fondalada prop d'un rierol —més enllà d'on comencen els contes—; van viure-hi fins el dia en què la mare se'n va anar i ja no va tornar mai més.

Quan vam arribar a casa, era de dia, però no feia sol; bufava el vent. Èrem al mes d'octubre, el sol s'havia amagat darrere d'un tapaboques de boira; el terra humit era ple de fullaraca. Va començar a ploure. Vaig abraçar la meva filla, li vaig fer un petó i vam entrar dins del portal. L'ascensor no funcionava. A poc a poc, vam anar pujant les escales. Al replà de casa, la porta del veí estava tancada; em va semblar estrany perquè el professor sempre estava a l'aguait.

La menuda no era de mena enraonadora, però li agradava molt fer dibuixos i pintar-los. Sempre dibuixava uns verns gegants que omplien tot el full. Dibuíxava els arbres del bosc on havia viscut, deia que eren els seus amics. També va dibuixar una cabana petita, tota feta de fusta, i una dona escardalenc que tenia els cabells llargs i foscos, s'estava drete al costat de la porta i mirava espantada el mussol que li havia entrat dins de casa.

—És la mama.

Era lògic que es recordés de la seva mare. Sovint, quan entrava al dormitori, me la trobava asseguda a terra, de cara a la paret, contemplant els dibuixos, parlant amb els arbres. Només una vegada li vaig preguntar què feia, i ja no hi vaig tornar mai més perquè la resposta em va inquietar:

—Vull saber on és la mama, vull que em vingui a buscar.

I va ser llavors quan van començar a passar tot allò que no sé com explicar. Primer no en vaig voler fer cas, però, de mica en mica, em vaig veure obligada a acarar aquella realitat tan estranya. A l'escola on anava, els vaillets li feien la guitza; no la deixaven jugar, li prenien el llonguet, li donaven empentes... No se sap per què, aquelles criatures van començar a patir petits accidents: ensopegaven amb arrels d'arbres que mai ningú havia vist que sobresortissin; les branques els colpejaven; s'entrebancaven i picaven de cap contra els troncs...

Un dia, va passar davant del meu nas. Un diumenge al matí, al parc, prop de casa, ella jugava asseguda a terra: feia piletes amb les fulles se-

ques que hi havia damunt del sauló. Jo mirava de llegir al diari la notícia d'un sisme a Sant Boi. De cop i volta, vaig veure un ganàpia que li esbarriava les fulles a cops de peu. La Sara va alçar els ulls cap al roure que creixia allà mateix, no sé què li va dir. De sobte, una branca va oscil·lar i va colpejar amb força el noiet que va caure a terra: es va alçar i va fugir esglaiat. Vaig deixar estar el diari, vaig agafar la Sara d'una revolada, i ens en vam tornar cap a casa.

No la vaig renyar. Em vaig deixar caure al sofà, estava capficada. Vaig veure damunt la tauleta, al costat del telèfon, un llibre vell, *El cuarto de atrás*, era del meu pare. No el volia obrir; allò dels arbres i la Sara m'amoïnava. Començava a estar una mica nerviosa, sabia que si no vigilava, m'agafaria mal de cap. Em vaig adormir i vaig tenir un malson, o potser no que no dormia.

“Recordo que estava palplantada al carrer i que plovia. Acabava de sortir d'una cabina telefònica i esperava que m'obrisin la porta de ferro i vidre d'un edifici de moltes plantes. Vaig veure venir, sota la pluja, un senyor amb gorra i uniforme que duia un manat de claus: era el vigilant. Em va obrir el portal, li vaig donar les gràcies i hi vaig entrar. Vaig veure un ascensor tronat al final del passadís que feia l'entrada. Vaig pujar-hi i va començar a enlairar-se tot sol, trontollava. Vaig veure que s'enfilava amunt, amunt..., es va aturar i vaig sortir-ne sense obrir la porta.

Al replà, una dona m'esperava davant l'entrada d'un pis; em va somriure. La vaig reconèixer de seguida: era l'autora. Duia un barret negre a les mans, me'l va posar al cap. Em va fer passar dins, hi vaig entrar sense saber, ben bé, què hi anava a fer allà. Enmig de les rajoles blanques i negres del passadís, vaig veure un escarabat gegant! Vaig xisclar, vaig fer un parell de passes enrere i em vaig girar per escapar-me, per fugir, però la porta havia desaparegut: darrere meu hi havia un pany de paret pintat de color de cigrò bullit, i un armari.

Què hi feia jo allà? Duia el barret fosc al cap, el barret del visitant nocturn que pouava veritats, el que sortia a *El cuarto de atrás*. Vaig veure la Sara que entrava corrents dins de l'armari, i darrere seu, la ballarola gegant: l'empaitava! Vaig obrir la porta d'una revolada i la nena no hi era, però l'escarabat era allà, en una raconada. I n'hi havia molts! Em miraven! I l'olor de florit també hi era! Vaig tancar la porta de cop i vaig córrer cap a la sala. Al damunt d'una taula baixa de fusta, com la de casa, hi havia una llibreta amb una paraula escrita: Propp. Vaig treure el nas per la porta d'una cambra i vaig començar a

buscar. Cercava un quadre que havia estat penjat en un pany de paret. No el trobava. Llavors, vinga cercar-lo per tots els racons i per sota el llit, però només amb els ulls perquè alguna cosa em privava d'entrar allà dins.”

Em vaig despertar, la Sara m'ensenyava un dibuix. De seguida vaig veure la llibreta que hi havia a la tauleta, al costat del telèfon; vaig agafar el llapis per escriure-hi “Propp”. Llavors vaig veure que aquell mot ja estava escrit, algú l'havia escrit abans. Abans? Quan? Vaig deixar estar aquells interrogants i vaig mirar la meva filla; vaig veure el dibuix que m'ensenyava i em va venir un rodament de cap. Hi havia tot de roures alts, plens de fulla, s'arregleraven a banda i banda d'un camí ample, al final del camí, hi havia un edifici gris, de pedra, que tenia forma de rectangle. La Sara hi havia dibuixat tot de finestres amb barrots, semblava una presó. Jo el coneixia aquell edifici.

—Dins, hi ha la mama —em va dir.

Li vaig fer un petó. Tenia el cap ple d'interrogants que volia ben lluny. De seguida, els ulls se me'n van anar cap a la portada fosca de *El cuarto de atrás*. Vaig llegir el nom escrit a la llibreta: “Propp”. Sabia que Propp era un estudiós dels contes de fades. Vaig sortir al replà i vaig trucar el timbre del meu veí. El cara de mussol era professor de literatura, ell podia ajudar-me. Duia les ulleres de llegir posades i un llibre a la mà. Darrere seu, vaig veure un barret fosc penjat al penja-robes.

—Que no es troba bé?

“Sí que faig mala cara” —vaig pensar—. Necessito un llibre, l'autor es diu Propp.

—Tingui, ara l'estava llegint; miri què diu aquí, a la pàgina on tinc el punt.

El vaig agafar. Allà, a peu dret, mentre el professor m'observava fent cara de mussol, vaig llegir: “La bruixa és la senyora del bosc, té sota el seu domini tots els animals i les plantes que hi viuen.” Vaig cloure el llibre i l'hi vaig tornar.

—Gràcies.

—No es mereixen —tenia un deix foteta. Llavors, vaig veure que, penjat en un pany de paret, hi havia el quadre que buscava. El professor em va seguir la direcció de la mirada i va dir:

—*El món al revés*, l'estava buscant, veritat?

—Sí. No. No ho sé. Gràcies una altra vegada.

Vaig fer mitja volta i vaig tornar a entrar a casa, aquella conversa surrealista m'atabalava. Sola a casa, em vaig adonar que tenia el cap a la quinta forca. Anava amunt i avall de la sala sense veure res, amb el cap ple de cabòries, pensant això i allò, discutint i argumentant amb mi ma-

teixa. Tot estava malendregat, els coixins del sofà eren per terra, i també hi havia una pila de plats bruts, i gots plens de restes de beguda i pols. Que no havia pensat a fer dissabte aquella setmana? Vaig mirar la nena, estava asseguda a la catifa fent un trencaclosques; era molt vell. D'on l'havia tret? Si jo no ho volia, que jugués amb rampoines. I on l'havia trobada la batota que portava? Era com la meva! Vaig sospirar, ara no em podia entretenir amb aquella mena de detalls.

—Sara, vols tornar a viure amb la mama?

Vaig anar a la seva cambra, vaig agafar el dibuix de l'edifici amb barrots a les finestres, el vaig posar a terra, damunt de la catifa. Vaig recordar el que havia llegit al llibre de Propp, allò que deia que la bruixa era la senyora del bosc.

—Vull que parlis amb aquests roures —vaig assenyalar els arbres del dibuix—, vull que els demanis que alliberin la mama.

Sant Boi! Això és ben bé... El món al revés! El nom del quadre! Vaig pensar en el professor, ell que sempre vigilava: què diria si ho sabés? El cor se'm va accelerar. El cara de mussol em feia por.

L'endemà al matí, abans d'anar a l'escola, van trucar al timbre? Penso que sí. Contemplava l'aigua de l'aixeta que feia esquitxos quan queia sobre els plats, els gots, els pots i les paelles brutes que omplien la pica. Quan feia que no rentava els plats? Ella o jo, o totes dues vam córrer a obrir. Havia dibuixat una dona que venia corrents cap a casa per sobre les capçades dels arbres. Al replà de l'escala, davant la porta de casa, vaig veure una dona escardalenca, malgirbada i escabellada que em mirava amb els ulls plens de goig. Vaig pensar que era una rodamón que venia a demanar almoina, però la Sara se li va tirar al damunt: "Mama!"

Vaig quedar parada. Quan vaig poder reaccionar i la vaig voler fer passar dins de casa, ja era massa tard: s'havia esmunyit escales avall. Als esglaons, hi havia deixat un rastre humit de terra i fulles. Vaig veure que el meu veí, el cara de mussol, havia sortit al replà: sempre estava a l'aguait! Es va girar mig d'esquena i va assenyalar amb un dit el quadre que tenia penjat al rebedor. El cor em va començar a fer bum-bum una altra vegada. Vaig caure rodona.

\*\*\*\*\*

Ara sóc aquí, a la cuina, asseguda davant la taula. Hi ha els mossos. Miro el dibuix de la Sara, i trobo que fa ballar el paraigua. El dibuix és el mateix d'abans, quan he anat a veure qui trucava, però no ben bé: hi surt el carrer de casa i tota

una renglera de plàtans que es donen les branques. Però, per damunt de l'enramada, la dona que abans venia corrents, ara també hi és, però està d'esquena, s'allunya.

—Al replà no hi ha cap més veí. Hi ha dues portes, i les dues són d'aquest pis —ha dit el mossos a la seva companya—. Una és la porta per on hem entrat i l'altra la té tancada i barrada: hi ha un armari al davant. Dins hi ha un penja-robes, un barret, una il·lustració sense solta ni volta, llibres vells, làmines de dibuix... Tot és brut i ple de pols.

—És *El món al revés*, i els dibuixos són de la Sara.

I els mossos: com et dius? I jo: no ho sé. I ells: on és la Sara? Lluny, amb la seva mare. La seva mare ha vingut a buscar-la; per què no ho pregunten al professor? No hi ha cap professor. Que sí, que té cara de mussol i sempre vigila, i sempre diu: "El món al revés." I vol dir boja, boja, però sense dir-ho. No hi ha cap professor. I jo que sí, i ells que no. I llavors torna a començar amb el com et dius? I jo dient-los que no ho sé. I ells vinga i vinga. I tinc el cap ple d'interrogants que m'empaiten, i estic cansada i ells vinga jugar a embolicar la troca, i noto que em ve aquell mal de cap... Després del mal de cap, van venir dos xicots vestits de blanc i una infermera. Sento que em diu: "Hola, Sara. Ara anirem a casa." I als mossos: "Aquí tenen els papers." I ells: "Haurà de signar aquest document." I dins de l'ambulància: "Per què t'has escapat, Sara? Que primeta que estàs; deus haver menjat ben poca cosa, aquests dies. Per què te'n vas anar?"

Buscava *El món al revés* per cremar-lo. El papa ens el va comprar a mi i a la mama. Deia que estàvem boges i per dir-ho, sense haver-ho de dir, ens va donar aquell quadre i ens va tancar a l'armari; i allà dins, per una esquerra entraven els escarabats i l'olor de florit. I ens va donar el quadre per poder dir-nos boges. I ens deia boges, boges, boges, sense que ningú el sentís! La mama em deia que no li fes cas, que no tingués por, que ella era la bruixa del bosc, que s'escaparia i que aniria a demanar ajuda als arbres i que vindria i se m'enduria a viure lluny, més enllà dels boscos, a la terra on comencen molts contes. Però el cara de mussol va obrir l'armari i la'n va treure arrossegant-la pels cabells! I ja no vaig veure mai més la mama. I jo vivia tancada a l'armari amb el quadre i els escarabats. Vull el quadre per cremar-lo. Vull que vingui la mama. Fora escarabats! Fora! Fora!

—Sara, Sara! Ajudeu-me! L'hem d'immobilitzar! Es farà mal!

Mn. Jaume Rafanell

# Articles a "Forja", 1980-1981



## L'amistat

En la història de la vida humana hi ha casos d'una amistat meravellosa. Són famosos els exemples d'Euríal i Níls, a l'*Eneida*, o el més real de David i Jonatan, a la Bíblia. Uns veïns, uns amics, uns coneguts, poden posar-nos en evidència per la nostra manera rutinària de conviure. I una de les qualitats que més ens commou i que sovint menys posseïm, és l'amistat. Ens creiem tenir molts o pocs amics; rarament, però, posseïm un veritable amic. En les relacions humanes ens conformem a fer vida social, ser hospitalaris, moure'ns en un cercle de relacions naturals, el tracte de l'amor, i que tot sol tenir una aparença o un parentiu amistós. L'amistat no és això i ho és tot. Aristòtil assegura que els bons legisladors del seu temps, austers i savis, més procuraven legislar sobre l'amistat que sobre la justícia, perquè la perfecció de les relacions humanes resideix en l'amistat.

La relació entre pares i fills rarament serà mai amistosa, sinó de respecte filial. El pare no comunicarà els seus més íntims sentiments i pensaments als seus fills, a fi de no posar-los en una situació de confiança perjudicial i malaltissa. Igualment diríem entre germans o entre marit i muller, ja que el fonament de llur relació d'unió i convivència es fonamenta en un contracte amb aparença de forçat. L'amor no sempre serà una amistat, perquè l'amor és un foc que s'apaga i en resten les cendres.

L'amistat tant més s'arboria com més es freqüenta. L'amistat, lluny d'interessos ocasionals, és aquella que els cors d'ambdós es confonen en una intimitat que fa que de dues ànimes en resti una.

L'amor cerca bellesa, l'amistat cerca l'esperit. Units, cadascú és amo i senyor de la inclinació de l'altre. I així, trobar un amic, és una rara troballa. El rei Ciro demanà a un soldat seu que posés preu al seu cavall, que havia guanyat una carrera. El soldat li respongué: "No el vendria per res, però el regalaria si trobava un amic capaç de fer amistat entre tots dos."

L'antic poeta Horaci digué en una oda: "¿Quina contenció i quina mesura pot tenir l'enyor d'un ésser estimat?"

(Forja, 12 gener 1980)

## La fam

Hi havia un home ric que vestia de porpra i lli finíssim i banquetejava cada dia esplèndidament. Un pobre que es deia Llätzer jeia al seu portal, cobert de nafres, desitjant de saciar-se del que queia de la taula del ric! Fins els gossos venien a llepar-li les nafres...

Quantes vegades en una festa o en un casament, amb els amics, fem un sopar i ens aixequem dient: "He menjat massa, avui...". I quantes vegades entrem a la sala de bingos de tota mena i ens hi juguem els quartos. I quantes vegades passem de llarg o tanquem la televisió per a no veure "tota aquesta misèria..." Quantes vegades!

Perquè tenia fam, i no em donàreu de menjar; vaig tenir set, i no em donàreu de beure... I mentrestant, es convoquen conferències internacionals, i es fan plans quinquennals, i pugen i baixen les compres de l'or i dels diamants, i mercadegen amb armes i avions, i se celebren conferències de pau i de guerra, mentre passen afamades les rècules de mares i fills, de vells i joves, per les inacabables carreteres de pols vers els camps de la fam i de la mort.

Els planificadors dibuixen magnífics organismes que han de treure la pobresa, la misèria i la fam de tots el racons de la terra. I mentrestant, la mare Teresa de Calcuta acosta el pot de llet calenta als llavis d'uns infants que, si viuen, no allargaran pas fins als vint anys. Mentrestant els nois i noies d'Emmaús fan de drapaires pels carrers dels nostres pobles captant tota mena de coses, i els nostres noiets tan endregats llencen les llaminadures cares per les voravies, o es juguen els diners, o s'aixequen de la taula dient: "He menjat massa, mare..."

Un amic ens escrivia des de Guatemala: "... hi ha força feina a fer, no tan sols per ensenyar-los les lletres sinó per ensenyar-los a anar nets i endregats, la majoria d'ells són pobres, com la majoria dels indígenes, agricultors i amb recursos molt rudimentaris, pobres d'alimentació i quasi tots porten paràsits per dintre i per fora... És un treball costós perquè ja hi estan acostumats i els sembla normal anar bruts i estripats..."

Cultura? Vestit? Habitatge? Cotxe? Fam!!!

(Forja, 9 febrer 1980)

## Una cosa nova que ja apunta

Diumenge passat, en l'habitual sessió televisiva del vespre, el locutor Soriano entrevistà Salvador Pàniker. Un home de pare hindú i mare catalana. Havíem llegit alguna cosa d'ell. Sabíem, per un amic, que passa hores en una total quietud reflexionant, a l'estil dels seus avantpassats hindús. Professor universitari, enginyer, escriptor... Ens cridà l'atenció un moment de la conversa sobre unes paraules que havíem escoltat en la litúrgia del diumenge, les bellíssimes paraules d'Isaïes: "No us recordeu més d'un altre temps, no penseu més en les coses passades. Vet aquí que faré una cosa nova, que ja apunta, ¿no us n'adoneu? Sí, posaré un camí al desert...".

La conversa entre els dos personatges —a vegades ens recordava el clàssic col·loqui de Jesús amb Nicodemo— fou aparentment planer, però profundament interessant. Quin tema tractaren? Del futur que es va fent. Els digueren paraules i s'obriren pensaments paradoxals: "La democràcia permet el desordre, per tant, anar a fons i crear..."; o aquestes "el llenguatge destorba de dir el que pensem"; o, "anem a una crisi permanent, o ja hi som"; o "el futur serà un desordre que creï i realitzi" o "Iran ens dóna una lliçó impensada: no són els obrers que es rebel·len, com preveia el marxisme, sinó els clergues, com en tants altres llocs i altres clergues de diferents regions..."; o "si un home titubeja al parlar és que està creant el pensament que porta dintre...", etc.

Però, per acabar aquest breu report de la conversa, ens impressionà el moment de la conversa quan els dos personatges feren referència a un futur que serà d'un desordre plenament creatiu, que realitzi un món diferent del que la civilització mil·lenària que vivim, aparentment caduca, un món més humà, més civilitzat, més interioritzat en la persona, en contra del consumisme i menyspreu de la cultura que avui pateix el món. Ens colpiren aquestes paraules, perquè al matí del diumenge, havíem escoltat un pensament semblant en les lectures litúrgiques: "No penseu més en les coses passades... Vet aquí que faré una cosa nova, que ja apunta, ¿No us n'adoneu?"

(Forja, 29 març 1980)

## Les mans creadores

La mort del jove Joaquim Rovira i Miralles i les paraules dels amics ens feren recordar unes imatges de grans creadors: les mans de Déu creant l'home, de Miquel Àngel; la mà de Déu passant el fang tot provant la figura d'Adam, de Rodin; i la gran mà de Déu sostenint, com un ocell que aixeca el vol, l'home sorprès i meravellat davant la immensitat que l'envolta, de Carl Milles.

Sovint trobem persones aparentment senzilles i humils, i tanmateix són homes deprimits, que creient que l'èxit personal es cosa d'un no res, al més lleu entrebanc acaben en una anticristiana desesperança. Els preocupa l'èxit i, si erren, els defalleix el coratge.

Hi ha qui tot ho troba malament. Són els pessimistes de la creació que troben indignes els homes que no contrueixen llurs obres en una summa perfecció.

Fa pocs dies, en una amable conversa, comentàvem l'obra de la creació: El llibre sagrat del Gènesi. Diu el text que les coses sortien de les mans de Déu bones de tota bonesa: "I Déu veié tot el que havia fet i estava molt bé". Tota la creació, la natura i l'home, transparenten la majestat i la bellesa de les mans del Creador. L'home mai no podrà esborrar la imatge de Déu, impresa en l'estel rutilant, en l'olor de la rosa, en la transparència de l'aire, en els ulls d'un infant, en el naixement de l'amor, en la força de les mans de Miguel Àngel, de Milles o Rodin.

Els sagrats dies de la Setmana Santa, actualitzaven una altra creació: unes altres mans que pastaven la sang en una creu, refeien el que l'home havia malmès. No creava una nova natura, sinó que restaurà la seva imatge primitiva. Com els artistes, que amb les mans mogudes per l'Esperit, plasmen una nova creació que renovella la naturalesa original.

Els homes, davant la natura, són millors del que ens pensem. No podem condemnar ni el món ni els homes que l'habiten, perquè tots som una creació de Déu, quan amb les mans engrutades anava creant, pacient, la meravella de l'home.

Quants joves, encara, s'emplenen els ulls del prodigi de Déu sobre la terra.

(Forja, 12 abril 1980)

## “...després de mil anys d'història!”

Diumenge passat, a punt de cloure's l'exposició d'ermites i esglésies romàniques organitzades pel Grup Sant Jordi, anàrem a veure les mostres fotogràfiques de les arrels del nostre poble. Algunes ens són entranyables per haver-les visitades entre camins inhòspits i boscúries espesses. Ens referim a l'esglesiola de Sant Miquel de Marmellar, al Penedès, les pintures i decoracions de la qual són ara al Museu d'Art Romànic de Barcelona. Encimbellat damunt la roca, l'estructura és del segle XI i amb la volta que conserva els senyals de l'encanyissat amb què fou construïda. Sovint empeníem una llarga caminada pel llit de la riera de Marmellar, i en el viatge en solitud o en companyia d'amics estudiants, a l'arribar i enfilegar-nos al temple esbaldregat, contemplàvem silenciosament tant l'abandó del temps com la dels homes.

Les arrels del nostre poble no són d'ahir. Quan contemplàvem les esglésioles, o les masies desertes que la SEAC presentava en una altra exposició, els espectadors ens sentíem identificats per un mateix origen. Les relles solcaven la terra, les lleves sostenien els clemàstecs a la llar de foc, els murs de pedres cairejades de les esglésies i ermites s'arreceraven als vessants de les muntanyes o als cims esbalçats de les comarques, ponts i creus de terme romànics, cases rústiques disperses per la plana on nasqueren els protagonistes de la nostra història, cases pairals que guardaven la terra, monestirs redreçant el país quan la invasió aràbiga, artistes anònims que acolorien i esculpíen costums i rostres nostrats amb aparença de benaurats gloriosos..., tota una esplèndida creació de l'ànima i de la terra del nostre poble que, atentament, dramàticament, sentíem bategar en cada casa pairal o en les ombres de Taüll o Poblet.

Aquest poble nostre, Catalunya, malgrat tantes tribulacions, malversaments i deixadeses, encara palpita, somnia, construeix i edifica.

En el parlament del president de la Generalitat, Jordi Pujol va dir aquestes paraules convençudes: “Tinc fe en el nostre poble perquè som aquí després de mil anys d'història, i ara som en aquest moment i crec que ens en sortirem.”

És qüestió de posar mà a l'arada i llaurar dret.

(Forja, 3 maig 1980)

## El vicari “Señor San Jorge”

No fa gaires dies el diari portava la nova de la mort d'un mossèn entranyable per a molts: Jaume Cuspinera. Els lectors no l'hauran conegut. Els de les barriades de Can Tunis i el Besòs l'hauran plorat. Mossèn Cuspinera era el “señor vicario de la parroquia”, de què parla en Francesc Candel en la seva novel·la *Donde la ciudad cambia de nombre*. L'any 1948 fou enviat de vicari a la parròquia de Nostra Senyora del Port, fins el 1957. L'any 1958 fou nomenat rector de Sant Pere Armengol, el barri del Besòs, fins el 1968. Després es secularitzà i tornà al barri de Can Tunis fins a la seva mort.

En Cuspinera entrà al seminari el 1941, i connectà amb els ambients de la Joventut Obrera Catòlica, la JOC, que llavors s'havia arrecerat a la parròquia de Can Tunis, a causa de l'oposició dels elements oficials governamentals i eclesiàstics. Amb Mossèn Cuspinera havíem tingut una bona amistat: gairebé condeixebles al Seminari; l'amistat antiga amb el seu rector a Can Tunis, Mn. Montforte; les reunions del caràcter apostòlic; les trobades amb Mn. Cuspinera al Besòs amb motiu d'organitzar la difícil pastoral a Cornellà, etc.

En Cuspinera renuncià a l'exercici del sacerdoci, però continuà el treball en els suburbis barcelonins del Port, Can Tunis i el Besòs. El millor retrat del mossèn el féu en Francisco Candel, l'amic i “secretari”, quan aquell era vicari al Port i Can Tunis.

Mossèn Cuspinera —el “Señor San Jorge” de la novel·la i dels gitanos— no renuncià mai a la presència viva de l'Evangeli entre els ambients més humils i entre els obrers d'aquells anys difícils dels 1947..., 1957..., 1967... La gent que tractà no l'oblidaran en la seva memòria. El “Señor San Jorge”, el benvolgut mossèn Jaume Cuspinera, resta viu en el record, amb els noms entranyables de “el Pedro” (el pare del Candel), el Dr. Ribas (el metge venerat per tota la barriada), l'Elias (el botiguer que resolía els problemes, Mossèn Joaquim, la Felisa, la Patro, l'Olmo, en Verdura...

Adéu, Cuspinera; a reveure!

(Forja, 28 juny 1980)

## “Cantem, germans...”

Avui no es canta gaire pels carrers, ni a les places, ni a casa, ni en les excursions. Per què? I tanmateix hi ha més cantants que mai! ¿Qui s'atreveix a cantar Raimon, Llach, Serrat, la Bonet o la Feliu, etc., per posar els noms de casa nostra? Creiem que no es canten les cançons dels “ídols” perquè han estat fetes per ser escoltades més que cantades. Quan les sentim cantar? Ben cert que alguna vegada els oïdors segueixen els ritmes, encenen llumins, aplaudeixen reivindicacions o es coreja l'*Estaca*. ¿Eren tal vegada cançons per a circumstàncies? Bones cançons, boniques melodies —qui no recorda *Al vent*, *Viatge a Ítaca*?— però al carrer o a la muntanya hi ha qui les comença i no saben o no poden acabar-les.

Hi ha cançons famoses que hom les entona en actes diversos, tals són els “espirituals”, les melodies tristoies de l'oest Americà.

En les cançons que es canten en els temples, no totes tenen un contingut profund i, sovint, ni religiós. Hi ha textos clàssics: *Vell pelegrí*, “Trobarem a faltar el teu somriure”, “És l'hora dels adéus”, que solem cantar en actes de comiat i que són bells de música i de lletra, encara que no sempre ajustada. El *Vell pelegrí*, posem per cas, és un magnífic espiritual negre, i el text porta resonàncies bíbliques: un home cansat i ple d'esperança va fent el seu camí... El text i la música de “Trobarem a faltar el teu somriure”, té la melodia i la lletra d'una força poètica indiscutible, que si es canta en un moment determinat —podria ser en el comiat de l'enterrament— suscita emoció i llàgrimes. I amb tot, no és profund; fa plorar, però no consola. Ens quedem asseguts a la vall, però no ens dona força per pujar al cim...

Hi ha altres cants prou amables i amb els quals ens hi compenetrem: valgui “És l'hora dels adéus...”, “Vers tu, terra promesa...”, “Vós sou, Senyor...”, que tots hem cantat commoguts en la litúrgia, i no només oïdors. Perquè els cants són per cantar, i no tant per escoltar-los. Per això, pregaríem als mestres cançonaires que ensenyessin als petits i als grans cançons que hom pogués cantar-les tot fent via pel pla o la muntanya, al dormir i al fer el dinar, en la feina i en la gatzara d'un dia de festa, i no com ara succeeix que, es comença amb gran embranzida, i anem callant i emmudint lamentablement.

(Forja, 19 juliol 1980)

## Alfons Comín

Havíem conegut en Comín en dies de grans tensions. Eren els anys seixanta i els primers setantes. Havia nascut a Zaragoza, i el dia de la seva mort tenia 46 anys. La seva vida fou marcada pel creient i el pensador. Fou un deixeble de Emmanuel Mounier, catòlic fervent francès, que cercava les bases d'una convivència entre la fe i la lluita per l'home, i era conegut pel “personalisme cristià”. D'aquí arrencà al camí de Comín entre el pensament cristià i l'acció social, una profunda convicció religiosa i una voluntat de justícia social.

La seva trajectòria queda reflectida en el seu llibre testimonial de *Fe en la Terra*. No s'accontentà en pensar i escriure, sinó que se n'anà a Màlaga a viure en els barris obrers, i ser l'educador de tants obrers andalusos. La seva actitud cristiana, heretada d'una família profundament catòlica i aragonesa, no fou mai ben vista ni per les autoritats civils dels últims anys de dictadura, ni per les autoritats religioses. Fou un home incòmode, però conseqüent, amb una actitud de fe profunda, d'acció i de pensament que el portà a crear un moviment actual, i molest per a molts: “Cristians pel socialisme”.

Defensor de la persona, sobretot dels menyspreats de la societat, va extreure el seu pensament de Mounier. Heus aquí una breu reflexió d'aquest filòsof cristià: “...la persona és un absolut, respecte de qualsevol altra realitat material o social i de qualsevol altra persona humana. Mai no serà considerada com una part d'un tot: família, classe, Estat, nació, humanitat. Cap altra persona, i menys una col·lectivitat, ni organisme, podrà utilitzar-la com un mitjà. Déu mateix, en la doctrina cristiana, respecta la seva llibertat, si bé la vivifica des del seu interior: tot el misteri ideològic de la llibertat i del pecat original, reposa sobre aquesta dignitat atorgada a la lliure elecció de la persona... [...]”

Aquesta dignitat de tota persona és el que Alfons Comín cercava, i oferí la seva dèbil vida al servei dels que no tenien plena consciència de llur dignitat humana.

No és estrany que Comín fos incòmode per a tots aquells que, d'una o altra confessió el tenien en els seus rengles. Malgrat els homenatges que, arran de la seva mort, acaparessin el seu nom i el seu missatge.

(Forja, 23 agost 1980)

## Catalunya, ara

No sabem per què sentim una mena de vergonya a l'haver de tornar a escriure sobre l'onze de setembre de 1714, quan Catalunya va caure dins del pou cec de la nostra història col·lectiva. I tanmateix cal escriure i cal cridar des d'aquestes lletres que tal vegada ningú no llegirà, perquè tothom es cansa de posar banderes, o de cridar el "Visca Catalunya" o el "Volem l'Estatut", o d'entendre-se al so de la tenora en una ballada de sardanes a la plaça.

Ni que sigui només un exercici literari pel propi consum i refermar la nostra identitat de fills d'aquesta terra beneïda, plena de lleialtat, dels nostres arbres, del nostre mar, dels estols d'orenetes que tots els anys posen els nius en el mateix ràfec de sempre.

L'onze de setembre queda lluny i han passat moltes generacions. Però aquella contesa encara és viva: vam deixar de ser un poble organitzat, un país on teníem les millor lleis, on hem vist com altres homes amb altres parles es mesclaren amb el dret de la força en els nostres consums, rutines i usatges.

La festa ja és "nacional" per decret a tot el país, i evocarem les dissorts passades i cantarem i ens sentirem valents com gegants de grans gambades dient: "Ara és l'hora, catalans", o estraferem amb el puny al "bon cop de falç", mentre llegirem diaris castellans, cantarem cançons castelles, seguirem la política castellana, organitzarem equips castellans, renegarem de la pròpia llengua catalana en converses amb castellans amb urc de vencedors que, orgullosos de Castella, menyspreen la nostra parla, assumint, això sí, les grolleries del nostre ample repertori.

Onze de setembre! I amb tot, Catalunya és aquí, i els catalans som aquí, i els costums són aquí, i el gust de la terra i del treball són aquí, com son aquí els artistes, els músics, els arquitectes, els escriptors i els poetes, i els sardanistes fidels, i encara arrelem a la terra i parlem i resem i plorem i riem en català.

Ens en sortirem! Catalunya és aquí i no ha mort. En l'ànima de cada català tremola el crit de la nostra història. La gent del carrer porta endins la història que avui, lector que llegeixes, anem fent i refent. Sense claudicar, la història de cada dia, la d'avui, la d'ara. Catalunya som nosaltres, ho ets tu, ho sóc jo.

(Forja, 6 setembre 1980)

## Els catequistes

Al llarg de la història sempre ha ressonat la veu dels profetes. I no solament la dels profetes inspirats en l'antic i el nou testament, àdhuc un nombre llarguíssim que, moguts per l'esperit, han mantingut viva i present la veu de Déu. L'esperit de Déu bufa on vol: en els profetes consagrats i en els profetes al marge, sovint, dels ministeris oficials de l'església de Jesús. Sempre existiran, homes i dones sense relleu aparent i, tanmateix, llurs veus han ressonat en l'oïda i en el cor de creients i no creients. Els profetes bíblics, que encara avui ens impressionen quan escoltem les seves veus en la proclamació litúrgica de les assemblees eucarístiques, els apòstols, els primers deixebles, els bisbes, tots ells posseïen el do sagrat de la profecia. Però també el tenen altres que al marge de la jerarquia han fet sentir la seva veu per les places i carrer i cruïlles de tots els camins.

D'alguna manera, els cristians hem d'estar sempre a punt per escoltar la veu de Déu i fer-nos ressò en qualsevol moment impensat.

Els catequistes tenen una missió rebuda per l'església, i en nom d'ella proclamen la paraula de Déu a creients i descreguts. Evangelitzar, catequitzar, no és un acte aïllat de la vida cristiana; és igualment una acció pregonament eclesial.

El catequista no és l'amo i senyor de la Paraula i de l'Acció que la comunitat comunica als petits i adults de la pròpia comunitat. I com sigui que el missatge que anuncien és la sagrada Paraula de Déu, al catequista li caldrà la formació necessària i suficient i, doncs, tenen dret a ésser preparats convenientment.

El primer deure de l'Església és anunciar la Paraula de Déu. Tota la resta és important segons el temps i les circumstàncies del temps i cada lloc. Tanmateix, el deure de catequitzar és un deure sagrat. L'apòstol sant Pau deia de si mateix: "Ai, si no evangelitzés!"

El missatge de Jesús no és el construir esglésies, o enterrar els morts, o presidir casaments, o l'organització de clubs i diversions, sempre interessants i a vegades convenients. Però el missatge de Jesús als pobres és anunciar que Déu ens estima. Anunciar Jesucrist. I això, els catequistes, en definitiva els cristians, podem i devem anunciar-lo.

(Forja, 4 octubre 1980)

## Divagacions entorn del record

En qualsevol temps la vida floreix, com floren les roses a la primavera i salten els anyells a la cleda, com passen els núvols viatgers per l'espai, com el vent brunzia entre les branques de l'arbre. Quan tot neix a la vida i la poncella es desclou, comencen els records tendríssims.

L'agulla del temps assenyala el pas implacable, tornen les velles olors, els rostres de joia i dolor, la glòria dels dies, la tristesa de la mort, la serenor del cel i les nuvolades feréstegues, llavors els records del temps retroba els dies il·luminats de la infantesa, i els records antics ressonen al cor com un batec de campana.

Damunt del mirall de l'aigua que corre hi veiem el nostre rostre i, oh temps!, el cristall reflecteix la grisa blancor del cabell quan enllà del record eren encara daurats i de seda. El mirall del cel ens mostra la cara envellida dels avis i amics, i la jove rialla de la mare bressant l'infant. Quan avancem per dreceres i pels vells camins encantats, quan per les places llúia el sol de migdia i tornen les hores serenes del matí i moren les ombres suaus de la tarda, quan el tritlleig de la campana anuncia la festa i a la vesprada branden severes proclamant el traspàs de la mort.

Records que omplen lentament l'àmfora de la vida. Tanmateix les hores de llum i d'alegria no s'escapen a la cursa dels dies, i la resplendor de la rosa il·lumina els rostres, i el vol de les orenetes ratlla de blau la pupil·la cansada, i un seguici de dol camina cap a la tomba quieta.

I amb tot, no podem resignar-nos a la desolació, perquè queden vives aquelles hores clares del matí que, havent estat, resten perdurables a la retina i al cor.

Records! La història del poble que vacil·la en la fidelitat, la història sagrada evocant meravelles, la història d'uns homes que feren la casa i la terra, el bressoleig a la falda de l'àvia, la parsimònia del mestre, la veïna que escombra, les noies que riuen, el vol distret de la papallona... Records que revenen al caient de la tarda.

Records! Records que no moren en els dies perduts de la llunyania polsosa del temps. Lluminosos dies al matí a les places, carrers i camins que reviuenc encara la joia que un dia van ser, i ara tornen en la difícil joia de cada hora implacable del temps...

(Forja, 22 novembre 1980)

## Nadal

Aquests dies ens entra pels ulls l'espectacle casolà dels pessebres farcits de molsa, de suro, paper de plata, llumenetes de colors, rius de plata, i entre les andròmines enciseres hi bastim un naixement amb la figura de Sant Josep, de la Verge Maria i un petit nen Jesús. Al rodal, un àngel amb un "gloria in excelsis Deo", un pastor amb l'ovella i el rabadà tapat amb la grossa bufanda. Llums de colors i un magnetòfon vessant cançons nadal·lenques: "Què li darem al noi de la mare..." o "Anem a Betlem a veure el Messies..."

Està bé; hem estat fidels a les velles tradicions del nostre poble, i els infants s'han il·lusionat de veure al pare que guarnia un petit batibull a honor i glòria de l'Infant Jesús. Està bé.

Voldríem, tanmateix, entrar dintre de la petita cova dels nostre pessebre i fer acatament al petit Infant i encendre-hi una llumeneta.

Perquè la imatge de Jesús ens mostra els dos elements que són el cor de la vida cristiana: el temor i l'amor. Antigament, davant els déus, polits a les ares de marbre, la gent sentia el temor, i la por vers el seus déus. Els cristians, davant la petita figura de carn rosada dins l'estable acollidor, ens adonem que el temor i l'amor van sempre solidaris: l'amor neix del temor, el temor porta a l'amor. El Déu dels cristians no és un déu tirà i capritxós, ni un déu bonatxàs que fa els ulls grossos. El Déu cristià que ens revela l'Infant del nostre pessebre, és exigent i no deixa passar cap falta sense l'oportuna sanció. Ensems, el nostre Déu estima tant l'home caigut, que s'ajup a portar ell mateix la sanció que mereixíem.

Mirem-nos l'Infant del pessebre. En ell es reuneixen l'odi de Déu al pecat i l'amor intens de Déu al pecador.

L'Infant Jesús no és una fotesa qualsevol posada en una plana de verd i de plata. La petita figura ens recorda que hem d'amar a un Déu que ens estima, i alhora témer un Déu que ni el seu fill perdona, en tant que aquest Infant es constitueix responsable per nosaltres.

Mossèn Jacint Verdaguer ho resumia així:

Lliri que floreixes  
la nit de Nadal,  
ai!, allí al Calvari  
com t'esfullaran.

(Forja, 20 desembre 1980)

## Les mans

Un dia anàrem a veure un amic, i mentre esperàvem al rebedor, contemplàvem el dibuix d'una mà que l'artista Chillida havia regalat al nostre amic en agraïment per una felix operació d'un familiar que el metge amic havia efectuat.

Sovint els ulls es fixen en les mans: la mà de Chillida, les mans dels infants, la mà d'un obrer, la mà del metge... Però hi ha unes altres mans d'antologia: les que va descriure Joan Arús i que obtingué el premi extraordinari als Jocs Florals del 1929. Comença l'oda amb aquests versos:

*Com una garlanda de roses, s'inclinen  
oh, esposa! mos versos al volt de tes mans...*

[...] Sovint, la nostra condició ens permet de veure fugaçment la mà, les mans, quan en rebre el palmell de la mà de l'Eucaristia, hom s'adona de l'assortiment de les mans. És veritat el que Arús descriu:

*Oh, mans fetes símbol, oh carn devinguda  
[esperit!]*

Però el que Joan Arús descriu amb un tremolor a la ploma són les últimes estrofes del poema que recorden les del seu mestre Maragall: demana que, quan sigui l'hora, les mans de l'esposa posin l'última carícia damunt del seu rostre:

*Perxò jo us demano, Senyor, que quan sia  
l'instant de rendir-se per sempre mon parpres  
[humans  
hi senti damunt la carícia suau de ses mans  
com una rosada molt pia...*

I acaba amb una quarteta tremolosa, quan el sol s'enfonsa entre clarors d'una posta fina i trista:

*Quan, abans no em cobreixi la mort amb son  
[negre embolcall,  
en la mà oberta davant dels meus ulls, ja  
[deserts d'esperança,  
hi vegi encara el reflex de ma vida, com dins  
[un mirall  
que amb el meu propi respir va entelant-se...*

Fidelitat i devoció a les mans de l'esposa, que Joan Arús cantà un dia a la casa del carrer Major...

(Forja, 10 gener 1981)

## Les últimes paraules de Mossèn Jaume

El nostre rector acaba de morir. Ha entregat la seva ànima a Déu. I Déu, en la seva infinita bondat, l'haurà pres ben a prop seu. Ens ha deixat en uns moments en què més falta ens feia. En uns moments delicats per a tots. També, certament, per al nostre setmanari. La nostra FORJA el necessitava. El necessitàvem tots.

I avui, en aquest espai reservat a la seva paraula, de mestre i de pastor, la Redacció no pot admetre que hi quedi un buit. Quan la seva vida ha arribat a la seva fi, ell estava preparant la seva secció setmanal. A la seva màquina d'escriure hi hem trobat el començ del seu treball. I tal com l'hem trobat el transcrivim.

*"A Castellar es fan coses, sovint ben bones. Però n'hi ha tres que convindria potenciar-les, val a dir: l'art, la literatura i la música. Trobem a faltar algun professional o afeccionat que, des de les pàgines de FORJA, parlés o escrivís sobre els tres temes fonamentals, sense els quals una vila o un ciutadà no pot dir-se, amb tot dret, civilitzada. Hi ha qui compra quadres sense saber-ne un borrall d'art; hi ha qui no ha comprat ni un llibre l'any i n'hi ha d'altres que no s'han assegut ni quinze minuts en una butaca a primera fila de casa seva per escoltar un Mozart o un Raimon."*

I en aquest punt l'ha sorprès la mort; en ple treball de cara als seus feligresos que tant ha estimat.

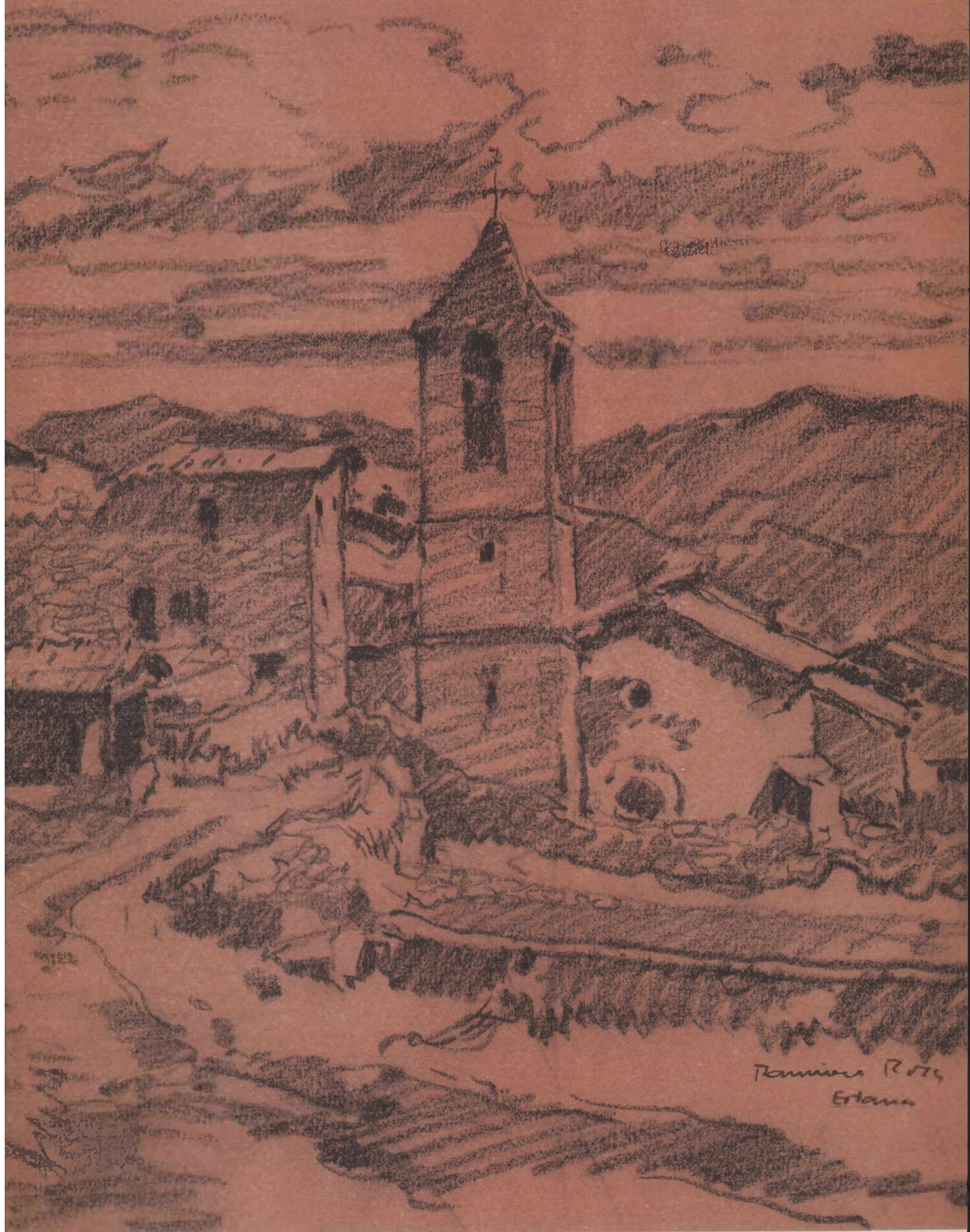
En aquest fragment, tan breu i esquemàtic, es trasllueix ja una inquietud, un desig de millorament del ciutadà i del poble. [...] Per a ell la cultura era una qüestió bàsica per a l'enriquiment de l'esperit, per a l'afinament dels sentiments.

Ara, aquesta bellesa que ell buscava i trobava en el sentiment humà, ja l'haurà assolida en aquell goig que no tindrà fi.

LA REDACCIÓ  
(Forja, 14 febrer 1981)

**Mossèn Jaume Rafanell i Vilalta va néixer a Premià de Dalt el 30 d'abril de 1923 i va ser rector de Castellar del Vallès del 18 d'abril de 1975 al 10 de febrer de 1981, quan va morir d'una malaltia asmàtica que feia anys que arrossegava. Els seus bells articles a FORJA són una mostra esplèndida de cristià progressista, d'humanista compromès, i de servidor de Castellar i la seva gent. També va destacar pel seu gran patriotisme.**

Josep Ramon Recordà  
Dietari, 1988



Ramon Rota  
Estimada

*Dissabte, 10 de setembre de 1988*

**A**vui hem inaugurat l'Auditori Municipal. Porta el nom del malaguanyat Miquel Pont, el primer alcalde de la nova democràcia, que va ser molt estimat per un gran sector del poble, no només els convergents, pel seu tarannà obert i la seva bonhomia. Ell hi va treballar molt, en aquest projecte. Com li hauria agradat poder-lo inaugurar!

L'acte d'inauguració s'ha desenvolupat segons les normes de protocol: recepció a l'Ajuntament de la senyora Núria Albó, diputada provincial, i del senyor Joan Guitart, conseller de Cultura de la Generalitat, que farà el seu primer acte oficial ja que fa molt poc que ha estat nomenat. També hem tingut el detall de convidar totes les entitats culturals de la vila i els polítics de l'anterior consistori que van col·laborar en la construcció d'aquest edifici, que ha costat dos anys i un munt de reunions, problemes i nervis que només els protagonistes coneixem.

Davant de la porta d'entrada, al costat de la placa commemorativa, s'ha instal·lat el micròfon per als parlaments protocol·laris. L'Antonell, alcalde de Castellar, ha glossat la figura de Miquel Pont i ha agraït el treball de tothom, arquitectes, Pere Roca i Pere Mogas, i constructors. La senyora Núria Albó ens ha felicitat per haver dedicat els nostres esforços en pro de la cultura i ha dit que si Atenes i Florència han passat a la història ha estat per la seva cultura. Finalment ha parlat el conseller Guitart, que ha fet un bon discurs, ja que ha volgut emmarcar l'acte d'avui en tres dates, la de la festa major de Castellar, la de l'11 de setembre i la del mil·lenari del naixement polític de Catalunya. Ha estat molt aplaudit per tots els assistents, un centenar de persones.

Tot seguit l'Antònia Llobet, la viuda d'en Miquel Pont, ha descobert la placa commemorativa i l'Àngel Aldaz li ha donat un ram de flors mentre tothom aplaudia intensament. Ha estat el moment més emotiu.

Acabat l'acte protocol·lari s'han obert les portes i hem entrat a l'Auditori, que és petit però bonic i modern. És un equipament que tots els que estimem la cultura feia anys que somiàvem de tenir.

Totes les opinions han estat de lloança envers el flamant Auditori, molt ben dissenyat. Tothom n'està molt content.

*Diumenge, 11 de setembre de 1988*

**D**iada de l'11 de setembre. Quan ens hem llevat la meua dona ha col·locat la senyera al balcó. No se'n veien gaires.

He marxat amb tota la família cap a l'Ajuntament del carrer Major, on ens havíem de trobar amb la resta de companys del consistori per fer l'ofrena floral a la placa en recordança del president Lluís Companys que hi ha a cal Targa, al carrer de les Roques.

Som en plena festa major i la gent sembla més preocupada per altres coses que per la commemoració dels fets del 1714. Al carrer de les Roques no hi havia gaire gent.

L'Antonell ha fet un bon discurs patriòtic i en acabat hem cantat *Els Segadors* i ens hem saltat una estrofa del nostre himne nacional. Realment ha estat lamentable que haguem estat poca gent i no haguem fet bé ni el cant d'*Els Segadors*.

A la tarda he continuat passant molts nervis perquè estrenàvem l'Auditori amb un concert de l'Orquestra Simfònica del Vallès, formada per 53 músics. "Com sonarà l'Auditori?", ens preguntàvem tots, i la veritat és que la prova ha estat un èxit. Tothom diu que l'acústica del local és molt bona, en especial els músics i el director de la Simfònica del Vallès, Albert Argudo.

En acabar he sentit algunes crítiques de l'Auditori. Alguns diuen que les butaques de la part alta són incòmodes, i tenen tota la raó perquè els seients estan mal col·locats, són massa estrets. Miraré de solucionar-ho amb el fuster de l'Ajuntament. Altres diuen que l'Auditori és massa petit per a una població de 12.000 habitants. Aquests no saben que a Barcelona s'han construït teatres com ara el Lliure, el Regina i la Sala Villarroel amb una capacitat similar a la nostra i amb un públic potencial de més de dos milions de persones. Tant de bo el nostre Auditori esdevingui petit per a tots els actes que s'hi facin, però jo em temo que el veurem sovint bastant buit. La raó de fons ja la sabem: malauradament, l'interès per la cultura és molt minoritati aquí i a tot arreu.

*Dilluns, 19 de setembre de 1988*

**L**'alcalde Antonell i jo coincidim que seria molt positiu que a l'Auditori també es fes teatre infantil. Per això aquesta tarda he anat a Terrassa per parlar amb en Francesc Clua, responsable del Moviment Rialles de Catalunya,

de la possibilitat que els seus espectacles infantils, de gran qualitat pedagògica, es representin al nostre poble, ara que tenim un Auditori en condicions.

El Moviment Rialles va néixer a Terrassa i està vinculat a Òmnium Cultural. En l'actualitat és el principal moviment de teatre infantil, ja que és present a 56 municipis de 23 comarques.

A en Francesc Clua el conec de la meua etapa de *boy scout*, tan decisiva per a la meua formació. Ara bé, m'ha deixat sorprès el seu concepte del Moviment Rialles: "Nosaltres no som una agència de contractació, per això el que volem és que a cada poble es constitueixi un grup de persones, independent i autònom, que sigui l'únic encarregat de l'organització dels espectacles i de fer vibrar els ciutadans en la nostra proposta d'educar els infants en el seu temps lliure".

Així doncs, se'ns ha girat feina: l'ajuntament sol no podrà contractar els espectacles de Rialles, haurem d'engrescar un grup de persones perquè constitueixin el Moviment Rialles de Castellar.

*Dilluns, 26 de setembre de 1988*

**A** dos quarts de quatre de la tarda m'he reunit amb el company Salvador Pujol al Departament de Llengua Catalana de l'antiga Universitat de Barcelona, on vam estudiar, per tal de fer una entrevista per a l'*Artilletres* al professor Joan Solà, Cap del Departament.

En Solà va ser un dels meus professors predilectes i n'he anat seguint la seva trajectòria, tenaç i brillant. Joan Solà ha estat mitificat pel gremi dels estudiants i professors de català perquè aquests tipus de persones escassegen.

Ens ha atès amb molta amabilitat. Les nostres preguntes han estat bàsicament sobre sociolingüística i les ha contestades amb extensió i contundència. Es nota que fa molts anys que reflexiona sobre el tema. Ha estat molt dur amb els polítics i els governants. Les seves afirmacions mostren un cert pessimisme i li ho he dit. M'ha contestat que tot això és molt relatiu, i que no sap què vol dir optimisme o pessimisme quan es pregunta sobre el futur del català, una llengua minoritzada. També ha afirmat que la seva experiència de lingüista l'ha fet adonar-se que les llengües evolucionen amb el temps, i que al final s'imposa sempre la llengua parlada a la societat i no l'escrita als llibres.

De cara a l'esdevenidor de la llengua, ha dit que els catalans ens hauríem de fer tres preguntes: on volem arribar, a què estem disposats a renunciar i quins mitjans pensem utilitzar. Diu que aquestes preguntes els nostres polítics no s'atreveixen a fer-se-les perquè tenen por de les respostes, que poden ser molt dures.

*Dijous, 29 de setembre de 1988*

**A** vui hem celebrat el primer claustre al nou Institut de Batxillerat i Formació Professional de Caldes de Montbui, que és on jo treballa com a professor de Llengua i literatura catalanes. El nostre director, Pep Vallcorba, ens ho ha recordat amb una certa emoció: "Després de deu anys de treballs i d'esforços, iniciem el primer claustre al nou institut. Aquest moment, de gran emoció, creïem que no arribaria mai."

Tanmateix les classes no començaran el dia 3 d'octubre, com s'havia previst, perquè les obres no s'han acabat del tot i perquè les taules, les cadires i les pissarres encara no han arribat. Malgrat que l'edifici està una mica com Déu vol, l'ambient entre els professors és d'alegria per deixar l'antic institut Manolo Hugué, on hem viscut tant de temps amb molta penúria. En aquest nou institut, però, no totes les dependències són prou grans, com és ara el cas de l'aula de mecanografia i el taller de metall. També la sala de professors és insuficient per encabir-hi els 54 professors que hi haurà aquest nou curs. Altres es queixen que els accessos per la porta principal encara no estan acabats, i això, diuen, no és culpa de la Generalitat sinó de l'Ajuntament. Al nostre país sempre ens passem les culpes els uns als altres, perquè a ningú no li agrada reconèixer els propis errors, i així és difícil d'esmenar-los.

*Divendres, 7 d'octubre de 1988*

**H**a fet un matí serè i assolellat a les terres del Penedès on m'he dirigit per assistir, a Vilafranca, a la reunió del plenari de la Xarxa de Teatres Públics de Catalunya. L'assistència de tots els ajuntaments que formen part d'aquesta xarxa és obligatòria. Jo hi vaig perquè avui s'hi ha d'aprovar l'adhesió del nostre Ajuntament a aquest organisme, fundat ara fa tres anys amb un objectiu: vetllar per la continuïtat de les temporades de teatre estable. L'associació està consti-

tuïda a hores d'ara per 42 ajuntaments de Catalunya, entre els quals tots els que tenen més de 25.000 habitants. Hi predominen els polítics convergents i socialistes.

La reunió d'avui és per discutir una cosa que a mi em sembla òbvia: la creació d'un consorci que sigui un enllaç amb les quatre Diputacions i la Generalitat per canalitzar-ne les subvencions. Fins ara la Xarxa funciona d'aquesta manera: el caixet de les companyies professionals es paga en un 25% per la Generalitat, un altre 25% per la Diputació corresponent, i l'Ajuntament de la població paga el 50% restant, si bé compta amb els ingressos de taquilla. Com que, malauradament, les subvencions de les institucions arriben amb retards de sis mesos, a la pràctica els ajuntaments han d'avançar-ne els diners.

L'existència d'aquest consorci farà possible que es trobin espònsors que avancin crèdits, de manera que sigui el consorci qui pagui les companyies.

Els ajuntaments, per tant, ja no hauran de donar diners a la bestreta. Crec que és una postura molt correcta. Doncs bé, es va posar a debat aquesta proposta tan assenyada, i vam veure com durant més d'una hora els regidors i els tècnics de cultura en defensaven una altra. ¿Per què hi havia veus en contra? Perquè —segons diuen— alguns ajuntaments tenien un tracte especial amb la Diputació de Barcelona i no volien perdre els seus privilegis. Tot plegat bastant depriment, perquè demostra que si la cultura d'aquest país va com va, és en bona part per culpa nostra.

#### *Divendres, 14 d'octubre de 1988*

Aquesta nit l'Esbart Teatral ha fet l'estrena del nou Auditori Municipal amb l'obra *La cantant calba*, d'Eugène Ionesco. Hi han convidat molta gent, per la qual cosa l'Auditori era pràcticament ple d'un públic addicte, format en bona part per gent de teatre de fora de Castellar i també per gent que havia estat de l'Esbart al llarg de la dilatada història d'aquesta entitat.

Abans de començar la representació, en Joan Elias, president de l'Esbart, ha dirigit unes breus paraules per dir que estaven molt contents d'estrenar un nou teatre que durant set anys han estat reivindicant, moltes vegades en solitari.

La representació de *La cantant calba* ha consistit en una versió molt lliure del text de Ionesco, un dels màxims representants del teatre de

l'absurd. El resultat ha estat una caricatura de la societat de l'època amb algun gag que ens feia l'obra més actual. La interpretació ha estat francament notable. El muntatge és molt digne i està a l'altura de les obres de teatre amateur que estem acostumats a veure en la Roda de Teatre.

En acabar la representació, l'Esbart ha ofert un refresc a tots els assistents als seu nou local situat als baixos de l'Ateneu. Ha semblat una estrena de debò! Entre els assistents m'ha fet gràcia veure la Dolors Mussons i la Teresa Tort, amb qui havíem passat moltes hores lluitant per l'Ateneu, ara fa uns tretze o catorze anys. Tots estàvem molt contents.

#### *Dissabte 15 d'octubre de 1988*

A l migdia hem tingut una llarga entrevista amb un tècnic de cinema per parlar de la possibilitat de fer cinema comercial a l'Auditori, que és un ferm desig de l'alcalde. Caldrà resoldre els problema de la confecció d'una pantalla i, tenint en compte que la companyia hi posa el projector, els altaveus i el personal, la projecció de cinema comercial podria ser un fet ben aviat. Potser el dia 13 de novembre ja iniciarem aquesta activitat amb la projecció de *El último emperador* o *El nombre de la rosa*. Faltarà veure la resposta de la gent perquè aquesta iniciativa tingui continuïtat. Com sempre.

#### *Dissabte, 22 d'octubre de 1988*

Aquests dies he demanat a en Miquel DescLOT la seva habitual col·laboració per a la revista *Artilletres*. Consistirà en uns quants *limericks* inèdits provinents en bona part de l'època en què va publicar *Auques i espantalls*. En parlar de la portada de la separata m'ha dit que li agradaria posar-hi algun dibuix d'en Xavier Nogués perquè lligui amb l'esperit satíric dels seus *limericks*.

Doncs bé, aquest matí l'he fet content perquè m'he presentat a casa seva amb un volum de *La Catalunya pintoresca*, de l'any 1933, que, per atzars de la vida, hi havia a la Biblioteca Antoni Tort provinent de l'antic fons de l'Ateneu.

Després en DescLOT m'ha comentat que seria molt interessant de dedicar una separata a Jaume Agelet i Garriga, un poeta de Lleida de qui enguany es commemora el seu centenari i que podria ser molt entès pels nostres lectors. Com que no

tinc mai un no per a en DescLOT, en el pròxim número d'*Artilletres* hi haurà una breu antologia d'aquest poeta.

*Dimecres, 26 d'octubre de 1988*

**C**omença el cicle de conferències que ha organitzat l'Arxiu d'Història de Castellar amb motiu del mil·lenari del naixement polític de Catalunya. Aquest cicle és interessantíssim perquè comptarà amb la presència de veritables personalitats polítiques de casa nostra, entre les quals el senador Francesc Ferrer i Gironès i l'historiador Josep Benet, que serà qui clourà aquestes conferències.

En arribar a l'Arxiu, en Joan Fabà m'explica que han tingut molta feina a organitzar aquest cicle i que té por que vingui poca gent, com passa sempre.

La conferència inaugural va a càrrec d'Hilari Ragué, monjo de Montserrat, autor de diversos llibres d'història, com ara el que explica el naixement d'Unió Democràtica.

Avui el pare Hilari ens ha explicat el paper de l'església al llarg de la història més recent de Catalunya. S'ha centrat bàsicament en les persones de Jaume Balmes, Torras i Bages i del Pare Claret.

En acabar la conferència, en Joan Pinyot, company de consistori i president de l'Arxiu, convida els assistents, una cinquantena, a iniciar un col·loqui, però ningú no s'hi anima. El pare Hilari diu que això només vol dir dues coses: o que tot ha quedat molt fosc o que tot ha quedat molt clar. Esperem que hagi estat per l'última causa...

*Divendres, 28 d'octubre de 1988*

**H**i ha hagut un ambient força tens en el ple d'avui a causa de la campanya que duen a terme els mestres i els pares de l'escola Bonavista perquè consideren que l'Ajuntament els ha discriminat en eliminar una "idònia" de l'escola. En realitat l'Ajuntament no té cap obligació de posar auxiliars a les escoles públiques, però aquests darrers anys s'ha fet per millorar-ne la qualitat.

Ara la situació és diferent: el nombre d'alumnes per aula ha baixat considerablement i la Generalitat ha enviat alguns mestres de suport. Sembla, doncs, que l'Ajuntament es pot estalviar aquest personal auxiliar i destinar-lo a altres serveis municipals. Potser aquesta postura no s'ha sabut

explicar prou bé, o potser l'oposició n'ha vist una nova oportunitat per desgastar l'equip de govern. La veritat és que la situació ha estat tensa, amb un saló de sessions ple de pares, en total silenci, amb adhesius protestant per la seva discriminació. M'ha agradat la intervenció serena i assenyada del company Ferran Sánchez dient que l'equip de govern continuaria dialogant sobre el tema, i que ara no podíem prendre una decisió ràpida i sota una pressió d'aquest tipus, perquè si cada col·lectiu que se senti perjudicat en els seus interessos per una decisió del consistori opta per fer pressió amb crits i aldarulls vers l'autoritat municipal democràticament constituïda, Castellar esdevindria ingovernable.

Al final s'ha imposat el seny i la gent ha desallotjat en silenci el saló de sessions. Els fets d'avui ens obliguen, però, a una serena reflexió.

*Diumenge, 30 d'octubre de 1988*

**A**mb *Tafalitats*, espectacle de l'alemany Karl Valentin (1882-1948), hem començat les representacions de teatre professional a l'Auditori.

*Tafalitats* és un magnífic exemple de teatre d'humor de començaments de segle. Es basa en una sèrie d'acudits, monòlegs i cançons de Karl Valentin, contemporani de Bertolt Brecht, que representen unes situacions quotidianes, simples i banals, però dotades d'una ironia corrosiva.

Els espectadors ens ho hem passat molt bé i els actors del Centre Dramàtic del Vallès també han estat contents de poder actuar en un teatre tan nou com el nostre. Cal dir que hem notat que érem davant d'un grup d'actors professionals, ja que la seva interpretació ha estat excel·lent. A més, aquest espectacle és un dels que ha tingut més èxit en aquesta temporada.

L'únic que no ha estat bé, com sempre, és la resposta dels castellarencs, que només han omplert una mica més de la meitat de l'aforament de l'Auditori. I pensar que encara hi ha qui diu que tenim un teatre massa petit! És clar que el que no es consola és perquè no vol, i potser la causa de la fluixa entrada cal buscar-la en el fet que som al bell mig d'un pont de quatre arcades...

*Diumenge, 6 de novembre*

**L'**Orquestra Simfònica del Vallès ha fet aquest cap de setmana els seus assajos a l'Auditori

aprofitant que no hi havia cap acte programat.

M'ha fet gràcia veure l'Orquestra per dintre, i m'he adonat que l'Albert Argudo és un director de gran talla. És un comunicador molt respectuós amb els seus músics als quals sap treure el màxim rendiment.

Com a anècdota, cal dir que l'Orquestra Simfònica del Vallès té d'espònsor la multinacional japonesa Pioneer i que ahir van fer-se les fotografies de promoció de l'orquestra assajant en el nostre Auditori.

Vet aquí com l'Auditori Miquel Pont es passejarà per tot Catalunya!

*Dijous, 10 de novembre de 1988*

**C**onversa molt agradable a casa d'en Lluís Valls Areny. Hi vaig acompanyat de la Maria Teresa Esteve que li ha de fer una entrevista per a l'*Artilletres* de Nadal amb motiu de l'homenatge que farem a Pere Marra.

Comencem les preguntes i en Valls Areny ens respon d'una forma breu i tímida. De mica en mica, però, la conversa es va animant i la seva dona també hi fica unes cullerades substancioses.

En Valls va sentir profundament la mort d'en Pere Marra, a qui considerava no solament un dels seus millors amics, sinó el paradigma del que és un artista autèntic, extremadament sincer amb si mateix i amb la seva obra. Li pregunto per què tenia fama de ser estrany, i en Valls em diu que no comprèn la pregunta perquè en Marra era un home extraordinari que només tenia com a objectiu viure per pintar, i això en una època gens fàcil. Per aquest motiu va arribar a passar gana i a viure en una gran penúria econòmica. La societat de l'època no entenia que un home pogués mantenir una família sense treballar en una fàbrica, i era acusat de bohemí, quan ell va ser un treballador infatigable que va arribar a pintar molt i variat. No va tenir sort ni va ser comprès pels qui el voltaven de més a prop. Va morir sol i oblidat. Ara li plouen els homenatges. Com sempre, hem fet tard.

*Diumenge, 13 de novembre de 1988*

**C**om sap tothom, el cinema està en crisi a tot Carreu. El nombre d'espectadors baixa cada cop més i, com a conseqüència, cada dia es tanquen més sales. Fa uns quants anys li va tocar el

torn al nostre cinema Califòrnia, que es va transformar en una discoteca. Doncs bé, amb motiu de la posada en marxa de l'Auditori, alguns companys havien suggerit la possibilitat de fer-hi també cinema. Jo era un escèptic total a causa del continu tancament de sales i de l'èxit que estan tenint els videoclubs. Per tot això no sé com explicar la sorpresa que m'he endut quan avui hem arribat a omplir l'Auditori gairebé de gom a gom. Crec que després del dia de la inauguració oficial, avui ha estat el dia de major afluència de públic. Potser el fet ha estat motivat perquè hi hem programat una bona pel·lícula com és *El nombre de la rosa*. De totes maneres, ara s'ha demostrat que el cinema comercial a Castellar té un nombrós públic potencial i que cal una continuïtat i una bona selecció cinematogràfica perquè aquesta activitat reeixi.

*Dimecres, 16 de novembre de 1988*

**P**er primera vegada tindrem una Setmana de la Joventut. Així ho hem decidit les entitats juvenils de la vila: regidoria de Joventut, Club Juvenil Nostre, Casal del Jovent, Grup Juvenil de la SEAC i delegats dels cursos de BUP de l'institut i el Casal.

L'ambient ha estat alegre i distès, tot i que es notava que alguns joves es trobaven una mica encarcerats en participar en una reunió amb gent diversa, entre les quals membres de l'Ajuntament.

Les propostes aprovades són molt engrescadores: teatre, berenar-sopar amb ball a la nau de la plaça Major, un quo-vadis nocturn i dotze hores de cinema. Ara només ens falta posar fil a l'agulla i desitjar que als actes programats hi vinguin més joves del centenar que es mouen habitualment a redós de les entitats juvenils locals.

*Diumenge, 20 de novembre de 1988*

**E**xit total de l'Esbart Dansaire del Vallès que ha fet que un nombrós públic s'aplegués a l'Auditori en una tarda molt freda que ha posat a prova la calefacció de la sala. Aquests darrers dies l'Àngel Pastor, tècnic de l'Auditori, estava preocupat perquè la calefacció no anava prou bé, però a l'hora de la veritat la posada en marxa ha estat satisfactòria.

Feia temps que a Castellar no vèiem un Esbart folklòric en un escenari amb la il·luminació i el

so adequats. Les coloraines dels vestits i el ritme dels balladors han fet que tothom sortís molt content de l'espectacle. Alguns m'han arribat a dir que aquest ha estat el millor espectacle de tots els que hem fet fins ara a l'Auditori...

*Dijous, 24 de novembre de 1988*

**M**ha dolgut assabentar-me pel diari *Avui* que Marià Manent va morir ahir a la tarda. No vaig poder veure el Telenotícies nit perquè a TV3 projectaven la segona part de *El padrino* i vaig anar a dormir abans que s'acabés.

Vaig descobrir Marià Manent, i molts altres poetes, gràcies a les excel·lents classes de comentari literari que portaven a terme D. Sam Abrams i Àlex Susanna quan jo preparava les oposicions a secundària.

Em va agradar sempre la bellesa formal dels poemes de Marià Manent i sobretot el tema de la majoria de les seves composicions: la natura, el paisatge, la poesia de les petites coses... Recordo que en el seu temps em va sobtar molt la lectura de *El vel de Maia*, un dels millors dietaris que he llegit, tot i que alguns el van considerar irritant perquè en plena Guerra Civil, que va suposar la mort i el dolor de tants i tants catalans, ell només escrivia sobre la beutat de la naturalesa, dels ocells, de les plantes... Era una actitud esteticista. Semblava que li preocupava més el pas del temps i el cicle de la natura que no el drama de la gent.

Quedar-se, però, només amb aquesta imatge seria falsejar la semblança d'un gran estilista i escriptor que ha excel·lit no solament en poesia sinó també com a traductor de poetes anglesos i xinesos, i com a crític literari.

Quan vaig anar a casa seva a fer-li una entrevista, amb l'amic i veí Juli Palou, per a *l'Artilleria*, em va agradar la seva amabilitat, i em va sobtar l'admiració, quasi veneració, que sentia per en Carner. Em va dir que havia escrit poca poesia en la seva vida perquè amb els anys la gent només recorda dos o tres poemes d'un poeta i, en conseqüència, no cal escriure'n tants.

Quan anava a dormir m'han vingut a la memòria els versos de l'últim poema de les seves obres completes que l'Àlex Susanna va comentar un dia a classe, "Prou sé":

Prou sé que he de dir-vos adéu  
núvol lila i de foc, neu de vidalba.

El temps de l'home és breu  
i la posta es confon amb la claror de l'alba.

Però espero que un dia veuré  
renovada i més gerda la terra:  
potser encara hi haurà, rosat, el presseguer  
i encara la mel d'or adormida a la gerra.

*Dimecres, 30 de novembre de 1988*

**S**egona conferència del cicle sobre el Mil·lenari de Catalunya organitzat per l'Arxiu d'Història de Castellar. El conferenciant és en Jaume Casajoana i Roca. Arriba amb força retard al local de l'Arxiu del carrer de la Mina, que compta amb poca gent. El presenten en Joan Pinyot i en Josep M. Costa. Mentre filosofa sobre la teoria de la identitat nacional catalana, el meu pensament no pot evitar anar dotze anys enrere, a principis de l'any 1976, quan vaig conèixer en Jaume Casajoana, un dels fundadors de Convergència Democràtica de Catalunya.

En morir Franco, el 20 de novembre del 1975, molta gent del país va començar a moure's seguint aquella idea-crida de Jordi Pujol: "Ara hem de passar de fer país a fer política". Calia que tota aquella gent que havíem treballat per Catalunya en el camp cultural, esportiu, folkòric, etc., ara ens comprometéssim políticament, perquè Catalunya portava massa anys sense polítics catalanistes en els ajuntaments, diputacions, i sense la Generalitat...

A Castellar el grup Sant Jordi era format per un conjunt molt variat de matrimonis cristians preocupats per fomentar la llengua i la cultura catalanes al poble. Alguns dels seus membres vam seguir aquella crida de fer política, i a casa d'en Josep Maria Costa vam començar a participar d'aquestes primeres converses. Només érem cinc persones i no teníem ni idea de què era la política ni els partits polítics, i quan ens van parlar de CDC i de Jordi Pujol gairebé ningú no el coneixia. Tanmateix, de seguida vam connectar amb el tarannà i les idees que ens va anar inculcant l'Arcadi Viñas, de Mollet, i també en Jaume Casajoana, del comitè executiu nacional. Amb molta paciència van venir a Castellar a fer aquelles reunions que començaven a quarts d'onze i acabaven a quarts de dues de la matinada...

Jo en aquella època era també membre de la junta de l'Ateneu, i amb en Josep M. Costa vam

decidir que calia preparar el primer 11 de setembre a Castellar, per això vam proposar com a conferenciant en Jaume Casajoana, cosa que va acceptar la junta.

I va ser així com ens vam reunir, el divendres 10 de setembre de 1976 i a la biblioteca de l'Ateneu, una trentena de persones, les quals en una rotllana de cadires vam seguir la xerrada d'en Jaume Casajoana mentre en Laureà Mota, del PSUC local i de CC.OO., entrava i sortia neguitós vigilant que no hi hagués ningú que ens sabotegés aquell primer acte de llibertat.

Quan vam acabar la xerrada ja eren més de les 12 de la nit, o sigui la matinada de l'11 de setembre, el primer que vivíem en llibertat! Aleshores vam decidir posar la bandera catalana al balcó de l'Ateneu, ja que s'havia fet una crida nacional perquè tothom col·loqués senyeres i domassos als balcons seguint la tradició republicana. No sabíem com respondria la gent de Castellar. Per això calia donar exemple. Va ser així com la Dolors Mussons, acompanyada de la dona del Pere Joan Ventura —el president del Cine-Club— i jo mateix, vam lligar la bandera catalana al balcó de l'Ateneu, aleshores el local de l'ASAC. Des de baix al carrer un grup reduït d'assistents van entonar *Els Segadors* desafinant moltíssim perquè desconeixien la lletra sencera. Qui dirigia el cor era l'inoblidable mossèn Jaume Rafanell. L'endemà em va dir: "¿Què et va semblar el cant d'*Els Segadors*? Hauríeu de fer programes amb la lletra del nostre himne nacional i distribuir-los pertot arreu perquè la gent el conegui i el canti."

En Casajoana, en la conferència a l'Arxiu, ha demostrat que amb els anys no ha canviat gaire. La seva xerrada ha estat pesada i monòtona, malgrat la seva gran erudició. En Casajona és un intel·lectual rigorós, sòlid i ben preparat si bé una mica distant respecte al públic.

Havent acabat, hem anat a sopar amb un grup reduït d'amics, entre ells el Josep M. Costa i l'alcalde Antonell. Hem parlat d'aquella època i sobretot de la situació política d'avui a Catalunya i a l'Estat espanyol, i hem anat a dormir a quarts de dues, talment com dotze anys enrere...

*Dissabte 10 de desembre de 1988*

**D**es de la Diputació em van donar una gran sorpresa quan em van telefonar l'altre dia per dir-me que la revista *Artilletres* havia quedat

finalista del premi Tasis-Torrent. Ja és la segona vegada consecutiva!

La sorpresa s'explica perquè nosaltres no ens hem presentat mai a cap premi, i per tant hem quedat molt parats en veure que aquest any havíem d'anar a Berga.

Així doncs, a les dotze del migdia ens hem presentat tots els finalistes al saló de sessions de l'Ajuntament de Berga, convidats per la Diputació, per assistir a l'acte de lliurament dels premis.

Quan el president de la Diputació de Barcelona, Manuel Royes, ha cedit la paraula al secretari del jurat la sala era pleníssima de gent provinent en la seva major part del món de les ràdios locals.

En l'apartat de les millors revistes especialitzades, el secretari del jurat ha dit que en la primera votació va quedar eliminada *La comarca artística*, d'Olot, i que la guanyadora era *Ressò de Ponent*, editada a la ciutat de Lleida. *Artilletres* ha quedat en segona posició.

Jo estava convençudíssim que no guanyaríem, però he estat molt content quan he parlat amb Josep M. Huertas Claveria i m'ha dit que havíem estat a punt de guanyar, perquè en fer la primera votació secreta per descartar-ne una, nosaltres hem obtingut sis vots, *Ressò de Ponent* dos vots i *La nostra comarca* cap vot. M'ha lloat l'originalitat, la qualitat i la bellesa formal de la nostra revista, però, en veu baixa, m'ha dit que al final havien prevalgut criteris més polítics que culturals, ja que *Ressò de Ponent* és l'única revista cultural que s'edita a Lleida en català, i que calia ajudar-la econòmicament. Jo ho he trobat raonable, una revista de Castellar no pot pas competir amb una que representa una capital de demarcació! I, a més, m'ha sobtat i entristit saber que en tot Lleida només s'edita una revista en llengua catalana, quan a Castellar en aquests moments se n'editen tres: *Forja*, *Plaça Vella* i *Artilletres*.

Després del bon dinar ofert per la Diputació he marxat cap a casa, i en arribar-hi el primer que he fet ha estat precisament posar-me a enganxar a mà les etiquetes de les adreces del número de Nadal que és, al meu entendre, el millor que hem fet fins ara. Així doncs, a seguir treballant i fins l'any que ve, si és que també passem a la final d'un concurs al qual seguiré sense presentar-me perquè tinc massa feina i també poques esperances que ens toqui res.

*Dilluns, 19 de desembre de 1988*

**A**quest vespre ha quedat constituït el Moviment Rialles de Castellar. Després de moltes reunions, i de superar un moment crític de desànim, en Francesc Clua, màxim dirigent de Rialles, ha pogut explicar la seva tasca de gran contingut educatiu als futurs components de la nova entitat castellarenca.

De moment només hi ha una escola que encara no ha elegit el seu representant, es tracta del C.P. Sant Esteve. El coordinador és en Gabi Ruiz, i els altres membres són Joan Montes, tècnic de l'Ajuntament i responsable de l'Auditori, l'Oriol Sagrera, tècnic de Joventut, el matrimoni Josep Miquel Garcia (amic de la meua joventut a Sabadell) i Dolors Calero, que representen l'escola Emili-Carles Tolrà, l'Anna Maria López, de l'escola el Casal, l'Esteve Chavala, director de l'escola Bonavista, que s'hi ha compromès momentàniament i que avui no ha pogut venir, i la Julita Mañosa, de l'escola la Immaculada. En total un grup molt potent i capacitat per dur a terme una tasca inèdita a Castellar: la programació estable de teatre infantil els diumenges al matí. Tots estem esperançats que aquesta activitat sigui profitosa per a tots els infants del poble.

Dimecres vinent farem la programació de la nova temporada i elaborarem el pressupost.

*Dimecres, 21 de desembre de 1988*

**A**mb la col·laboració dels meus magnífics ajudants, Joan Montes i Àngel Pastor, hem programat la primera temporada de música, teatre i dansa de l'Auditori. Ens ha costat molt de temps i també moltes reunions, ja que tots tres treballem en empreses privades (excepte jo que treballo en un institut de secundària) i només ens podem dedicar a l'Ajuntament i a l'Auditori a les tardes, quan pleguem de treballar, i tots els caps de setmana. Malgrat això hi posem un gran entusiasme.

Aquest vespre hem mantingut una reunió amb totes les entitats culturals per presentar-los la nova programació de la temporada gener-juny 1989. En general tothom l'ha trobada bé. Per primera vegada, doncs, tindrem una temporada estable de música, teatre i dansa professionals amb la presència de Carles Canut i Toni Sevilla, Enric Majó i Carme Sansa, i un homenatge a Joan Oliver a càrrec de Núria Candela. També hi haurà música clàssica i dansa tradicional catalana. La primera

temporada la clourà la Maria del Mar Bonet.

Els he parlat també de la campanya "Abonem-nos a la cultura", que pretén dotar els espectadors d'uns abonaments a preus molt reduïts. La finalitat que perseguim no és recuperar els costos de programació, sinó fer-la socialment rendible. Després de molts anys sense una programació estable i tan interessant com la present, cal recuperar un públic molt dispers i fer que qual-sevol acte que programem compti amb una notable presència de castellarencs. Si aquesta campanya funciona i queda garantida una bona assistència a tots els espectacles, els organitzadors ens darem per ben pagats.

*Dilluns, 26 de desembre de 1988*

**M**olts castellarencs dediquen algun dia de les festes de Nadal a visitar els magnífics pessebres de la capella de Montserrat i també a veure els *Pastorets*, ja sigui els que fan els de l'Esbart Teatral o els de Colònies i Esplai.

A mi també m'agrada dedicar un dia a veure exposicions. Algunes entitats aprofiten aquestes diades, en què la gent surt de casa, per ensenyar-los les activitats que fan la resta de l'any. També els nostres pintors aprofiten les festes per exposar les seves obres.

Amb la meua dona sempre dediquem alguna tarda a veure unes exposicions que sovint són molt interessants, i que et permeten trobar-hi amics i coneguts i poder-los desitjar bones festes mentre fem petar la xerrada en un ambient distès i sense les presses habituals de la resta dels dies.

Avui la ruta l'hem començada per la sala Watts-Art, on l'artista Valls Arenys exposa olis i aquarel·les, la majoria de Sòria. En Valls és un artista inquiet i interessant. Treballa molt la seva obra i s'hi mostra exigent. Ha trobat una font d'inspiració en els paisatges càlids, forts, torrats, dels pobles sorians. Alguns opinen que n'abusa una mica i troben a faltar alguns paisatges de Castellar. Sembla que no s'adonin que en Valls està cansat de pintar sempre el mateix, i que el que vol és evolucionar i buscar nous temes, paisatges, formes, colors...

De la sala Watts-Art hem anat a cal Santi Art, on trobem en Joan Tort xerrant tranquil·lament amb uns coneguts. Les obres d'en Tort no semblen tan treballades, però els colors són intensos. La seva pintura és viva i alegre. Les alzines, les



DIMECRES, 11 DE GENER DE 1989

M'ha agradat poder xerrar una estona amb l'Antònia Buixadé, una de les quatre persones que van col·laborar en la creació d'*Artilletres*. M'ha preguntat precisament si la nostra revista havia guanyat el premi Tasis Torrent de la Diputació de Barcelona, i li he explicat el que fa al cas. Li he demanat alguna col·laboració per a *Artilletres* i m'ha contestat que ho veu difícil perquè la revista cada cop la troba millor, sobretot l'últim número, i no creu que les seves col·laboracions puguin estar a l'altura de la revista, cosa que no és veritat.

L'he trobada una mica desanimada i m'ha dit que fa temps que ho està, i que té poques ganes de sortir de casa a causa que el seu marit no es troba gaire bé. L'he convidada a assistir a la nova programació de l'Auditori, i m'ha contestat que encara no l'havia vista.

Més tard he tingut una reunió amb els representants de les escoles i de l'Institut de Castellar per tal d'organitzar un cicle d'audicions musicals per als alumnes de 5è i 8è d'EGB i 1r de BUP, en col·laboració amb Joventuts Musicals. La meua idea és que el finançament d'aquestes audicions vagi a càrrec de l'Ajuntament i de la Diputació, però també dels alumnes inscrits, que hauran de pagar dues-centes pessetes en total. La cultura és una tasca de tots, i només amb l'esforç de tothom podrem superar els dèficits culturals que el nostre país té des de fa tants anys.

DIJOUS, 19 DE GENER DE 1989

Ha quedat pràcticament enllestit el programa de la I Setmana de la Joventut. D'ençà del mes de novembre, tots els dijous, de dos quarts de vuit a dos quarts de nou, ens reunim al local de la regidoria de Cultura i Joventut per tal de preparar aquesta primera experiència juvenil.

Estic content perquè hi ha un bon ambient i els joves que vénen a aquesta reunió, sempre més d'una desena, també s'ho passen bé i tenen moltes ganes de participar-hi.

Els principals responsables són el Gener Martí, del Moviment de Colònies i Esplai, el Josep Manel Martí, del Club Juvenil Nostre, l'Oriol Sagrera, tècnic de Joventut, i jo com a regidor. També hi vénen joves de l'Institut i del Centre Excursionista, així com del col·legi El Casal.

Les activitats començaran divendres, dia 10 de

febrer, amb una penjada de roba vella, sabates i pancartes al carrer Major, seguida d'un cremat de rom. L'endemà, a la tarda, hi haurà un recital de rock català a càrrec del grup La Madam i després un quo-vadis nocturn. El diumenge, dia 12, hi haurà una pujada al Puig de la Creu, i a la tarda els organitzadors podrem descansar i fruit amb l'espectacle teatral *Tira't de la moto*. Els actes es reprendran el següent cap de setmana. Dissabte, dia 18, amb dotze hores de cinema còmic i de terror, que sembla que desbordarà les previsions dels més optimistes, ja que s'hi preveu una gran afluència d'espectadors. A les 8 del matí hi haurà xocolata amb xurros i després uns jocs a la plaça Major. A la tarda, a la nau de la plaça Major, tindrà lloc el ball de fi de festa i el repartiment de premis amb el grup d'animació Bolic-Bullanga.

Hi ha moltes ganes per part de tots perquè aquest primera experiència juvenil sigui un èxit i tingui continuïtat. Només tenim un dubte: saber quina serà la participació dels joves no associats de Castellar.

DISSABTE, 21 DE GENER DE 1989

M'he passat tota la tarda preparant i corregint el butlletí d'informació municipal *Casa de la Vila*. La portada és molt bonica i moderna, l'ha feta la Maria del Mar Hernández i tracta sobre el carnaval. A les pàgines centrals parlem de la Setmana de la Joventut, i el disseny l'ha fet molt bé el Gener Martí seguint la meua idea de fer-ho en un estil juvenil i desenfadat, que defugui l'encarcament oficial de cada mes. Es tracta de fer un número d'aquest butlletí que es vegi diferent dels altres.

Quan li he portat el material al Joan Grau, l'impressor, m'ha donat totes les facilitats per editar aquestes pàgines centrals a tres tintes. Hem parlat de la compaginació de tots els articles del butlletí *Casa de la Vila* i hem arribat fàcilment a un acord, ja que amb en Grau és impossible discutir-hi a causa del seu caràcter tan bonhomíós. És un impressor de la vella escola, que disfruta fent la seva feina i que mai et posa pegues, ans al contrari, tot són facilitats perquè puguis editar els butlletins, opuscles, programes, revistes, com a tu t'agrada.

DISSABTE, 30 DE DESEMBRE DE 1989

**A**mb una conferència a càrrec del senyor Jaume Busqué, membre de la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell, hem inaugurat la Sala Joan Arús a l'Arxiu d'Història de Castellar.

L'acte ha estat molt concorregut, malgrat els temors de la Maria Teresa Esteve que patia perquè no hi vinguessin sinó quatre gats. Hi ha assistit tota la família Arús, inclòs en Joan Sellent i Arús a qui feia temps que no veia. També en Miquel DescLOT, que ha deixat per uns dies el seu refugi de Fontclara, i en Joan Cuscó, director de la revista *Quadern* de Sabadell. En fi, tots els lletraferits més propers al nostre poeta.

Quan s'ha acabat l'acte s'ha servit un refrigeri, i amb en Joan Pinyot hem parlat del projecte que té l'Arxiu d'editar les obres completes d'en Joan Arús, aquell somni que el nostre poeta va tenir durant tota la seva vida i que no va poder veure realitzat. En tindrà cura en Miquel DescLOT, el nostre millor escriptor.

Jo li prometo a en Joan Pinyot que la meua regidoria de Cultura col·laborarà econòmicament en aquest projecte, perquè posar a l'abast del lector d'avui l'obra d'un poeta és el millor homenatge que es pot fer a qualsevol escriptor, sigui viu o mort. Millor que dedicar-li un carrer o un monument.

DILLUNS, 1 DE GENER DE 1990

**E**l concert de Cap d'Any de l'Orquestra Simfònica del Vallès ha tancat amb un èxit esclatant la segona temporada d'actuacions de l'Auditori. L'èxit ja feia dies que es notava a l'ambient, ja que les entrades posades a la venda anticipadament, 332, es van exhaurir. Hi havia molta expectació per aquest concert i, a més, l'orquestra s'hi ha ben lluit amb un programa de valsos i polques de la família Strauss que ha estat molt aplaudit. Avui la gent ha sortit de l'Auditori la mar de contenta. El programa era volgudament popular perquè el nostre principal objectiu és que la gent gaudeixi amb la cultura i hi participi activament. Ens cal recuperar un pú-

blic per als actes culturals després de tants anys d'abandonament.

Mentre escoltava el concert d'avui, no he pogut aturar el record de tretze anys enrere. Hi veia en Joan Sellent i Arús, aleshores president d'una junta de l'Ateneu renovada i jove —hi havia també en Ramon Ventura, la Dolors Mussons, la Cristina Torras i jo—, que s'adreça des de l'escenari de l'antiga Sala d'Actes de l'Ateneu a una migrada assistència de públic, només un centenar de persones, que van voler desafiar el fred intens d'aquell migdia de Sant Esteve en una sala desballestada i inhòspita.

En Joan Sellent va presentar l'Orquestra de Cambra de l'Ateneu Barcelonès, que ens va oferir un concert de música clàssica on va excel·lir la seva interpretació de *La tardor*, de Vivaldi. Jo hi vaig disfrutar molt. Recordo que tant en Joan Piñot i Pascual com el poeta Joan Arús el van lloar molt, alhora que ens encoratjaven a seguir en aquella línia mentre es dolien de la secular indiferència dels castellarencs per tot el que fes referència a la cultura.

Els membres de la junta de l'Ateneu vam tenir molt feina a escombrar el local i l'escenari. Els companys de l'Esbart Teatral ens van deixar unes cortines de color blau cel per tapar el fons de l'escenari i embellir una mica un escenari glacial en aquell matí de Sant Esteve. El concert ens va costar trenta mil pessetes i la feina va ser nostra per poder-lo pagar.

Ara que veig el nou Auditori amb la calefacció adient i unes butaques tan còmodes, amb un escenari de seixanta músics i la platea plena de gom a gom, i el que és més important: sense angúnies econòmiques!, ara, doncs, m'adono de la feina feta els darrers anys i també que quan hi ha bones instal·lacions i es fa una programació de qualitat, no és cert que els castellarencs siguin hostils a la cultura. Aquest canvi ha estat degut a molta gent, també als qui van fer possible en els anys difícils de la dictadura que no es trenqués la cadena de poble i d'estima per la cultura. Avui, ben cofois, constatem que el nostre esforç de tants anys ha valgut la pena.

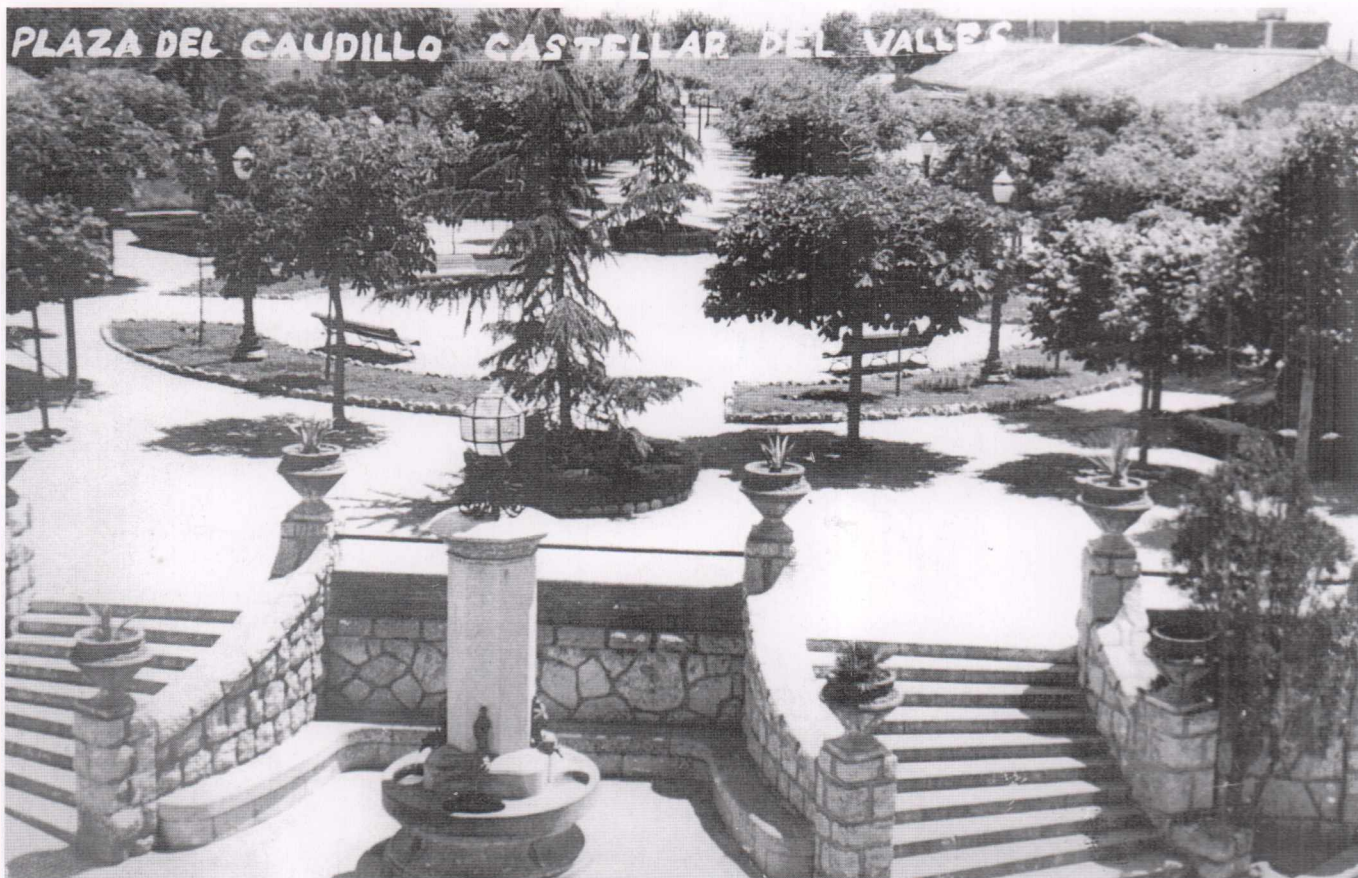
# Postals d'ahir (13)

**Albert Antonell**



**Plaça Major (Foto: Tomàs Mañosa)**

# Postals d'ahir - 13



La font i la plaça Major vers 1950. Durant el franquisme el nom oficial va ser «plaza del Caudillo»

Us oferim un nou recull de les Postals d'Ahir configurat aquesta vegada en tres grans temes. El primer és emmarcat en l'àmbit del que en diem en conjunt la plaça Major, que ara ha quedat delimitada entre els carrers Centre, Major, Colom i la carretera de Sentmenat. Ben diferent dels aspectes que ha anat tenint des de la seva creació l'any 1933.

El segon tema repassa molt breument els cinquanta anys de la nostra Marxa Excursionista Infantil de Regularitat de Castellar, una de les activitats anyals del CEC més arrelades i tradicionals, on han fet els seus primers passos muntanyencs una munió de petits excursionistes al llarg dels anys.

I finalment una miscel·lània d'imatges de Castellar que ens transporten enrere en el temps i ens recorden fets i estampes que ja són història.

Ens plau comentar-los i oferir-los als vells i nous castellarencs amb la intenció i el desig d'enfortir cada dia més el sentiment d'estimació i pertinença a uns dels racons més bonics, equilibrats i geogràficament més afavorits de les comarques vallesanes. Gaudim-ne i sentim-nos orgullosos de formar-ne part alhora que cal que vetllem perquè perdurin així per sempre.

I per acabar, volem donar les gràcies a tots els que ens han cedit les fotografies que il·lustren el present recull:

Tomàs Mañosa Girbau

Josep M. Rodríguez Gallart

Albert Antonell Ribatallada

Arxiu d'Història de Castellar

Centre Excursionista de Castellar

A tots ells el nostre agraïment.

ALBERT ANTONELL I RIBATALLADA



Una ballada de sardanes en els temps de naixença de la plaça Major. A l'esquerra es pot veure uns coberts provisionals per a la venda de peix, també els fonaments i els regles plantats per a l'alineació de la paret del carrer del Centre i les piles de pedres per a la seva construcció.



Primers balls de Gitanes a la plaça Major. En aquesta fotografia ens crida l'atenció un fet habitual a l'època: els assistents es portaven de casa les cadires, bancs i àdhuc alguna escala per poder veure millor el popular ball de plaça.



Aspecte de la plaça Major durant la dècada dels anys 1990

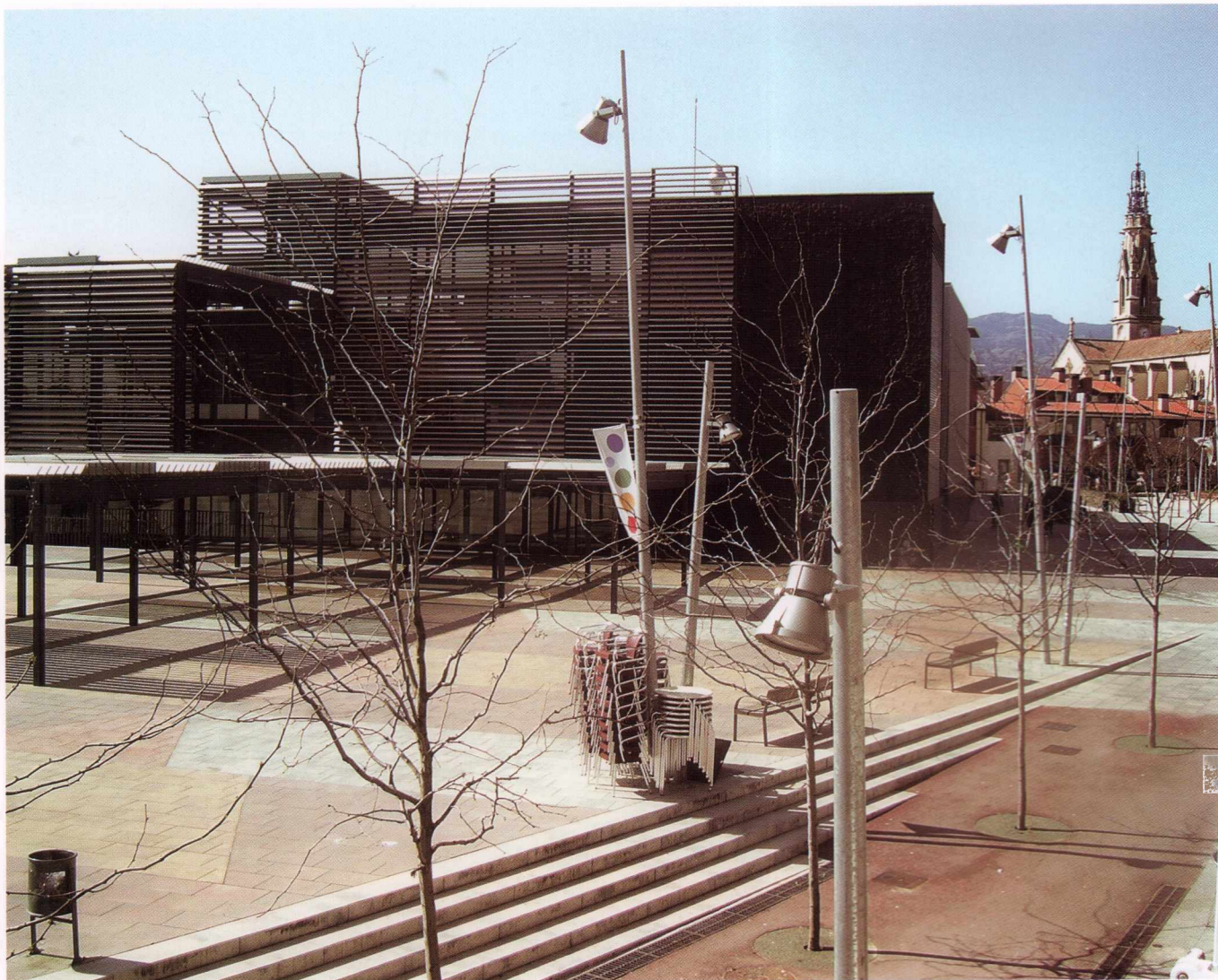


Les dues grans naus  
industrials en els seus  
últims anys de vida  
vistes des de la  
carretera de Sentmenat,  
al començament  
del carrer Colom.  
Vers 1990.



Enderrocades les naus, es va començar a remodelar la plaça per construir-hi un pàrquing i un nou mercat municipal. Durant les obres (2005) es van descobrir unes restes arqueològiques que es remunten al Neolític (4000-3000 aC) i arriben fins als segles V-VII dC.

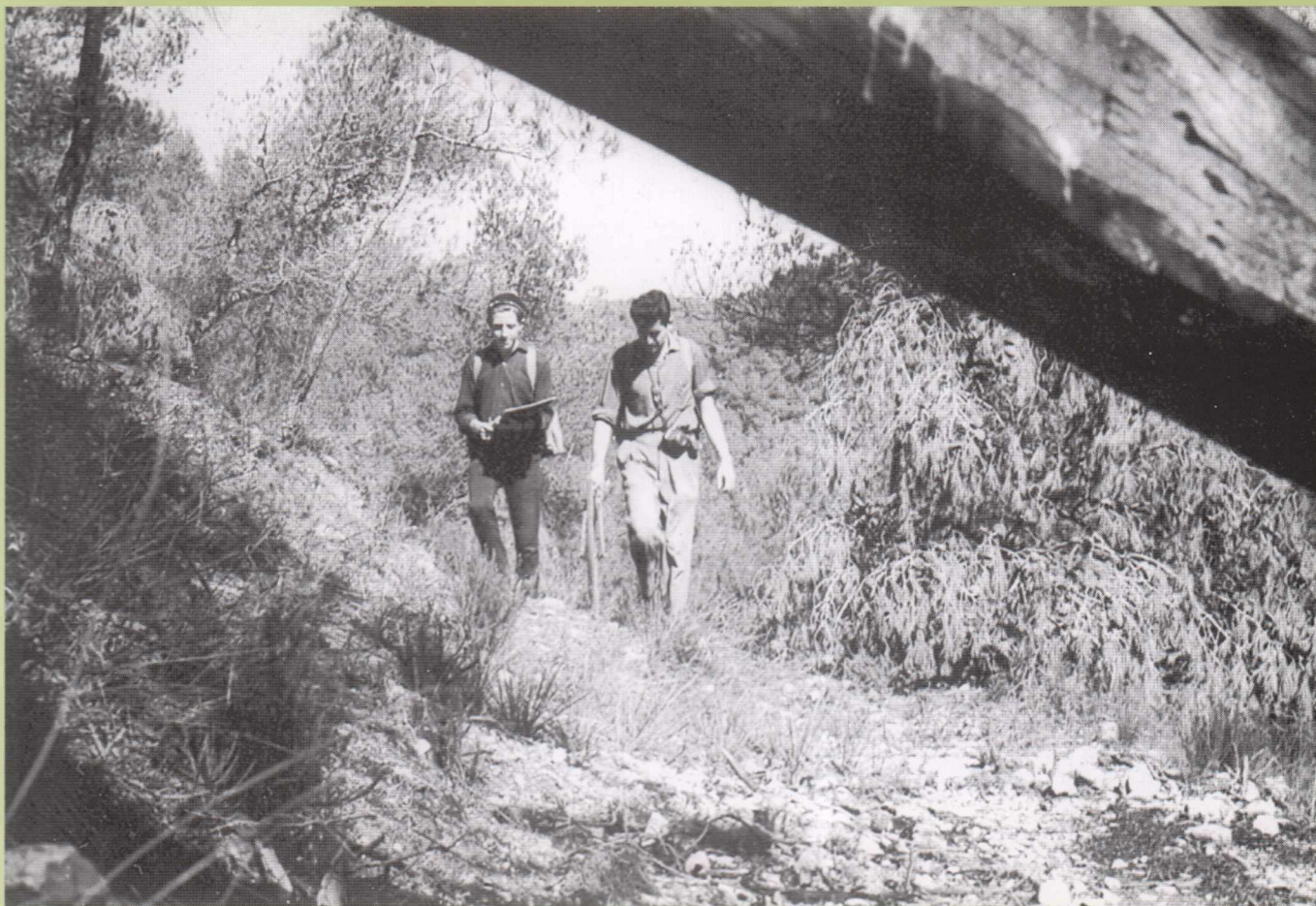




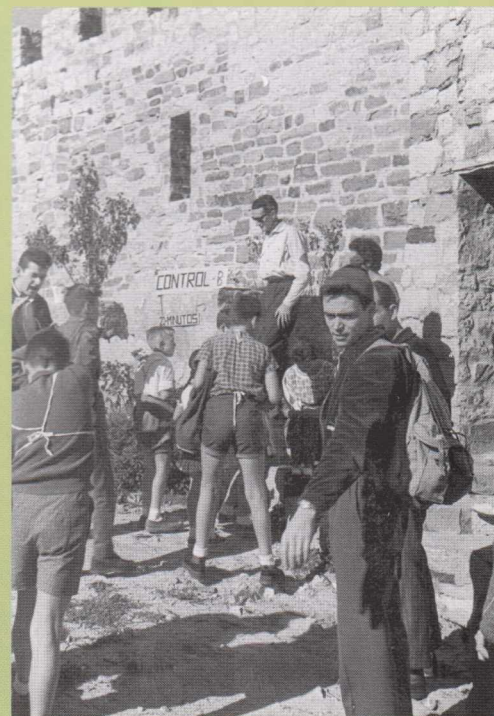
Dos aspectes de la nova plaça Major i del polèmic edifici pantalla on s'aprecia la mutilació que va patir respecte al projecte aprovat inicialment.



## 50 Marxes Infants de Regularitat (1961-2011)



En els treballs d'organització d'una marxa infantil de regularitat de muntanya també hi ha l'amidament dels trams i camins. En els primers anys es va fer amb una roda de bicicleta comptant-ne les voltes. Encara que fos un sistema rudimentari tenia una fiabilitat correcta.

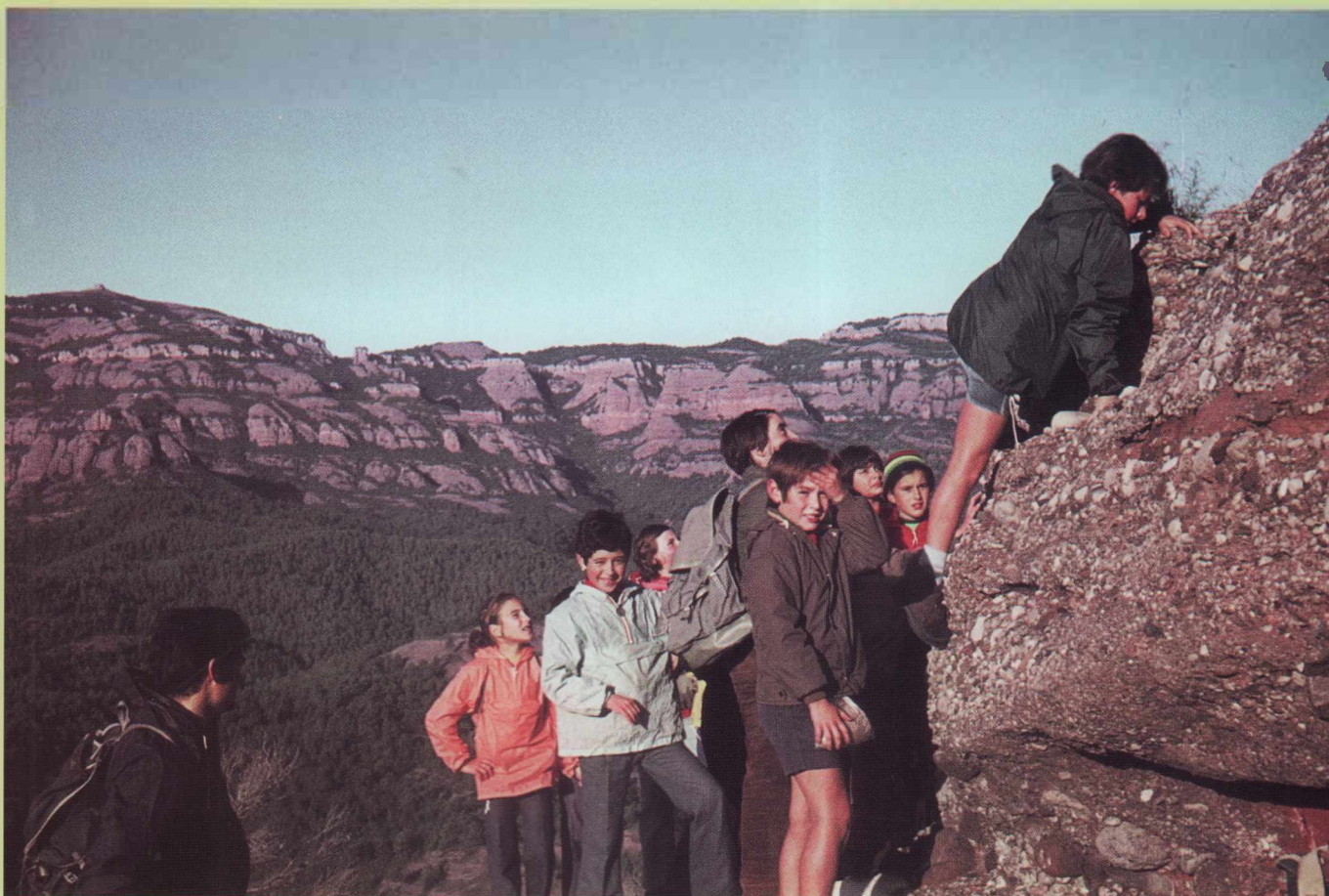


Tres imatges de la I Marxa Excursionista Infantil de Regularitat de Castellar (8 d'octubre del 1961), dues corresponen a la sortida de la plaça Major i la tercera al control del Puig de la Creu.



El poble de Castellar i els seus nois i noies sempre han respost positivament a la crida anual que el Centre Excursionista de Castellar els ha anat fent durant cinquanta anys a la participació a la Marxa Infantil de Regularitat.





En els anys 1967 i 1980 la Marxa Infantil s'enfilà a la bella talaia del Turó del Castelló.



Al llarg de cinquanta anys la Marxa Infantil ha anat evolucionant, de manera que el 1983 s'hi va incorporar una activitat lúdica per als infants que es va batejar amb el nom de Xiruca-pista. En aquesta fotografia podem veure un detall dels jocs i obstacles que havien de superar els infants.



Per a la bona organització i desenvolupament de la Marxa Infantil de Regularitat cal la mobilització d'un nombrós grups de col·laboradors, són els que fan les feines de control, sense ells no seria possible la prova.



La dedicació i l'interès per ensenyar als joves excursionistes com s'han de comportar per la muntanya ho palesen bé aquestes dues primeres imatges on veiem exercint amb entusiasme la seva tasca en Josep Coll Puigbó i en Ramon Vila Comas, dos grans puntals de la Marxa Infantil al llarg de molts anys, ara ja malauradament traspassats.



Finalment, quan s'acaba la Marxa Infantil, a la tarda i al local de l'entitat, comença la feixuga i rigorosa feina de computar el temps emprat per cada parella de participants. Així s'estableix l'esperada classificació que dona a conèixer els guanyadors.



Insòlita estampa de Castellar Vell en l'Aplec del 1988 en què hi havia l'atractiu de l'enlairament amb un globus aerostàtic captiu. El temps, un dia rúfol i amb ventades, deslluí l'esdeveniment.



Acabada ja la part coberta d'aquest rengle de cases construïdes per l'empresa Viuda Tolrà al nou carrer Josep M. Valls Rusiñol, i quan encara faltava fer els tancaments i divisions de les eixides, veiem que encara hi ha restes de l'antiga vinya.  
Vers 1949.



Pocs anys després d'acabada la Guerra Civil, l'establiment de vestits, calçats i llenceria d'Assumpció Torres, «Cal Torretas», va fer una atractiva remodelació de la botiga amb una decoració moderna que va causar un fort impacte en aquella època.



Vella estampa dels Tres Tombs de Castellar on veiem l'abanderat, cordonistes i acompanyants posant davant l'oficina de La Vallesana. Un grupet privilegiat de quitxalla ho contempla des del terrat del garatge. A l'esquerra veiem l'espectacular torreó que durant uns anys va acollir el castell de focs de la festa major.



Ball de Gitanes a la pista de les piscines. Vers 1970.



La plaça de la Llibertat encunyà el seu nom en els anys de la Transició, i es va aconseguir gràcies, en bona part, a les reivindicacions veïnals que pactaren amb l'Ajuntament de l'època l'edificabilitat definitiva. En la imatge superior veiem el moviment de terres, camió, excavadora, pintades, pancartes, bancs posats al voltant del terreny i el veïnat persistint i vetllant per les seves reivindicacions. En la foto inferior veiem el president de la Generalitat, Jordi Pujol, en el moment de descobrir la placa que inaugurava oficialment la plaça de la Llibertat. Va ser el dissabte 3 de juliol de 1982.





L'any 1979 l'aleshores  
Secció Excursionista de l'Ateneu  
Castellarenc (SEAC) organitzà la  
10a Renovació de la Flama de la  
Llengua Catalana que cada any  
du a terme una entitat diferent  
dels Països Catalans.

Les dues fotos són fetes  
a la plaça Major el dissabte a la tarda  
abans de començar  
el trasllat a peu,  
mitjançant relleus,  
des de Castellar a Montserrat.



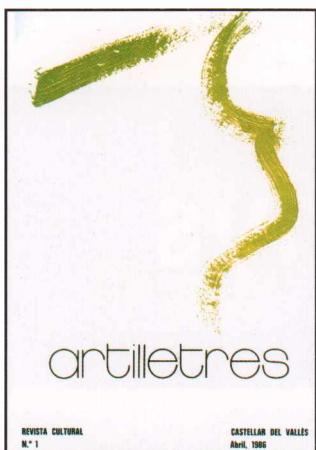
L'empresa Vda. de Josep Tolrà, S.A., arrelada al poble des de mitjans del s. XIX, va comprar a finals dels anys 1940 els edificis de l'antic Ateneu Castellarenc i els remodelà totalment. Primer l'edifici del carrer Major i uns anys després el teatre i la sala de ball del carrer Colom. Això va fer possible que un grup de castellarencs presidit pel Dr. Amadeu Casanovas refundés l'Ateneu Castellarenc, i per un simbòlic lloguer tornés a iniciar les activitats culturals de l'entitat.



En la foto superior veiem la pista a l'aire lliure per als balls i les vetllades estiuenques (posteriorment s'hi va construir el local del Centre Excursionista de Castellar), i en la foto de l'esquerra un detall del magnífic saló-café. Les remodelacions van ser impulsades pel Sr. Domingo Valls i Taberner que aleshores portava la gerència de l'empresa, i tot plegat constituí un gran impuls per a la vida cultural i recreativa del nostre poble.

# Artilletres, 25 anys

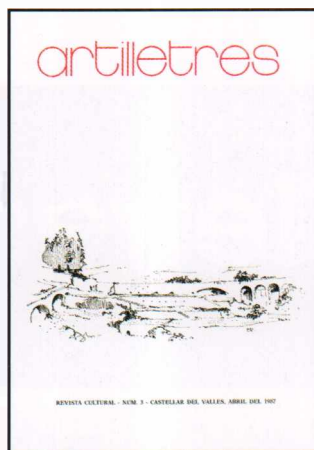




Núm. 1 - Abril 1986  
JOSEP BORRÀS



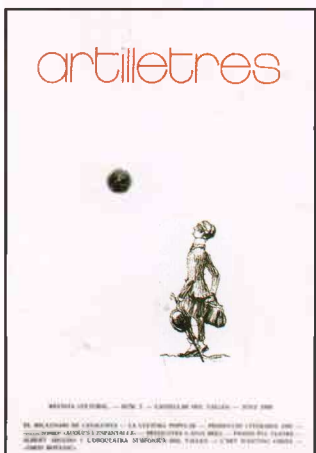
Núm. 2  
Desembre 1986



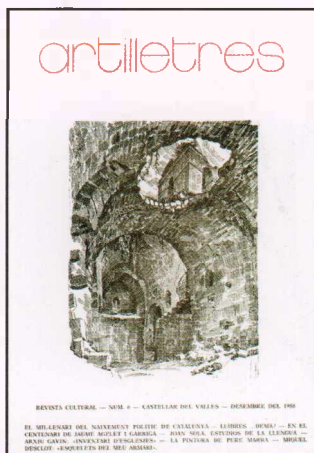
Núm. 3 - Abril 1987  
PERE ROCA ROUMENS



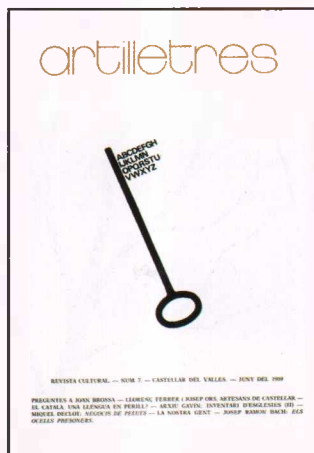
Núm. 4 - Desembre 1987  
JOAN TORT



Núm. 5 - Juny 1988



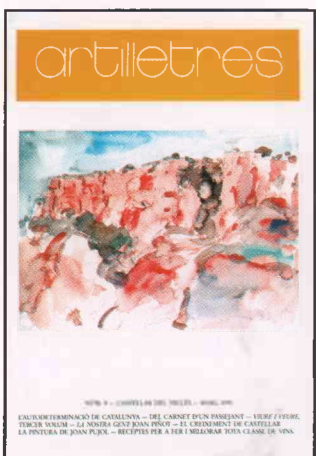
Núm. 6 - Desembre 1988  
PERE MARRA



Núm. 7 - Juny 1989  
JOAN BROSSA



Núm. 8 - Desembre 1989  
SÍRIA BRAU



Núm. 9 - Maig 1990  
VALLS ARENY



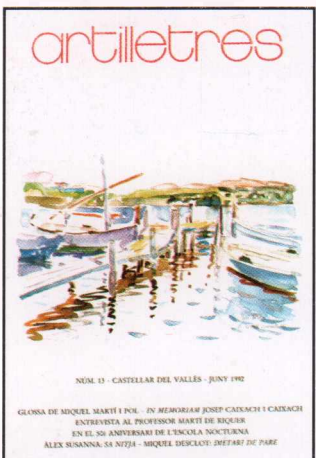
Núm. 10 Desembre 1990  
VALLS ARENY



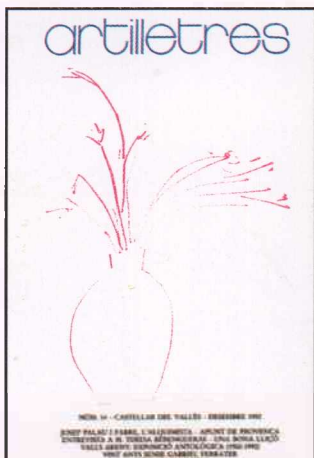
Núm. 11 - Juliol 1991  
RAIMON ROCA



Núm. 12 Desembre 1991  
Foto: JOSEP POU



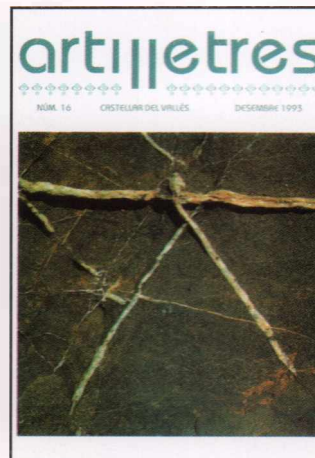
Núm. 13 - Juny 1992  
SERRA LLIMONA



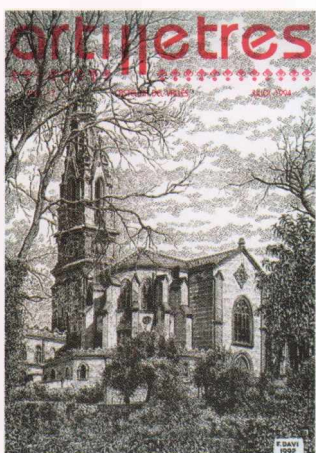
Núm. 14  
Desembre 1992



Núm. 15 - Juny 1993  
ALFONS FREIRE



Núm. 16 - Desembre 1993  
Foto: TONI VIDAL



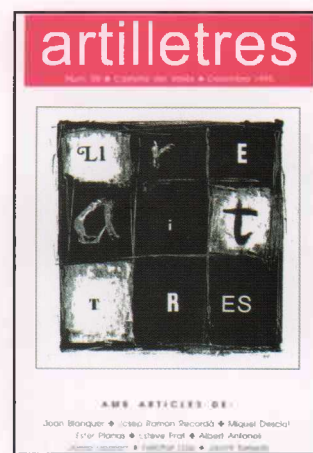
Núm. 17 - Juliol 1994  
*FRANCESC DAVÍ*



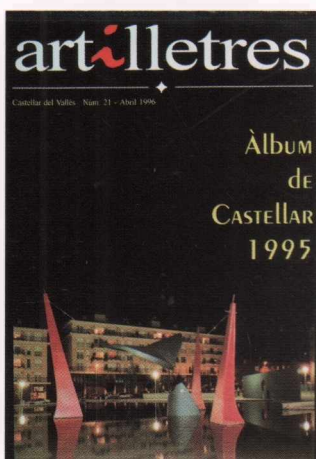
Núm. 18 - Desembre 1994  
*MARCEL AYATS*



Núm. 19 - Juny 1995  
*JULI BOADELLA*



Núm. 20 - Desembre 1995  
*ESTEVE PRAT*



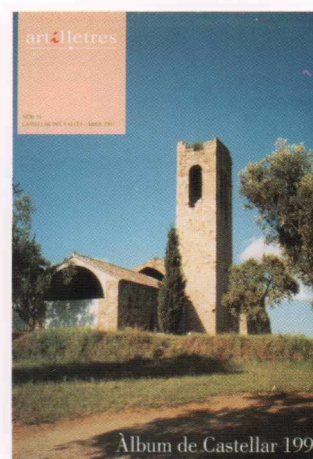
Núm. 21 - Abril 1996  
*Foto: VILA HOSTA*



Núm. 22 - Setembre 1996  
*A. RÀFOLS CASAMADA*



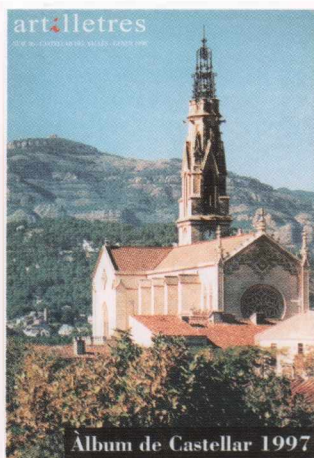
Núm. 23 - Desembre 1996  
*D. ROCAVERT TOSCAS*



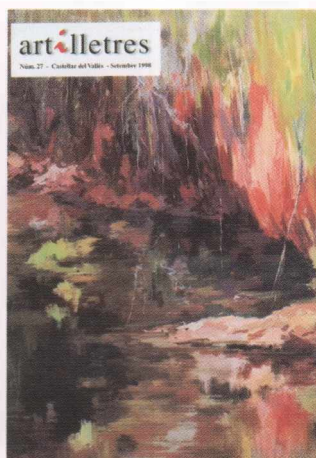
Núm. 24 - Abril 1997  
*Foto: ALBERT ANTONELL*



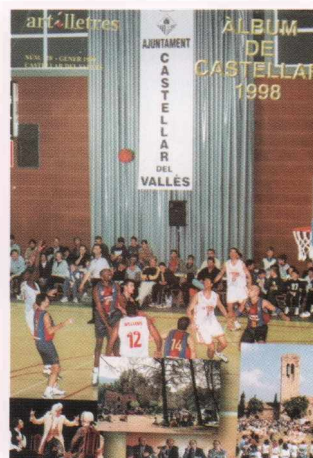
Núm. 25 - Setembre 1997  
*VALLS ARENY*



Núm. 26 - Gener 1998  
*Foto: VILA HOSTA*



Núm. 27 - Setembre 1998  
*JOAN LLEIXÀ*



Núm. 28 - Gener 1999



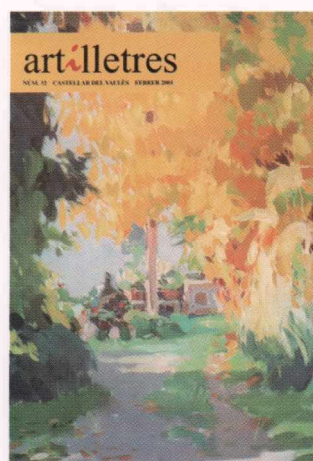
Núm. 29 - Setembre 1999  
*CESC*



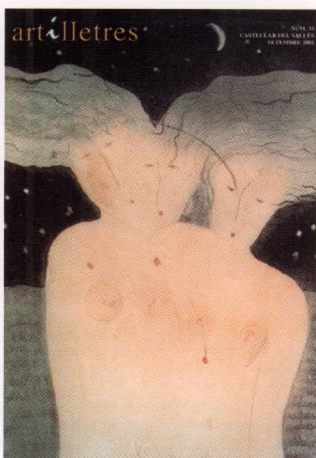
Núm. 30 - Gener 2000  
*Foto: JORDI SERRA*



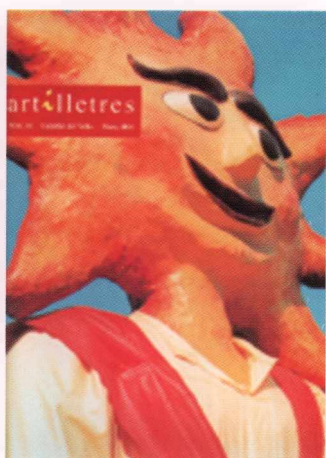
Núm. 31 - Setembre 2000  
*CABALLÉ JUANICO*



Núm. 32 - Febrer 2001  
*RAIMON ROCA*



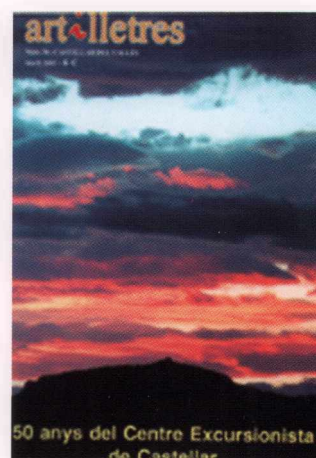
Núm. 33 - Setembre 2001  
SERNA SALINAS



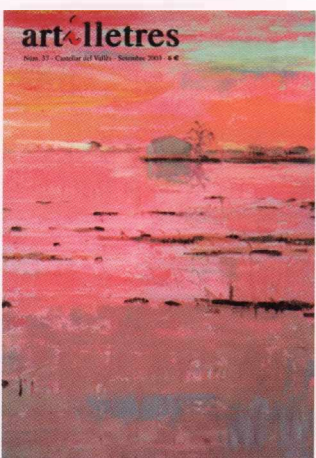
Núm. 34 - Març 2002  
Foto: JAUME MUNTADA



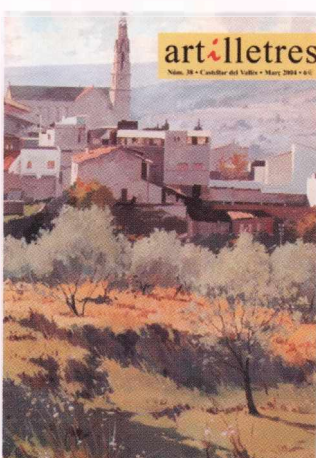
Núm. 35 - Setembre 2002  
BLANCA GIBERT



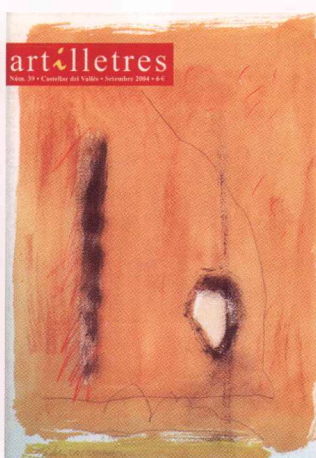
Núm. 36 - Abril 2003  
Foto: J.M. FONTANET



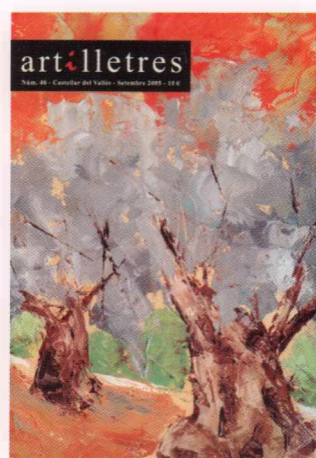
Núm. 37 - Setembre 2003  
VALLS ARENY



Núm. 38 - Març 2004  
XAVIER CABA



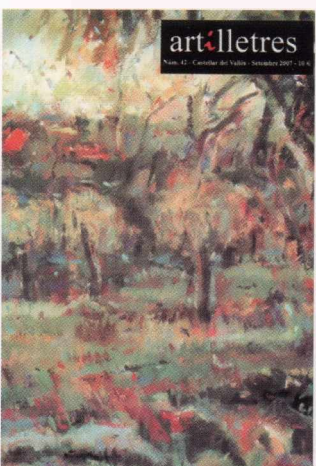
Núm. 39 - Setembre 2004  
RÀFOLS CASAMADA



Núm. 40 - Setembre 2005  
MARIA BAUÇÀ



Núm. 41 - Setembre 2006  
ANTONI TÀPIES



Núm. 42 - Setembre 2007  
E. PRAT PAZ



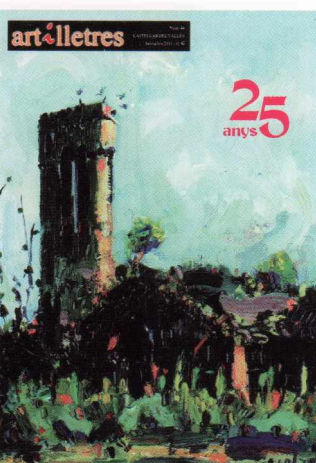
Núm. 43 - Setembre 2008  
VALLS ARENY



Núm. 44 - Setembre 2009  
ENRIC AGUILAR

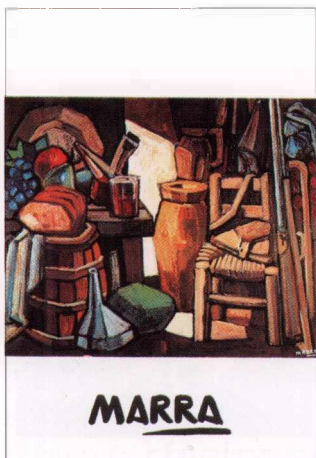


Núm. 45 - Setembre 2010  
AURORA MATARÍN



Núm. 46 - Setembre 2011  
ANTONI COSTA

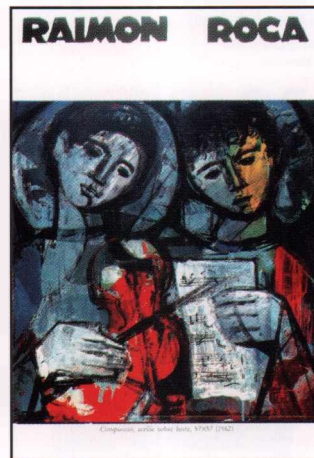
Separates →



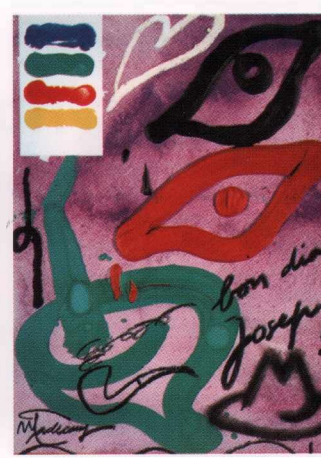
Núm. 6 - (1988)  
**PERE MARRA**



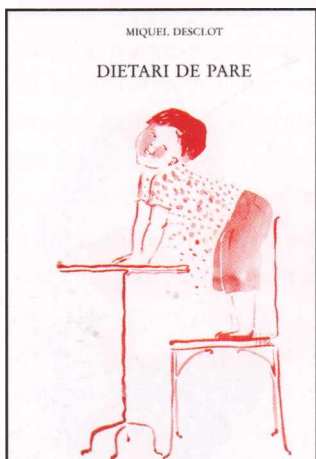
Núm. 9 - (1990)  
**JOAN PINOT**



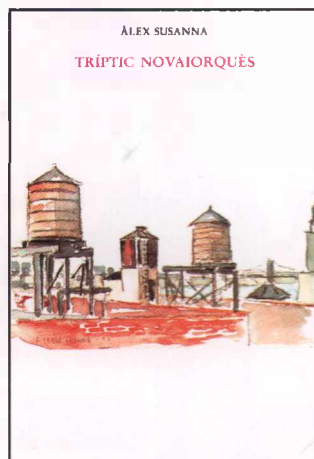
Núm. 11 - (1991)  
**RAIMON ROCA**



Núm. 13 - (1992)  
**J. P. VILADECANS**



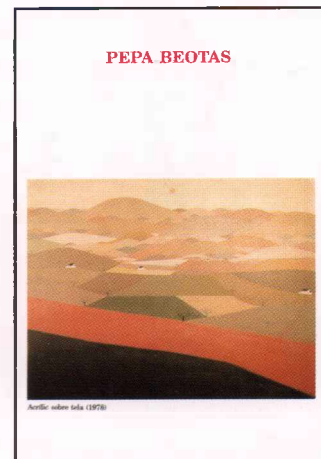
Núm. 13 - (1992)  
**FINA RIFÀ**



Núm. 15 - (1993)  
**SERRA LLIMONA**



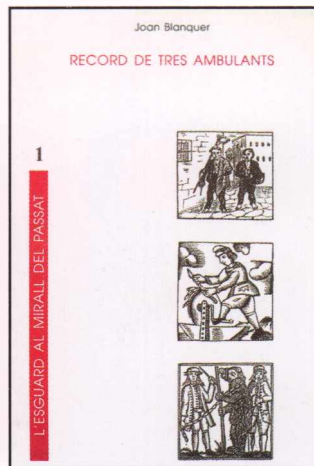
Núm. 16 - (1993)  
**JOAN MUNTADA**



Núm. 18 - (1994)  
**PEPA BEOTAS**



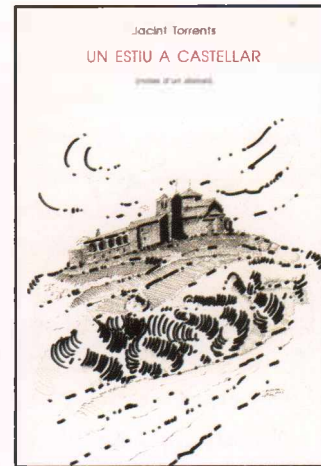
Núm. 19 - (1995)  
**E. PRAT PAZ**



Núm. 20 - (1995)  
**JOAN BLANQUER**



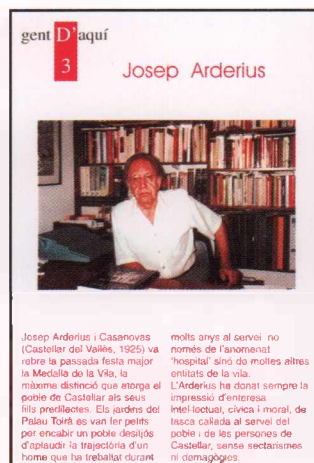
Núm. 22 - (1996)  
**ROGER ALAMANY**



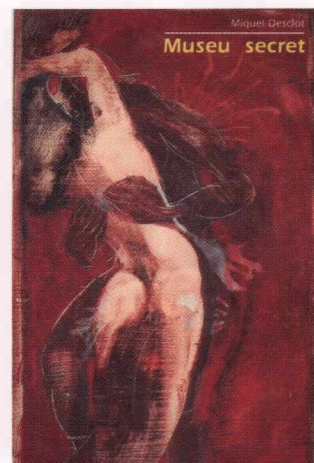
Núm. 22 - (1997)  
**ANTONI COSTA**



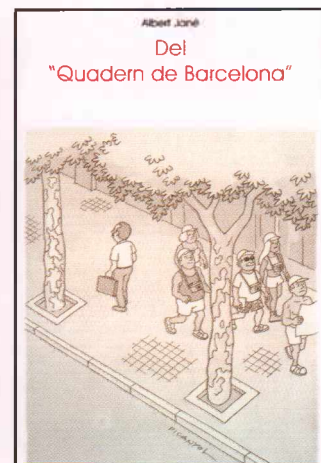
Núm. 25 - (1997)  
**ALBERT ANTONELL**



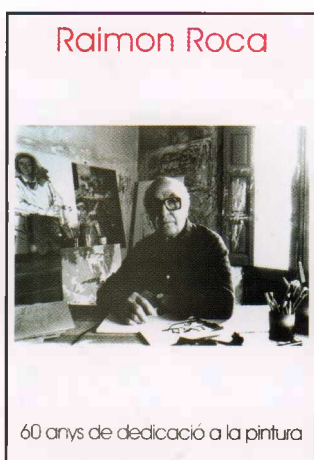
Núm. 27 - (1997)



Núm. 29 - (1999)  
**ENRIC MAASS**



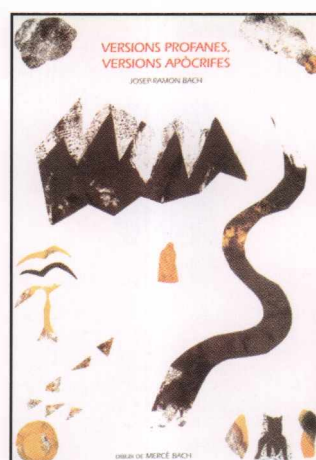
Núm. 30 - (2000)  
**PICANYOL**



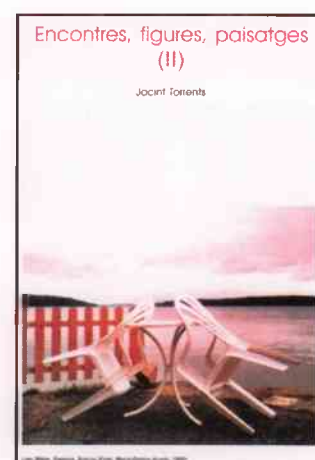
Núm. 33 - (2001)  
Foto: JOSEP M. ROCA



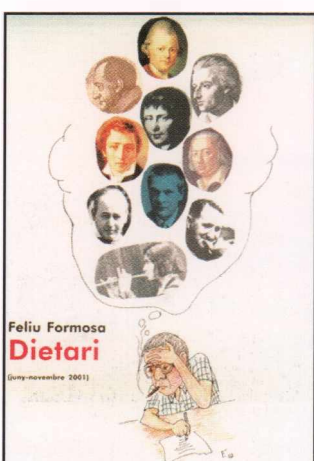
Núm. 33 - (2001)  
JOAN MUNDET



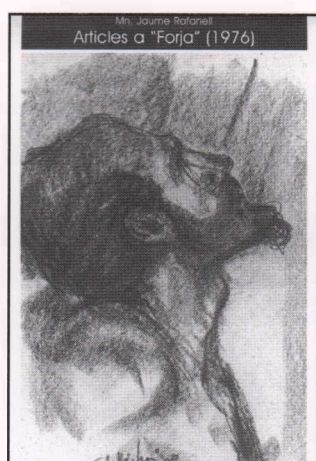
Núm. 33 - (2001)  
MERCÈ BACH



Núm. 35 - (2002)  
Foto: M. DOLORS ARUMÍ



Núm. 37 - (2003)  
FELIU FORMOSA



Núm. 37 - (2003)  
CABALLÉ JUANICO



Núm. 38 - (2004)



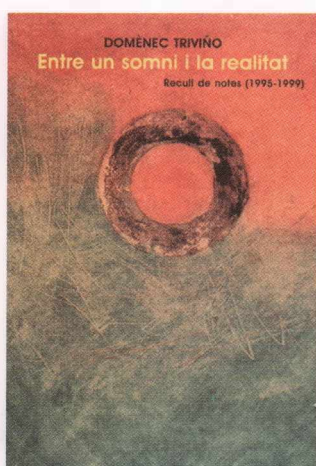
Núm. 39 - (2004)  
RITA CULLA



Núm. 39 - (2004)  
JOAN BROSSA



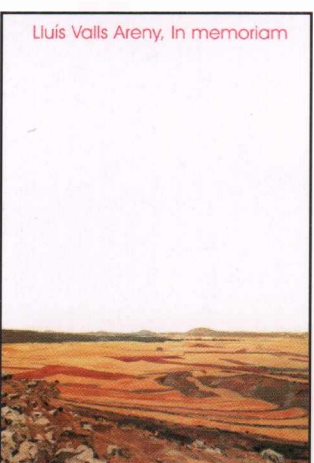
Núm. 40 - (2005)  
Fotos: JORDI GARRÒS



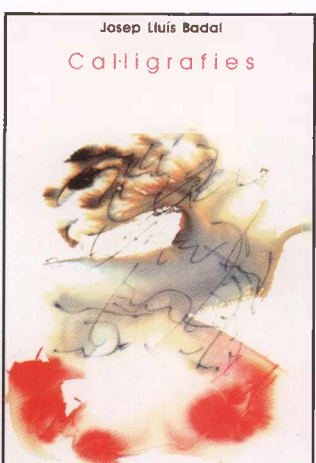
Núm. 41 - (2006)  
DOMÈNEC TRIVIÑO



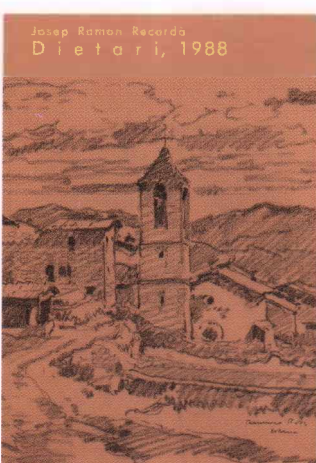
Núm. 42 - (2007)  
ALFONS FREIRE



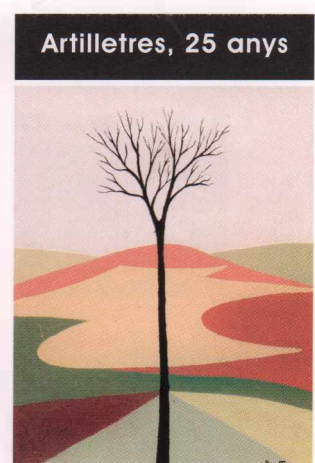
Núm. 43 - (2008)  
VALLS ARENY



Núm. 43 - (2008)  
JOSEP L. BADAL



Núm. 46 - (2011)  
RAIMON ROCA



Núm. 46 - (2011)  
PEPA BEOTAS

M'agradaria fer-me vell en un país  
on es filtrés la llum, grisa i groga, en somrís,  
i hi hagués prades amb ulls d'aigua i amb voreres  
guarnides d'arços d'oms i de pereres;  
viure quiet, no mai assenyalat,  
en una nació de bones gents plegades,  
com cor vora de cor ciutat vora ciutat,  
i carrers i fanals avançant per les prades,  
i cel i núvol, manyacs o cruels,  
restarien captius en canals d'aigua trèmula,  
tota desig d'emmirallar els estels.

M'agradaria fer-me vell dins una  
ciutat amb uns soldats no gaire de debò,  
on tothom s'entendria de música i pintures  
o del bell arbre japonès quan treu la flor,  
on l'infant i l'obrer no fessin mai tristesa,  
on veiéssiu uns dintres de casa aquilotats  
de pipes, de parlades i d'hospitalitats,  
amb flors ardents, magnífica sorpresa,  
fins en els dies més gebrats.  
I tot sovint, vora un portal d'església,  
hi hauria, acolorit, un mercat de renom,  
amb botí de la mar, amb presents de la terra,  
amb molt de tot per a tothom.

Una ciutat on vagaria  
de veure, per amor de la malenconia  
o per desig de novetat dringant,  
cases antigues amb un parc on nien ombres  
i moltes cases noves amb jardinet davant.  
Hom trobaria savis de moltes de maneres;  
i cent paraigües eminents  
farien —ai, badats— oficials rengleres  
en la inauguració dels monuments.  
I tot de sobte, al caire de llargues avingudes,  
hi hauria les fagedes, les clapes dels estanys  
per a l'amor, la joia, la solitud i els planys.

De molt, desert, de molt, dejú,  
viuria enmig dels altres, un poc en cadascú.  
Però ningú  
no se'n podria témer en fent sa via.  
Hom, per atzar, un vell jardí coneixeria,  
ben a recer, de brollador ben clar,  
amb peixos d'or que hi fan més alegria.  
De mi dirien nens amb molles a la mà:  
—És el senyor de cada dia.

JOSEP CARNER  
*Llunyania*, (1952)

## 25 anys Moltes gràcies a tothom!

L'abril del 1986 va aparèixer el primer número d'*Artilletres*. Ara en publiquem el número 46 i celebrem el 25è aniversari. Durant aquest quart de segle hi han col·laborat 157 persones repartides així: 70 persones (42 de Castellar) ho han fet en el món de les arts plàstiques i 87 (49 de Castellar) hi han col·laborat amb contes, articles, assajos, entrevistes, ressenyes, poesies... Heus-ne aquí la relació per ordre cronològic:

Miquel DescLOT, Pepa Beotas, Josep Borràs, Anna Murià, Josep Ramon Recordà, Antònia Buixadé, Vicenç Altimira, Víctor Valls, Pere Raich, Joan Elias, Josep M. Pladevall, Jaume Torrens, Gener Martí, Joan Alsina, Josep M. Sellarès, Juli Palou, Josep M. Calaf, Montserrat Carré, Maria Teresa Esteve, Vicenç Mach, Francesc Giol, Pere Roca Roumens, Josep Comes, Josep Gibert Clols, Jeroni Oller, Àlex Susanna, Joan Tubau, Josep Arderius, Baldomer Parera, Joan Margenat, Salvador Pujol, Gemma Perich, Lourdes Martín, Josep-Ramon Bach, Josep Vallcorba, Josep M. Ainaud, Max Cahner, Tomeu X. Calafell, Avel·lí Artís Gener, Jacint Torrents, Antoni Clapés, Jordi Pujol, Raimon, Rita Huybens, Joan Blanquer, Joan Sellent, Jordi Domènech, Joan Rocavert, Dolors Oller, Gustau Erill, Josep Serrat, Feliu Formosa, Marcel Ayats, Dolors Jou, Ester Planas, Esteve Prat, Albert Antonell, Josep Ubasart, Felicitat Llop, Jordi Coca, Montserrat Deulofeu, Dani Coma, Josep Boadella, Josefina Llauredó, Antoni Carbonell, Sílvia Sáiz, Ernest Gallart, Albert Jané, Llorenç Soldevila, Llorenç Sagalés, Pau Tarruell, Carmina Mas, Juan Antonio de la Nuez, Lluís M. Xirinacs, Josep Gerona, Glòria Coma, Josep M. Ripoll, Jordi Garròs, Domènec Triviño, Gisela Pou, Sergi Belbel, Laura Company, Josep Lluís Badal, Vicenç Pagès Jordà, Jordi Enjuanes-Mas, Jordi Mas, Josep M. Solé i Sabaté.

Vull donar les gràcies a les 157 persones que han fet possible els 25 anys d'*Artilletres* i també als lectors, subscriptors (alguns encara ho són des del primer número), anunciants i d'una manera especial a l'impressor de la revista i als treballadors de Castellargraf.

Després de 25 anys, qui signa aquestes ratlles es vol acomiadar de tothom. Espero que hi hagi algú que n'agafi el relleu. És cert que vivim uns moments difícils però sempre ho han sigut quan es vol tirar endavant una revista cultural de qualitat.

Que tinguem sort i moltes gràcies a tothom!

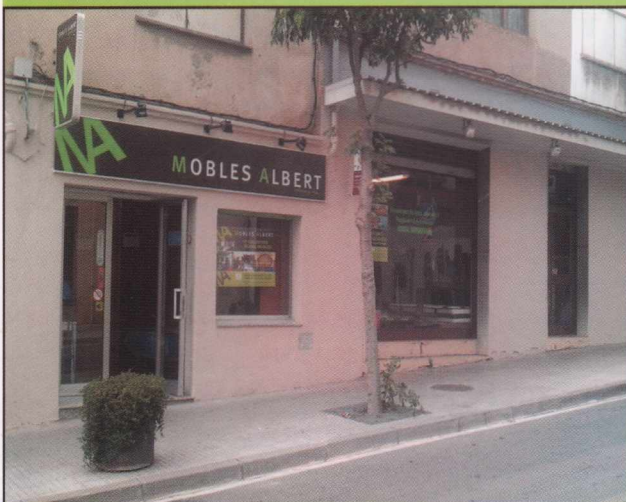
Josep Ramon Recordà



## MOBLES ALBERT

Crta Sentmenat, 7  
08211 Castellar del Vallès  
Tel 93 714 54 94

[moblesalbert.es](http://moblesalbert.es)

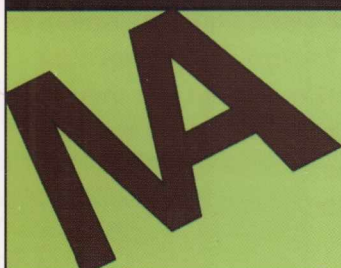


Mobles Albert  
desde 1954  
al servei del poble

Els teus mobles  
sense moure't  
de Castellar



[moblesalbert@moblesalbert.es](mailto:moblesalbert@moblesalbert.es)



## MOBLES ALBERT

TAPISSERIA I DECORACIÓ

Plaça Major, 1  
08211, Castellar del Vallès  
Tel 93 747 44 83 / 687 994 703

*tot en jardineria!*

## GARDEN DICOMA



**L'equip de DICOMA  
us desitja bona  
FESTA MAJOR**

*ens pots trobar a*

Ctra. Sentmenat Km. 28,2 **Castellar del Vallès** - 93 747 36 92

Mercat Municipal **Castellar del Vallès**

C/ Riego 3 (Cantonada Rambla) **Sabadell** - 93 748 48 99

[www.dicoma.net](http://www.dicoma.net)

*descobreix els serveis de*

## DICOMA JARDINS

- Disseny de jardins
- Projectes de paisatgisme
- Tala i poda d'arbrat
- Tractaments fitosanitaris
- Automatització d'instal·lacions
- Sistemes de reg
- Sistemes d'estalvi i recollida d'aigua
- Xerojardineria
- Il·luminació exterior
- Tot en fusta
- Manteniment de jardins

*Punt de venda oficial  
de barbacoes*



**La FUSTERIA**  
disseny d'espais interiors

ctra. sentmenat nº58 **Castellar del Vallès** tf. 937 473 123 fx. 937 473 122

**BONA FESTA MAJOR**

CLÍNICA DENTAL



DEL CENTRE

Sala Boadella, 11, baixos  
Tel. 93 747 45 90

Assistència Sanitària Col·legial  
Dentyred



FINANCIEM EL TRACTAMENT  
A LA SEVA MIDA



## BONA FESTA MAJOR

Dra. Anna Gili (Col. 3232)  
Dra. Marta Nosàs (Col. 3050)  
Dra. Montserrat Basterretxea (Col. 4804)

# Lula Baby rens

NOVA  
ADREÇA

c. Montcada, 19 Local 1  
Obert de dilluns a dissabte

93 714 39 90

## NOVA COL·LECCIÓ

- Canastreta per a nadons
  - Complements
  - Moda infantil
- Talla 0 a 12 anys



[www.Llibrenet.com](http://www.Llibrenet.com)

Llibres per a tothom

Libros para todo el mundo

Books for everybody !

**Joan Galí**

**Tel. 687 887 433**

**Sant Feliu del Racó**

*Aquí trobaràs milers de llibres vells o descatalogats que es troben en molt bon estat.*

*També t'oferim altres serveis que t'aportaran solucions.*

*La nostra serietat ens permet tenir una bona imatge i prestigi reconegut.*



Av. Sant Esteve, 13 - - Tel. 93 714 25 50  
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

## RACÓ d'en MARIN

Brasa · Tapes · Entrepans  
Menús diaris

Obert de dimarts a diumenge, de 8.30 a 11h nit

Pl. d'Europa, 11-A Tel. 93 747 34 10  
08211 Castellar del Vallès

**PEIXATERIA**  
**CARMÉ PI**



Servei a domicili  
*Bones festes*

Mercat Municipal  
CASTELLAR DEL VALLÈS  
**Tel. 93 714 67 18**



**ETCÈTERA**  
C/ Catalunya, 101  
rufi\_1968@hotmail.com  
Tel. 655 55 48 25

Visita el nostre espai de llibres de segona mà, T'AGRADARÀ!



**CENTRE**  
**PODOLÒGIC**

**Mercè Garcia Lizandra** COL.719

D.P. MÀSTER EN ORTOPODOLOGIA (U.B.)  
EXPERTA EN PEU DIABÈTIC (U.C.M.)  
POSTGRAU EN PEU DIABÈTIC (U.B.)  
POSTGRAU EN POSTUROLOGIA (U.B.)

C/ Doctor Rovira, 23 local  
08211 Castellar del Vallès  
E-Mail: mgilizandra@msn.com



**El Cafè de Castellar**

Av Sant esteve, 71  
08211 Castellar del Vallès  
Barcelona

Telf: 663831120

elcafededecastellar@hotmail.es

Buscan's al Facebook: El Cafè de Castellar

**BONA FESTA MAJOR!**



**AUTOESCOLA**  
**CASTELLAR**

Ctra. Sentmenat, 33 · Tel. 93 7159312  
www.autoescolacastellar.com



Ens veiem a...

**BLAUS**

Lloc de trobada

Ctra. Sentmenat, 27  
08211 Castellar del Vallès  
Barcelona 663 97 24 36

**Can Farguetas**  
cafeteria  
fleca  
degustació



Suïssa, s/n, cantonada Tarragona  
Tel. 607 56 77 03 - Castellar del Vallès

**café del sol**

Plaça Europa, 12  
Tel. 93 747 45 48

No t'ho explicarem...,  
senzillament  
vine i descobreix-lo!!!

**MARTIN ESTANC**

TABAC - DIARIS - OBJECTES DE REGAL

Av. Sant Esteve, 29  
Tel. i fax 93 714 59 72  
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**Jordi**  
casa Germans Masaguer, S.L.

JOIERIA - RELLOTGERIA - OBJECTES DE REGAL

Barcelona, 11 - Telèfon 93 714 55 95  
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**K & M**

**MODA I COMPLEMENTES**

C/ Tarragona, 8 Local 6  
08211 Castellar del Vallès

**PERARNAU**  
Assessoria

ASSESSORAMENT D'EMPRESSES  
FISCAL - LABORAL - COMPTABLE

Jordi Perarnau i Torné

Montcada, 21  
08211 Castellar del Vallès  
Telèfon 93 714 84 02 • Fax 93 714 22 60  
E-mail: perarnau@perarnau.es  
www.assessoria-perarnau.com

**oliveras**

**TOT MODA**

C/ Hospital, 22 - Local 1 - Tel 93 714 28 68  
08 211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**mera font**

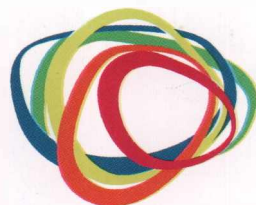
**Perruqueria**

De dimarts a divendres: de 8 a 20h  
Dissabtes: de 8 a 17h

Passeig, 3 • tel. 93 714 49 28  
08211 Castellar del Vallès



IMMOBILIÀRIA / ENGINYERIA / CONSTRUCCIÓ  
C/ CLAVÉ, 7 - 93 714 52 85 CASTELLAR DEL VALLÈS



**comerçASTELLAR**



**Centre Dietètic  
i Nutrició**

**TOT EN ALIMENTS NATURALS,  
INTEGRALS I HERBORISTERIA**

Av. Sant Esteve, 21 - Tel. 678 838 566  
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

EL MILLOR EQUIP EL TENS A

**CM62**

INFORMÀTICA

ordinadors, impressores, adsl, xarxes,  
servei tècnic, cursets, recuperació  
de dades, backups, reparació portàtils  
i també EQUIPS DE 2a MÀ

Major, 62 - CASTELLAR DEL VALLÈS  
Tel. i fax 93 714 66 66  
www.cm62.com E-mail: cm62@cm62.com



PODRÀS TROBAR AVENTURES,  
DIVERSIÓ I CIÈNCIA EN UN NOU ESPAI DEDICAT A TU,  
AL TEU POBLE, OBERT TOTS ELS DIES.

**Espai del Lector Nobel**

Libreria, premsa i papereria  
Ricard Canturri

CARRER SALA BOADELLA, 10  
CASTELLAR DEL VALLÈS  
Tel. 937 472 301

www. libreriasnobel.es  
castellar@libreriasnobel.es



F A R M À C I A

**DOLORS ROS**

AV. SANT ESTEVE, 71 - TEL. 93 714 50 25  
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**NUTRICIÓ  
I SUPLEMENTS ESPORTIUS**

**nutrienda.com**  
**Tel. 902 101 461**

Crta. Sentmenat, 25  
cantonada Passeig Tolrà

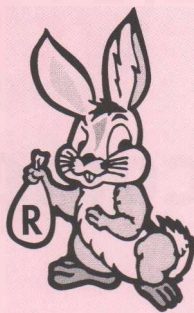
*Restaurant*

**FRUTOS RAMÍREZ**

**CONEJO AL AJILLO**

DIMECRES TANCAT

Lleida, 8 - Tel. 93 714 58 90  
08211 Castellar del Vallès



**T'estimes?**

Articles Perruqueria i Estètica  
Extensions Naturals i Ungles de Gel  
Venda a Professionals i Públic en general

CTRA. Sentmenat, 74, Local 3, 08211, Castellar del Vallès Telf: 93 714 36 21  
testimescastellar@hotmail.com (Busca'ns al facebook)

**WATS·ART**

Sant Pere d'Ullastre, 9  
Castellar del Vallès  
Telèfon 93 714 55 71

Venem - lloquem - afinem

**PIANOS**

FARMÀCIA



**CASANOVAS**

Llic. Rosalina Ros Casanovas

Avinguda Sant Esteve, 3 - 93 714 33 76  
Castellar del Vallès - [www.farmaciacasanovas.cat](http://www.farmaciacasanovas.cat)

**Marina**

DISSENY EN MOBLES  
DE CUINA I BANY

Santiago Rusiñol, 31  
Tel. 93 714 57 07  
Castellar del Vallès

**JUGUETS - ESPORTS - PAPERERIA  
TROFEUS ESPORTIUS - REGAL INFORMAL**

**STOP**

Major, 56-58 - Tel. 93 714 60 55  
Cra. de Sentmenat, 78 - Tel. 93 714 28 74  
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

*Ha arribat l'autentica Cucina Italiana*

**Restaurant Passaparola**  
Pizza Pasta

*Le offecemos*  
Menú para Grupos  
Servicio de Catering

**Dinars**  
Menú Setmanal  
**12,40 €**  
De Dimarts a Divendres  
excepte festius

**Pizzas per emportar**

*vi aspettiamo*

de dimarts a dijous  
de 10:30h a 16:30h / 19:30h a 22:30h  
divendres & dissabte  
de 10:30h a 16:30h / 19:30 a 24:00h  
domenge 10:30h a 16:30h

c/ Passeig 80 - 08211 Castellar del Vallès - Barcelona **Reserves.: 937 15 82 49** [restaurantpassaparola.com](http://restaurantpassaparola.com)

COMIDA CASERA PARA LLEVAR

ROSTISSERIA **LA BONA TECA**

93 714 83 15

Josep Tarradellas, 13 - CASTELLAR DEL VALLÈS

*Menú Familiar 16.80 €*  
1 Pollo a l'ast + 6 Canelones + 6 Croquetas  
+ 1 Patatas Bravas

*Menú Aperitivo 8.50 €*  
1 Patatas Bravas + 6 Croquetas + 4 Bombas + 4 huevos rellenos

**¡AHORA LOS DOMINGOS Y FESTIVOS**  
**VEN A PROBAR NUESTROS**

*Menú Festivo 10.80 €*  
1 Pollo a l'ast  
+ Patatas Bravas o con All-i-Oli

*Menú Viernes 5 €*  
Menú a escoger: 1 Primero y 1 Segundo

**Churros !!**

Jueves, Viernes y Sábado abierto de 11 a 15 h  
Domingo y Festivos abierto de 8:30 a 15:30 h




*Retocs d'agulla i fil*  
(Arreglos de ropa)

General Boadella, 6 (costat Ajuntament)  
Tel. 609 71 78 42  
Horari: 9,15 a 13 h i de 15,15 a 19 h  
De dilluns a divendres

PERUQUERIA

*Anna Peruguera*

T. 93 715 96 78  
AVD. ST. ESTEVE, 67 CASTELLAR DEL VALLÈS




Després de 44 anys la Botiga del Castell ha tancat per jubilació  
Ara la nova botiga la dirigeix el Sr. Toni Santos Roca

LA BOTIGA DE  
QUEVIURES

La Marieta

OBERT DIUMENGES AL MATÍ

JOSEP TARRADELLAS, 9 / PRAT DE LA RIBA  
CASTELLAR DEL VALLÈS  
TEL. 93 747 27 77

BONA  
FESTA MAJOR



*galeria d'art*

GALERIA D'ART

Doctor Rovira, 20 | Castellar del Vallès | info@aguiar.es  
93 714 48 78 | 687 59 69 18

ARTILLETRES

Núm. 46 - Any XXV- Setembre 2011

Direcció i coordinació:

Josep Ramon Recordà (Tel. 93 714 69 35)

Edita: Artilletres

Av. Josep M. Valls, 35 - Castellar del Vallès

Imprimeix: Castellargraf, S.L.

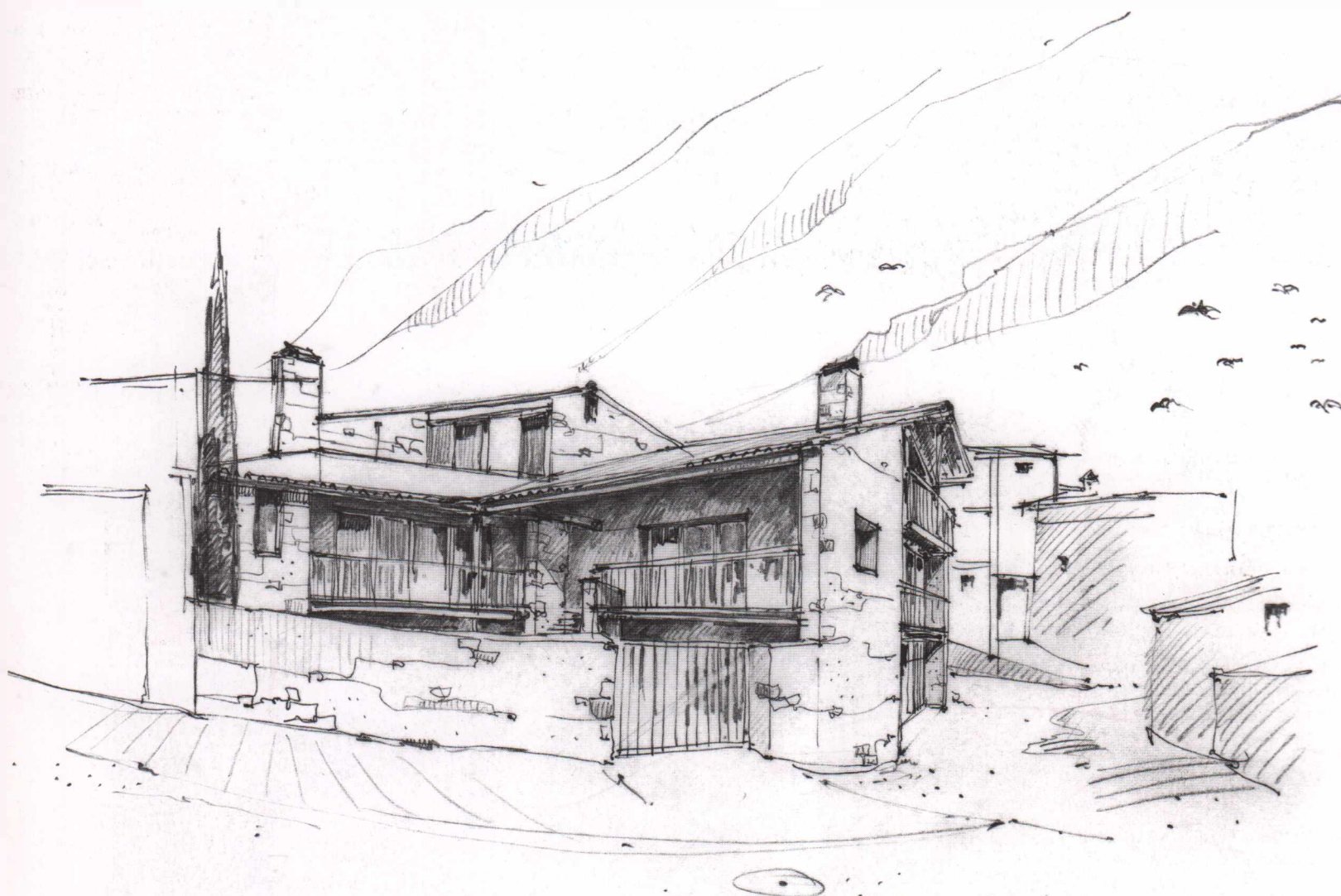
C/ Puig de la Creu, 3 - 08211 Castellar del Vallès

A/e: castellargraf@telefonica.net

Dipòsit legal: B-14.427-1986

Portada: Antoni Costa, *Castellar Vell* (1976)

Preu de subscripció any 2011: 11 euros



## PERE ROCA I ROUMENS / ARQUITECTE

CATALUNYA, 99 BAIXOS / TEL. 93 714 61 05 / CASTELLAR DEL VALLÈS

---

Artilletres s'edita amb el suport de:



Ajuntament de  
Castellar del Vallès

# (SECRETS de bellesa)

Montse Campaña



Secrets de Bellesa forma part d'un somni.....

després de 22 anys de trajectòria professional obrim un centre d'estètica modern i elegant dedicat a l'home i la dona per igual i ho fem amb molta il·lusió. Gràcies a la fidelitat dels nostres clients posem en marxa aquest nou projecte on l'únic protagonista ets tu.

## Els nostres serveis...

Oferim tot tipus de tractaments facials i corporals així com la cura de mans i peus.

- Tractaments facials personalitzats.
- Tractaments reductors i reafirmants amb resultats sorprenents.
- Et recomanem les dietes personalitzades de la Nutritional Coach Marta Cusco amb controls quinzenals.
- El nostre servei estrella és la Pedicure Spa, i com que mimem molt les mans i peus dels nostres clients oferim també la manicura gel i amb esmaltat permanent.
- Innovem amb la neodepilació, un nou concepte de depilació definitiva gracies a Depilclub. Les sessions es fan bimensuals a preus molt competitius.
- Oferim el pack de nuvis pels valents que inicien aquesta nova aventura.



## Les nostres marques...

Si hi ha alguna cosa que ens distingeix són les nostres marques. Textures i olors inigualables i el més important els resultats....

PAYOT  
PARIS

MONTIBELLO  
COSMÈTICA PROFESIONAL

ARUAL  
COSMÈTICA PROFESIONAL

CASMARÀ

PROFESSIONAILS  
HAND AND BODY CARE PRODUCTS

Révérence de Bastien

Tenim resposta a totes les teves necessitats, i fins i tot oferim la possibilitat de passar una bona estona amb els teus amics/amigues gaudint d'un taller d'imatge amb la nostra assessora d'imatge Marta Escoda, en el racó del tè.

Per què sabem que avui dia el que busquem es poder gaudir dels petits moments, aquells que ens donen bones sensacions.

En definitiva el nostre objectiu és simplement que l'estada al nostre Centre sigui el més còmode i agradable possible en mans d'un professional.

## Benvinguts a Secrets de Bellesa

Avda. Sant Esteve, 79 | T. 93 611 70 03  
www.secretsdebellesa.net  
secretsdebellesa@gmail.com

